

COI Focus

SOMALIË

Veiligheidssituatie in Mogadishu

21 maart 2023 (update)

Cedoca

Oorspronkelijke taal: Nederlands

DISCLAIMER:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van het verzoek om internationale bescherming. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen. De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemd worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual applications for international protection. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the application for international protection. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008) and is written in accordance with the statutory legal provisions.

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Lijst van afkortingen	3
Inleiding.....	5
Kaart van Mogadishu.....	7
1. Korte geschiedenis	8
2. Huidige toestand van het conflict	10
3. Strijdende partijen	13
3.1. Veiligheidsdiensten	13
3.2. Terreurgroepen	14
3.2.1. Harakaat al-Shabaab al-Mujahideen / Al-Shabaab	14
3.2.2. Islamitische Staat in Irak en de Levant in Somalië (ISS)	15
3.3. Andere gewapende groepen en milities.....	15
4. Typologie van het geweld.....	17
4.1. Aantal incidenten.....	17
4.1.1. Overzicht 2020-2022	17
4.1.2. Verslagperiode	17
4.2. Aard van de incidenten.....	18
5. Doelwitten van het geweld.....	24
5.1. Data	24
5.2. Analyse	26
6. Geografische verdeling.....	29
7. Verplaatsingen van de bevolking.....	32
7.1. Ontheemding in Mogadishu	33
7.2. Ontheemden naar Mogadishu	33
7.3. Terugkeer	33
7.3.1. Intern vluchtalternatief	33
7.3.2. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Kenia	34
7.3.3. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Jemen	35
7.3.4. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Libië	36
7.3.5. Terugkeer vanuit de diaspora.....	36
8. Impact van het geweld op het dagelijkse leven.....	37
8.1. Ordehandhaving en de mogelijkheid tot bescherming van de burgers.....	37
8.2. Bewegingsvrijheid, transportmiddelen en veiligheid op de verkeersaders	39
8.3. Economische activiteit	40
8.3.1. Algemeen	40
8.3.2. Werkgelegenheid.....	41
8.4. Openbare diensten.....	41
8.4.1. Gezondheidszorg	42
8.4.2. Onderwijs	43
8.4.3. Huisvesting.....	44
8.4.4. Dienstverlening (water en elektriciteit).....	45
8.5. Ontheemden	46
Samenvatting	48
Bibliografie.....	50

Lijst van afkortingen

AA	Andalou Agency
ACLED	Armed Conflict Location & Event Data Project
AI	Amnesty International
AMISOM	African Union Mission in Somalia
AS	al-Shabaab
ASR	Assisted Spontaneous Return
ATMIS	African Union Transnational Mission in Somalia
AU	Afrikaanse Unie
AZG	Artsen Zonder Grenzen
CIA	Central Intelligence Agency
CIC	Center on International Cooperation
CTC	Combating Terrorism Center at West Point
DIS	Danish Immigration Service
FEWS	Famine Early Warning Systems Network
FGS	Federal Government of Somalia
HDI	Human Development Index
HIPS	Heritage Institute for Policy Studies
HRW	Human Rights Watch
ICG	International Crisis Group
ICU	Islamic Courts Union
IDP	<i>internally displaced person</i>
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
IED	<i>improvised explosive device</i>
IFA/IRA	<i>internal flight or relocation alternative</i>
IIED	International Institute for Environment and Development
IOM	International Organization for Migration
IPC	Integrated Food Security Phase Classification
IPI	International Peace Institute
IRB	Immigration and Refugee Board of Canada
ISS	Islamitische Staat in Irak en de Levant in Somalië
ISS Africa	Institute for Security Studies Africa
MRC	Migration Response Centre
MSP	Mogadishu Security Plan

ngo	niet-gouvernementele organisatie
MEI	Middle East Institute
MSF	Médecins sans frontières
NCRI	National High Commission for Refugees and IDP's
NISA	National Intelligence and Security Agency
NRC	Norwegian Refugee Council
NSA	National Security Architecture
ODI	Open Data Institute
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner Human Rights
OSAC	Overseas Security Advisory Council
RCIED	<i>remote controlled improvised explosive device</i>
ReDSS	Regional Durable Solutions Secretariat
RPRI	Raad Peace Research Institute
RVI	Rift Valley Institute
SNA	Somalia National Army
STP	Somali Transition Plan
UAG	Unidentified Armed Groups
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNHCR	Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNMAS	United Nations Mine Action Service
UNSC	United Nations Security Council
UNSOM	United Nations Assistance Mission in Somalia
UPDF	Uganda People's Defence Forces
US AFRICOM	United States Africa Command
VN	Verenigde Naties
VOA	Voice of America
VRP	Voluntary Repatriation Program
VS	Verenigde Staten
WFP	World Food Program

Inleiding

Dit onderzoek maakt een stand van zaken op over de veiligheidssituatie in de Somalische hoofdstad Mogadishu. Het richt zich in het bijzonder op de periode van 1 juli 2022 tot 1 januari 2023. Dit document is een update van de COI Focus van 9 september 2022. Cedoca heeft het onderzoek afgesloten op 28 februari 2023.

De analyse bestaat uit negen hoofdstukken. Het eerste deel schetst kort de historische achtergrond van de oorlog in Somalië met bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen in Mogadishu. Hoofdstuk twee bespreekt de huidige toestand van het gewapend conflict in de hoofdstad. Het derde hoofdstuk beschrijft de belangrijkste strijdende partijen, zowel de regeringsgezinde als degene die de overheid bestrijden, en de lokale en internationale actoren die actief zijn in de hoofdstad. De aard van het geweld dat zich voordoet in Mogadishu komt aan bod in hoofdstuk vier. Het biedt een overzicht van de gewelddadige incidenten die tussen 1 juli 2022 en 31 december 2022 in de hoofdstad hebben plaatsgevonden. Het vijfde hoofdstuk identificeert de doelwitten van het geweld en bekijkt in welke mate er burgerslachtoffers vallen. Hoofdstuk zes brengt de geografische verdeling van het geweld in de hoofdstad in kaart. Hoofdstuk zeven ontleedt de situatie van vluchtelingen en ontheemden (*internally displaced persons*, IDP's) en gaat na of er sprake is van gedwongen of vrijwillige terugkeer naar Somalië. De impact van het geweld op het dagelijkse leven in de hoofdstad komt in hoofdstuk acht ter sprake.

Cedoca baseerde zich voor dit onderzoek op een groot aantal publiek beschikbare lokale en internationale bronnen. Naast Somalische kranten en nieuwssites, zoals Goobjoog, werden verschillende internationale media geraadpleegd, waaronder Reuters, Voice of America (VOA) en Al Jazeera. Cedoca deed verder een beroep op de publicaties van uiteenlopende internationale niet-gouvernementele organisaties (ngo's) zoals Human Rights Watch (HRW) en International Crisis Group (ICG) en diverse onderzoekcentra zoals het Somalische The Heritage Institute for Policy Studies (HIPS) en het Hiraal Institute (HI). Cedoca putte ook informatie uit rapporten van gouvernementele bronnen, zoals het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (United States Department of State, USDOS) en verschillende Europese overheidsdiensten die *country of origin information* (COI) publiceren, en van intergouvernementele bronnen, zoals de verschillende instellingen van de Verenigde Naties (VN), waaronder de VN-Veiligheidsraad, en het European Asylum Support Office (EASO), recent omgedoopt tot het European Union Agency for Asylum (EUAA). Cedoca raadpleegde ten slotte ook publicaties van experts zoals Ken Menkhaus, professor politieke wetenschappen aan het Davidson College, North-Carolina, in de Verenigde Staten (VS) en gespecialiseerd in de Hoorn van Afrika,¹ Mary Harper, BBC-journaliste en onderzoeker bij het Rift Valley Institute (RVI) en bij het HIPS,² Stig Jarle Hansen, professor aan de Norwegian University of Life Sciences (NMBU) en expert in islamisme in onder meer de Hoorn van Afrika,³ Alice Hills, professor aan de universiteit van Leeds en expert in het Somalische politiewezen⁴, en Harun Maruf, journalist bij VOA.⁵ Daarnaast vroeg Cedoca per e-mail specifieke informatie aan professor Ken Menkhaus, professor politieke wetenschappen aan de universiteit van Zuid-California en Somalië-expert, die op 6 januari 2022 antwoordde.

Deze COI Focus maakt gebruik van cijfergegevens over veiligheidsincidenten uit de databank van het Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), een Amerikaanse non-profitorganisatie die informatie over conflicten verzamelt, analyseert en in kaart brengt. Ervaren onderzoekers verzamelen de data op basis van een brede waaier van lokale, regionale en internationale nieuwsbronnen en

¹ Davidson College, s.d., [url](#)

² Harper M., 28/02/2012, [url](#)

³ NMBU, s.d., [url](#)

⁴ University of Leeds, 30/08/2018, [url](#)

⁵ Maruf H. (@HarunMaruf), s.d., [url](#); VOA, s.d., [url](#)

organisaties. Voor Mogadishu zijn dat onder meer Xinhau, Radio Dalsan, Somali Memo, Shabelle Media Network en lokale anonieme bronnen.

De databank is publiek beschikbaar op de website van ACLED en wordt voortdurend aangevuld en bijgewerkt wanneer nieuwe informatie (al dan niet over een reeds ingevoerd incident) aan het licht komt.⁶ De cijfers van ACLED die Cedoca in deze COI Focus gebruikt, dateren van 3 februari 2023. De inventaris van ACLED geeft het type van geweld, de actoren van geweld, een beschrijving van de incidenten, de locatie en het aantal dodelijke slachtoffers weer.⁷ ACLED wijst erop dat de verzamelde gegevens in zekere mate de prioriteiten van de verslaggeving door media en organisaties weerspiegelen en dat een onderschatting van het geweld zodoende mogelijk is.⁸

In zijn *Codebook* licht ACLED de toegepaste methodologie voor de invoering en voortdurende controle van de data uitgebreid toe.⁹ Gelet op de methodologie, codering en invoering van gegevens kunnen de cijfers van ACLED volgens Cedoca slechts beschouwd worden als een schatting en indicatie van de tendensen met betrekking tot geweld in een bepaalde periode.

De geraadpleegde bronnen hanteren vaak verschillende schrijfwijzen voor Somalische plaats- en persoonsnamen. Cedoca neemt de meest courante schrijfwijze uit de Engelse bronnen over.

Cedoca volgt de veiligheidsomstandigheden in Mogadishu voortdurend op. Als er zich fundamentele wijzigingen of ontwikkelingen voordoen die de situatie ter plaatse aanzienlijk veranderen, dan werkt Cedoca deze COI Focus zo snel mogelijk bij.

⁶ ACLED, 10/04/2019, [url](#)

⁷ ACLED, 10/04/2019, [url](#)

⁸ ACLED, 10/04/2019, [url](#)

⁹ ACLED, 10/04/2019, [url](#)

Kaart van Mogadishu

Kaart 1 – Mogadishu, 2017¹⁰

¹⁰ HIPS, RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 109, [url](#)

1. Korte geschiedenis

De Somalische hoofdstad Mogadishu, die overeenkomt met de administratieve regio Banadir, grenst aan de regio's Middle Shabelle en Lower Shabelle.¹¹ Het administratief statuut van de stad is nog niet vastgelegd in de Grondwet. De federale overheid bestuurt de facto de stad. Ook stelt deze de gouverneur, die ook burgemeester is, en alle districtscommissarissen van de stad aan. Mogadishu is van groot belang op politiek, economisch en demografisch vlak.¹² Er bestaan geen actuele, officiële cijfers over het bevolkingsaantal in Mogadishu.¹³ In december 2022 telt de stad Mogadishu 2.874.431 inwoners, bijna 17 % van de totale bevolking, volgens een rapport van het multi-partner initiatief Integrated Food Security Phase Classification (IPC).¹⁴ De stad is naast de zetel van de federale overheid ook de belangrijkste economische hub in het land.¹⁵ De Hawiye-subclans, Abgaal, Habar Gedir en Murasade, zijn samen met de Benadir (vooral de Reer Hamar) de voornaamste clans in de stad.¹⁶

Mogadishu is na de val van president Siad Barre in 1991 ruim twee decennia het centrum van de machtsstrijd tussen (clan)milities, krijgsheren en religieuze organisaties die de controle over de stad claimen en betwisten.¹⁷ Na bemiddelingsgesprekken voorgezeten door de VN wordt in 2004 de federale overgangsregering opgericht. Door corruptie en gebrek aan legitimiteit is de overheid niet in staat de vrede te herstellen. In 2006 komt de Islamic Courts Union (ICU), een coalitie van sharia-rechtbanken en hun milities,¹⁸ aan de macht.¹⁹ De ICU controleert kort de hoofdstad tot Ethiopische troepen, gesteund door Somalische veiligheidsdiensten, de groepering verdrijven.²⁰ De militante jeugdafdeling van de ICU, bekend als al-Shabaab (AS), trekt zich zuidwaarts terug en vormt zich om tot een terreurorganisatie die sindsdien de vrede en stabiliteit in Somalië bedreigt.²¹ Wanneer de Ethiopische troepen zich uit de stad terugtrekken, breidt AS haar controle over Mogadishu opnieuw uit.²² Tegen 2008 controleert AS grotendeels de stad.²³ De veiligheidssituatie in Mogadishu wijzigt opnieuw drastisch wanneer in 2011 de Afrikaanse vredesmacht (African Union Mission in Somalia, AMISOM) samen met het Somalische leger (Somalia National Army, SNA) de AS-strijders verdrijven. In mei 2012 is de volledige terugtrekking van AS uit de hoofdstad een feit.²⁴ De overgangsregering wordt in 2012 vervangen door een federale regering met een voorlopige Grondwet. Hierin blijft een belangrijk deel van de staatsbestel onvolledig beschreven en vatbaar voor onderhandeling, zoals de grenzen en bevoegdheden van de hoofdstad en de opsplitsing van de bevoegdheden tussen de federale regering en de deelstaten.²⁵ De federale regering, die weliswaar niet overal in Somalië erkend wordt als het legitieme machtscentrum,²⁶ heeft sindsdien de controle over Mogadishu met de hulp van AMISOM en meerdere internationale veiligheidspartners.²⁷ Maar de overheid worstelt om haar gezag in alle

¹¹ BRA, s.d., [url](#); World Bank, 01/2021, p. 91, [url](#)

¹² RVI, 17/09/2022, p. 2, [url](#)

¹³ Landinfo, 08/09/2022, p. 3, [url](#)

¹⁴ IPC, 13/12/2022, p. 4, [url](#)

¹⁵ RVI, Somali Dialogue Platform, 17/09/2022, p. 2, [url](#)

¹⁶ UNHCR, 09/2022, p. 30, [url](#)

¹⁷ Security on the Move (Bakonyi J. et al.), 28/08/2018, [url](#); Bakonyi J., Chonka P., Stuvoy K., 2019, pp. 84-85, [url](#)

¹⁸ Counter Extremism Project, 20/03/2020, p. 1, [url](#)

¹⁹ Counter Extremism Project, 20/03/2020, p. 1, [url](#)

²⁰ Bakonyi J., Chonka P., Stuvoy K., 2019, pp. 84-85, [url](#); Security on the Move (Bakonyi J. et al.), 28/08/2018, [url](#)

²¹ Counter Extremism Project, 20/03/2020, p. 1, [url](#)

²² AMISOM, 25/08/2016, p. 3, [url](#); Stanford University, 07/01/2019, [url](#)

²³ HIPS, RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 7, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 10, [url](#)

²⁴ DIS, Landinfo, 08/05/2013, [url](#); HIPS, RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 7, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 10, [url](#)

²⁵ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

²⁶ Berghof Foundation (Göldner-Ebenthal K.), 12/2019, p. 6, [url](#)

²⁷ Security on the Move (Bakonyi J.), 28/08/2018, [url](#)

districten van de stad uit te oefenen.²⁸ Mogadishu kent een hybride bestuur waar niet-gouvernementele actoren de facto openbaar gezag en functies uitoefenen die normaal voorbehouden zijn aan de overheid, zoals veiligheidstaken of het beheer van de ontheemdenkampen.²⁹

AS oefent geen directe controle uit in de hoofdstad.³⁰ De terreurgroep is al meer dan tien jaar niet meer openlijk aanwezig in de stad maar blijft er aanslagen uitvoeren, zo stelt de Noorse COI-onderzoeksdienst in september 2022.³¹ Op 14 oktober 2017 vindt de dodelijkste aanslag ooit in de hoofdstad plaats met naar schatting 587 doden en 1.000 gewonden tot gevolg. Hoewel de overheid AS beschuldigt van dit geweld, eist de terreurgroep deze aanslag nooit op.³²

AS heeft in het verleden onderhandelingen met de federale overheid afgewezen. Wel zijn er losse overeenkomsten met politieke actoren die enigszins te vergelijken zijn met een maffia-achtige beschermingssysteem. Politieke rivalen gebruiken AS tegen elkaar en de regering in een complex en voortdurend veranderend lappendeken van allianties.³³

Hoewel het geweld van AS tegen regerings- en burgerdoelen in de stad aanhoudt, kent Mogadishu sinds 2012 een wederopbouw. Verbeterde veiligheidsomstandigheden leiden tot aanzienlijke investeringen van de diaspora en de oprichting van commerciële zones in de stad. De bouw- en vastgoedsector leeft op.³⁴ De stad kent een snelle bevolkingsgroei in de laatste twee decennia.³⁵

Het federale niveau zet stappen om de veiligheidssituatie in het land te verbeteren. In 2017 bereiken de Federal Government of Somalia (FGS) en de federale lidstaten een akkoord over de hervorming van de veiligheidsdiensten, de National Security Architecture (NSA).³⁶ Zo voorziet het Somali Transition Plan (STP), dat in 2018 met steun van de internationale gemeenschap vorm krijgt, de gefaseerde overdracht tegen 2021 van de veiligheidstaken van AMISOM aan de Somalische veiligheidsdiensten.³⁷ Deze deadline verschuift regelmatig.³⁸ In maart 2022 herzien de betrokken partijen, met name de Afrikaanse Unie (AU), de VN en de Somalische overheid, het STP. De African Union Transnational Mission in Somalia (ATMIS) vervangt de AMISOM-missie met een mandaat dat eind 2024 afloopt.³⁹ Specifiek voor Mogadishu, voert de overheid in 2019 het Mogadishu Security Plan (MSP) uit, ontworpen door de FGS, AMISOM, de United Nations Assistance Mission in Somalia (UNSOM) en andere internationale partners en donoren. Het MSP voorziet onder andere de constructie van zes controleposten in de hoofdstad.⁴⁰ De United Nations Mine Action Service (UNMAS) wijt de afname in 2020 van het aantal incidenten met geïmproviseerde explosieven onder meer aan dit plan.⁴¹

Na zestien maanden, de langste verkiezingsperiode ooit in Somalië, treedt Hassan Sheikh Mohamud (Hawiye-clan) in mei 2022 aan als president. Na een eerste termijn van 2012 tot 2017 bekleedt hij voor de tweede keer deze positie.⁴²

²⁸ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

²⁹ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#); ACRC (Sverdlik A. et al.), 06/2022, p. 3, [url](#)

³⁰ EASO, *Somalia – Security Situation*, 09/2021, p. 89, [url](#)

³¹ Landinfo, 08/09/2022, p. 9, [url](#)

³² VOA (Kahiye M.), 14/10/2021, [url](#)

³³ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³⁴ Security on the Move (Bakonyi J.), 28/08/2018, [url](#); IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³⁵ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³⁶ CIC (Keating M., Abshir S.), 04/2018, pp. 1-4, [url](#); Ministry of Planning, Investment and Economic Development - Somalia, 24/12/2019, p. 151, [url](#)

³⁷ IPI (Blyth F.), 22/04/2019, pp. 2, 9, [url](#)

³⁸ UN, 21/12/2021, [url](#)

³⁹ ISS Africa (Dessu Meressa K.), 29/03/2022, [url](#)

⁴⁰ EASO, *Somalia, Security Situation*, 09/2021, p. 90, [url](#)

⁴¹ UNMAS, 2021, p. 9, [url](#)

⁴² ICG (Mahmood O.), 31/05/2022, [url](#); Al Jazeera, 15/05/2022, [url](#)

2. Huidige toestand van het conflict

In september 2022 beschrijft de secretaris-generaal van de VN de veiligheidssituatie opnieuw als volatiel en duidt AS aan als hoofdverantwoordelijke voor het geweld. De regio's Banadir, Lower Shabelle en Bay hebben van mei tot augustus 2022 het hardst te lijden onder het geweld volgens dit rapport.⁴³ Het VN-expertenpanel (10/2022), belast met de monitoring van de door de Veiligheidsraad aan Somalië opgelegde sancties, beschrijft AS als de meest prominente dreiging voor de vrede, veiligheid en stabiliteit in het land.⁴⁴ Volgens The Africa Center for Strategic Studies, een academische instelling binnen het Amerikaanse ministerie van Defensie, nam in 2022 het geweld in Somalië door AS toe met 23 % (totaal: 2.553 incidenten⁴⁵). Het aantal dodelijke slachtoffers van geweld door islamistische groepen, in het bijzonder door AS, steeg met 133 % (6.225 doden) in vergelijking met 2021 (2.606 doden). Dit is volgens deze bron een recordaantal dat de som van het aantal doden in 2020 en 2021 overtreft.⁴⁶

Na de presidentsverkiezing in mei 2022 lanceren verschillende stemmen, waaronder enkele parlementsleden en onderzoekcentra zoals International Crisis Group (ICG) en het Raad Peace Research Institute (RPRI), een oproep tot dialoog met AS als alternatief voor wat conflictenanalisten Stig Jarle Hansen en Mohamed Husein Gaas benoemen als de *forever war*.⁴⁷ Noch de overheid noch AS zijn op dat moment vragende partij.⁴⁸ De nieuwe president duidt in mei 2022 de nationale veiligheid en de strijd tegen AS aan als topprioriteit.⁴⁹

In augustus 2022, enkele uren na de 30 uur durende belegering door AS van het Hayat-hotel in Mogadishu, verklaart president Hussein Sheikh Mohamud de *total war* aan de terreurgroep.⁵⁰ Het Somalische leger start een militair offensief in de regio's Hiraan, Bay, Bakool, Galgaduud en Middle Shabelle geflankeerd door lokale milities⁵¹, de zogenaamde Ma'awisley, en ondersteund door droneaanvallen door de VS en Turkije.⁵² Volgens Samira Gaid (12/2022), uitvoerend directeur van de Somalische denktank Hiraal Institute, is dit de grootschaligste militaire operatie sinds 2011.⁵³ De regelmaat van de gevechten kent tijdens dit offensief een stroomversnelling, aldus een analyse van The Africa Center for Strategic Studies in februari 2023. De tweede helft van 2022 ziet ook een toename van geweld tegen burgers door AS, met een stijging van 41 % ten opzichte van de eerste helft van 2022, van 82 incidenten naar 116. The Africa Center for Strategic Studies beschouwt dit als een vergeldingsactie van AS na het militaire offensief waarbij de terreurgroep meer *soft targets* viseert, zoals bij de dubbele autobomaanslag in oktober 2022 in Mogadishu (zie verder).⁵⁴

⁴³ UNSC, 01/09/2022, p. 3, [url](#)

⁴⁴ UNSC, 10/10/2022, p. 3, [url](#)

⁴⁵ Het Africa Center for Strategic Studies baseert zich in het onderzoek op ACLED-data. In: Africa Center for Strategic Studies, 06/02/2023, [url](#)

⁴⁶ Africa Center for Strategic Studies, 06/02/2023, [url](#)

⁴⁷ AA (Dhaysane M., Aktas T.), 15/05/2022, [url](#); ICG, 21/06/2022, [url](#); RPRI (Husein Gaas M., Hansen S. J.), 08/2022, p. 1, [url](#)

⁴⁸ RPRI (Husein Gaas M., Hansen S. J.), 08/2022, p. 2, [url](#)

⁴⁹ AI, 31/10/2022, [url](#)

⁵⁰ VOA (Dhaysane M.), 24/08/2022, [url](#); ICG, 09/2022, [url](#)

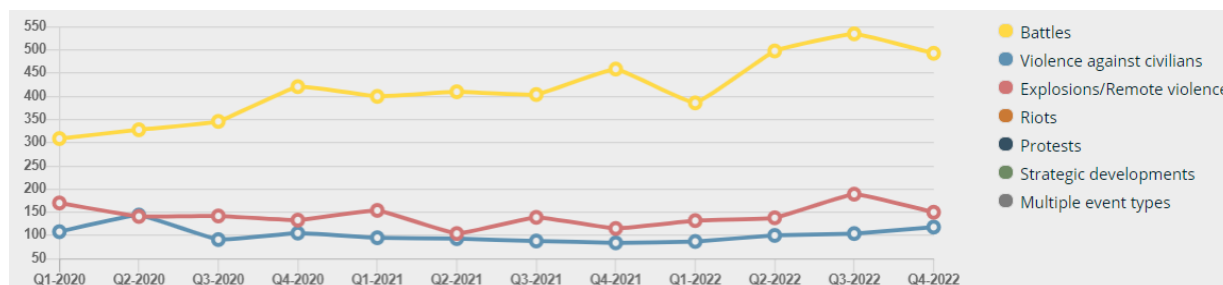
⁵¹ Deze milities worden door de overheid Community Defense Forces genoemd. In: CTC (Gaid S.), 09/12/2022, [url](#)

⁵² CTC (Hansen S. J.), 01/2023, pp. 19-22, [url](#); Brookings (Felbab-Brown V.), 27/01/2023, [url](#); The New York Times (Latif Dahir A.), 05/01/2023, [url](#); The Washington Post (Hourelid K.), 14/12/2022, [url](#)

⁵³ CTC (Gaid S.), 09/12/2022, [url](#)

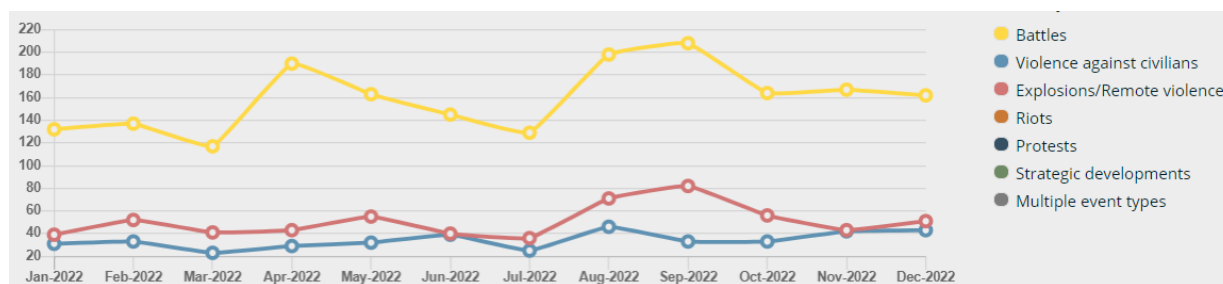
⁵⁴ Africa Center for Strategic Studies, 06/02/2023, [url](#)

Onderstaande grafiek 1 illustreert de toename van de door ACLED geregistreerde gevechten (*battles*) vanaf begin 2020 tot eind 2022 in Somalië.

Grafiek 1- Somalië. Tijdslijn van de door ACLED geregistreerde incidenten, 01/01/2020 – 31/12/2022⁵⁵

De maandelijks evolutie in 2022 in Somalië van het aantal door ACLED geregistreerde gevechten (*battles*) is te zien op de onderstaande grafiek 2. Het in augustus 2022 gestarte offensief is duidelijk zichtbaar:

Grafiek 2 – Somalië. Tijdslijn van de door ACLED geregistreerd incidenten, 01/01/2022 – 31/12/2022⁵⁶

De regering gaat niet enkel militair de strijd aan, maar op ideologisch en financieel vlak.⁵⁷ Zo blokkeert het bankrekeningen van AS. De VS sanctioneren in oktober 2022 een groep belangrijke fondsenwervers van AS. Dit netwerk houdt zich bezig met wapenaankopen, financiële ondersteuning en rekruteringsactiviteiten voor Al-Shabaab.⁵⁸ In november 2022 verbiedt de minister van Religieuze Zaken, Mukhtar Robow, religieuze geleerden en geestelijken zaken te doen met AS. In navolging hiervan arresteren de veiligheidsdiensten op 15 november 2022 de in een buitenwijk van Mogadishu actieve prominente imam Sheikh Mustafa Ali Anod.⁵⁹

Volgens de door ACLED verzamelde gegevens vinden de meeste veiligheidsincidenten tijdens de huidige verslagperiode plaats in de regio's Banadir (368 incidenten), Lower Shabelle (364) en Lower Juba (202) (zie grafiek 3).⁶⁰

⁵⁵ ACLED, *Dashboard* [gebruikte filters: Event type: Battles, Explosions/ Remote Violence, Violence against civilians, Region: Somalia, Event Date: 01/01/2020-31/12/2022], s.d., [url](#)

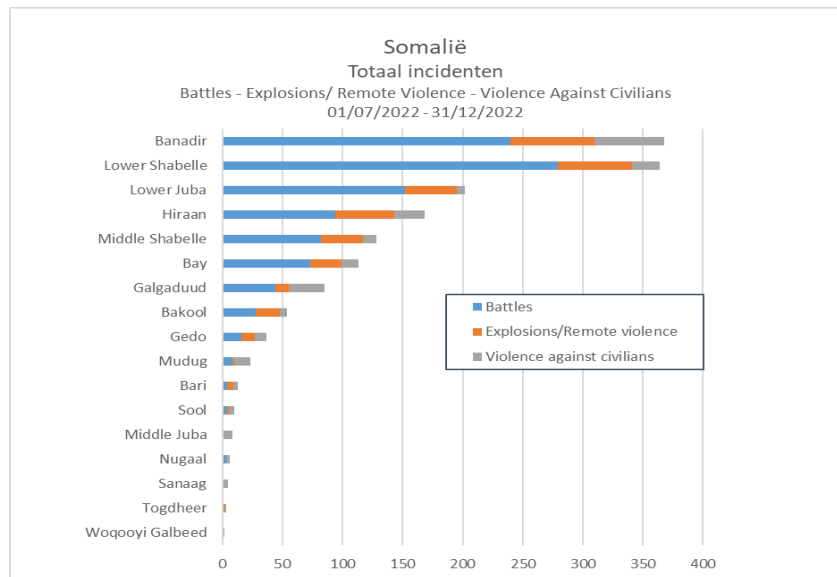
⁵⁶ ACLED, *Dashboard* [gebruikte filters: Event type: Battles, Explosions/ Remote Violence, Violence against civilians, Region: Somalia, Event Date: 01/01/2022-31/12/2022], s.d., [url](#)

⁵⁷ The Africa Report (Fooday A.), 08/02/2023, [url](#)

⁵⁸ US Department of Treasury, 17/10/2022, [url](#); Hiraan, 17/10/2022, [url](#); Hiiraan, 06/11/2022, [url](#); Somali Dispatch, 07/11/2022, [url](#)

⁵⁹ Hiiraan, 15/11/2022, [url](#); Maruf H. (@HarunMaruf), 06/11/2022, [url](#)

⁶⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

Grafiek 3 - Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data, 01/06/2022- 31/12/2022⁶¹

AS beantwoordt het regeringsoffensief van augustus 2022 met een toename van terreuraanvallen in Mogadishu en andere steden, volgens onder meer conflictanalist Venda Felbab-Brown (01/2023) en Samira Gaid (12/2022).⁶² ICG schrijft in november 2022 dat de aanslagen van AS in zwaarbeveiligde buurten in de hoofdstad vragen doen rijzen over de veiligheid in Mogadishu.⁶³ Tijdens de verslagperiode voert AS in de hoofdstad drie ernstige aanslagen uit, waarvan de zwaarste in oktober 2022. Hierbij komen minstens 120 mensen om en raken er minimum 300 gewond, de meerderheid burgers.⁶⁴ Amnesty International (AI) stelt dat deze aanslag bewust burgers trof.⁶⁵

Op basis van in Mogadishu verzamelde informatie concludeert de Noorse COI-dienst Landinfo (09/2022) dat de veiligheidsuitdagingen in de stad de afgelopen jaren niet veel zijn veranderd: de veiligheidssituatie wordt nog steeds getekend door AS-geweld tegen autoriteiten en hun aanhangers, waaronder burgers en burgerlocaties.⁶⁶ Een onderzoek van het Somalische onderzoekscentrum Somali Public Agenda van januari 2023 beschouwt Mogadishu als het onveiligste gebied in Somalië. De veiligheidssituatie in de stad verschilt echter van wijk tot wijk.⁶⁷

Begin september 2022 stelt de president een nieuwe burgemeester voor Mogadishu aan, Yusuf Jim'ale alias Maddale. Hij bekleedde die functie al van 2015 tot 2017 onder het eerste presidentschap van Hassan Sheikh Mohamud. Analisten verklaren deze wissel van de macht door de kritiek op de vorige burgemeester Filish die weinig vooruitgang boekte op het vlak van de veiligheidssituatie.⁶⁸

⁶¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

⁶² Brookings (Felbab-Brown V.), 27/01/2023, [url](#); CTC (Gaid S.), 09/12/2022, [url](#); ICG, 12/2022, [url](#)

⁶³ ICG, 12/2022, [url](#)

⁶⁴ ICG, 12/2022, [url](#); ICG, 11/2022, [url](#); The Guardian, 29/10/2022, [url](#); HRW, 12/01/2023, [url](#)

⁶⁵ AI, 31/10/2022, [url](#)

⁶⁶ Landinfo, 08/09/2022, p. 4, [url](#)

⁶⁷ Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

⁶⁸ VOA (Dhaysane M.), 07/09/2022, [url](#)

3. Strijdende partijen

3.1. Veiligheidsdiensten

Mogadishu staat formeel onder de controle van de federale veiligheidsdiensten (Somali National Army, SNA en Somali Police Forces, SPF), de Oegandese troepen van de vredesmacht van de AU (African Union Transnational Mission in Somalia, ATMIS), de Presidentiële Garde en de veiligheidsdiensten onder het bevel van de BRA. De loyaliteit van Somalische veiligheidsdiensten is een kritiek punt, ze scharen zich makkelijk achter een politieke leider of hun eigen clan, volgens een door EASO aangehaalde Somalische veiligheidsexpert (09/2021).⁶⁹

Binnen het SNA zijn enkele antiterreureenheden actief. De Danab-eenheid, waarvan de manschappen uit verschillende regio's en clans komen, wordt door het United States Africa Command (US AFRICOM) voor militaire operaties op het Afrikaanse continent opgeleid en gesponsord.⁷⁰ De Gorgor-brigades zijn een door Turkije opgeleide eenheid. Verschillende bronnen melden dat deze Gorgor-soldaten werden ingezet tijdens de antiregeringsbetogingen in Mogadishu in 2021.⁷¹ De Somalische veiligheidsdiensten zijn sterk afhankelijk van deze kleine maar hoogopgeleide elitetroepen. Danab zou naar schatting 80 % van alle operaties leiden en alle antiterreuracties uitvoeren, volgens onderzoek van HIPS (04/2021).⁷²

De SPF zijn vooral actief in de hoofdstad en omstreken aangezien iedere federale lidstaat een eigen politiemacht heeft.⁷³ De volgende speciale eenheden maken deel uit van de SPF: de paramilitaire eenheid Darawish, Birmad-troepen, de door Turkije opgeleide Harama'ad-eenheid, een Rapid Response Team, een ontminningsdienst, de Tax Protection-eenheid en Diplomat Guards. De voormalige president Mohamed Abdullahi Mohamed (Farmajo) zette Harama'ad-agenten in 2021 in bij de arrestatie van journalisten en tijdens anti-regeringsbetogingen in de hoofdstad. Sommige bronnen, waaronder het International Peace Institute (IPI) (03/2021), beschouwen deze eenheid als een paramilitaire strijdkracht.⁷⁴ Andere informele en formele gewapende groepen, zoals gewapende milities en de National Intelligence and Security Agency (NISA), vervullen ook politietaken.⁷⁵ De SPF krijgen de steun van buitenlandse politie-eenheden, zoals de AMISOM-, nu ATMIS-politie en de Uganda Formed Police Unit.⁷⁶ Elk district heeft een politiekantoor en een kantoor dat bedoeld is voor de coördinatie van de veiligheidsmaatregelen, volgens het Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (2021). In verhouding met de bevolking zijn er onvoldoende politieagenten.⁷⁷

De nationale inlichtingendienst NISA voert verschillende veiligheidstaken uit, inclusief politiewerk en militaire operaties.⁷⁸ In zijn onderzoek (01/2020) voor de universiteit van Oxford omschrijft doctoraatskandidaat Mohamed H. Ingiriis NISA als een paramilitaire veiligheidsdienst die buitengerechtelijke operaties uitvoert zoals het elimineren van politieke tegenstanders.⁷⁹ Een

⁶⁹ EASO, *Somalia, Security Situation*, 09/2021, p. 89, [url](#); EUAA, 23/02/2023, pp. 110,111, [url](#); ATMIS, s.d., [url](#)

⁷⁰ EASO, 07/2021, p. 39, [url](#); EUAA, 23/02/2023, p. 31, [url](#)

⁷¹ Reuters (Sheikh A.), 19/02/2021, [url](#); MEI, 21/10/2021, [url](#); EASO, 07/2021, p. 32, [url](#)

⁷² HIPS, 04/2021, p. 5, [url](#)

⁷³ HIPS, 04/2021, p. 7, [url](#); EASO, 07/2021, pp. 41-42, [url](#)

⁷⁴ EASO, 07/2021, p. 41, [url](#); MEI, 21/10/2021, [url](#); Reuters, 27/04/2021, [url](#); IPI – Global Observatory (Robinson C.), 17/03/2021, [url](#); BBC, 16/12/2020, [url](#); BBC, 18/05/2021, [url](#); Reuters, 27/04/2021, [url](#)

⁷⁵ Hills A., professor aan de universiteit van Leeds en expert in het Somalische politiewezen, e-mail, 26/02/2020; Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 19/03/2019, p. 35, [url](#)

⁷⁶ RUSI (Hills A.), 2018, p. 52; USDOS, 20/04/2018, [url](#); USDOS, 13/03/2019, [url](#); Shabelle Media Network, 01/08/2018, [url](#); AMISOM, 30/07/2019, [url](#); New Vision (Ssjjoba E.), 08/11/2019, [url](#)

⁷⁷ UNHCR, 06/2021, p. 2, [url](#)

⁷⁸ The World Bank, 01/2017, pp. 39, 41, [url](#)

⁷⁹ Oxford University Press (Ingiriis M. H.), 22/01/2020, p. 6, [url](#)

voormalig hoofd van NISA verklaarde aan onderzoekers van het HIPS (04/2021) dat Somalische presidenten NISA zien als een verlenging van het presidentiële paleis Villa Somalia en een instrument om opposanten tot de orde te roepen.⁸⁰ Binnen NISA zijn de antiterreureenheden Gaashaan (met Alpha- en Bravo-troepen) en Waran actief,⁸¹ beide opgeleid door het Amerikaanse Central Intelligence Agency (CIA).⁸² Tijdens de verslagperiode van dit onderzoek rapporteren de Somalische media over veiligheidsacties en arrestaties van journalisten door NISA in de hoofdstad.⁸³

In Banadir worden de veiligheidsdiensten ook ondersteund door Oegandese troepen (Uganda People's Defence Forces, UPDF) van het ATMIS⁸⁴, de vredesmacht van de Afrikaanse Unie (AU) opgericht in 2007.⁸⁵ ATMIS ondersteunt de Somalische veiligheidsdiensten bij antiterreuracties en de uitbouw van de Somalische veiligheidsinstellingen. Na gefaseerde afbouw van deze troepenmacht, staat de terugtrekking van ATMIS gepland voor eind 2024.⁸⁶ ISS Africa (06/2022) merkt op, in een rapport over de veiligheidssituatie, dat deze periode onvoldoende zal zijn om de huidige dreiging van AS te counteren.⁸⁷

Slecht bestuur, de onderliggende corruptiecultuur, de financiële crisis en nepotisme zijn volgens onderzoek van HIPS (04/2021) de onderliggende redenen waarom de veiligheidsdiensten zwak, verdeeld en gepolitiseerd zijn.⁸⁸ De inlichtingendienst, het leger en de politie zijn op grote schaal geïnfiltrerd door AS.⁸⁹ Milities, militairen, politieagenten, inlichtingendiensten en AMISOM (nu: ATMIS) plegen grotendeels ongestraft mensenrechtenschendingen.⁹⁰

3.2. Terreurgroepen

3.2.1. Harakaat al-Shabaab al-Mujahideen / Al-Shabaab

Sinds 2006 is de terreurgroep Harakaat al-Shabaab al-Mujahideen⁹¹, kortweg al-Shabaab (AS), actief in Somalië.⁹² Het Pentagon beschouwt AS als de sterkste tak van al-Qaeda ter wereld.⁹³ Hun terreurdaden focussen zich op de regio Banadir en de staat South West, volgens een rapport van de Zweedse COI-dienst Lifos (05/2022).⁹⁴

Hoewel de Somalische overheid en de veiligheidsdiensten de hoofdstad controleren, oefent AS er een grote invloed uit.⁹⁵ In de stad is de terreurgroep geïnfiltrerd in de overheidsinstellingen en de

⁸⁰ HIPS, 04/2021, p. 8, [url](#)

⁸¹ VICE (Goldbaum C.), 03/05/2018, [url](#); Hills A., 2019, p. 8; The World Bank, 01/2017, p. 41, [url](#)

⁸² VICE (Goldbaum C.), 03/05/2018, [url](#)

⁸³ Shabelle Media Network, 03/12/2022, [url](#); Shabelle Media Network, 05/07/2022, [url](#); Horn Observer, 24/12/2022, [url](#); National Intelligence and Security Agency (NISA) (@HSNQ_NISA), 16/09/2022, [url](#); Shabelle Network, 20/11/2022, [url](#); Shabelle Network, 03/12/2022, [url](#)

⁸⁴ Na 15 jaar wordt AMISOM, de vredesmacht van de Afrikaanse Unie (AU) opgericht in 2007, op 1 april 2022 vervangen door de African Union Mission in Somalia (ATMIS). Bron:

⁸⁵ Al Jazeera, 01/04/2022, [url](#); ATMIS, s.d., [url](#); AFP via The East African, 01/04/2022, [url](#); ATMIS, s.d., [url](#)

⁸⁶ ATMIS, s.d., [url](#)

⁸⁷ ISS Africa, 06/2022, p. 8, [url](#)

⁸⁸ HIPS, 04/2021, pp. 4, 13-15, [url](#)

⁸⁹ Finnish Immigration Service - Country Information Service, 23/09/2020, p. 18, [url](#); Felbab-Brown V., 04/2020, p. 118, [url](#); Oxford University Press (Ingiriis M. H.), 22/01/2020, p. 4, [url](#); Bertelsmann Stiftung, 13/07/2020, [url](#); Garowe Online, 21/07/2018, [url](#)

⁹⁰ Felbab-Brown V., 04/2020, p. 120, [url](#); USDOS, 12/04/2022, [url](#)

⁹¹ Harakat al-Shabaab al-Mujahideen is Arabisch voor de Mujahideen-jongerenorganisatie. In: Berghof Foundation (Göldner-Ebenthal K.), 12/2019, p. 8, [url](#)

⁹² CRS, 16/01/2020, [url](#)

⁹³ The Wall Street Journal (Philips M. M.), 10/03/2022, [url](#)

⁹⁴ Migrationsverket (Lifos), 18/05/2022, p. 25, [url](#)

⁹⁵ Finnish Immigration Service - Country Information Service, 23/09/2020, pp. 3, 5, 7, [url](#); UK Home Office, 11/2020, p. 12, [url](#)

veiligheidsdiensten.⁹⁶ Door de aanwezigheid van overheidsinstanties en internationale organisaties is Mogadishu een gewild doelwit van AS.⁹⁷ Volgens het VN-expertenpanel van Somalië (10/2022) blijft de capaciteit van deze terreurgroep om complexe, asymmetrische aanvallen uit te voeren onverminderd. Bovendien slaagt AS er in om inkomsten te genereren en controle uit te oefenen over bedrijven en individuen die ze niet fysiek controleren, vooral in steden zoals Mogadishu.⁹⁸ Het type geweld dat AS hanteert, verschilt van regio tot regio, volgens onderzoek van de Berghof Foundation (12/2019). In Mogadishu gebruikt AS eerder terreur- en politiek geweld. In de rurale gebieden bestraft AS de inwoners met geweld wanneer ze de regels van de terreurgroep overtreden.⁹⁹

AS is niet openlijk in de stad aanwezig. Lokale bronnen, die Landinfo in mei 2022 in Mogadishu sprak, geven aan dat er leden en sympathisanten actief zijn in de stad maar niemand weet over hoeveel personen dit gaat.¹⁰⁰ Volgens onderzoek van professor Tricia Bacon (03/2022), verbonden aan de universiteit Washington, heeft AS een "extensive presence in Mogadishu [...] that some claim the group actually de facto controls the capital."¹⁰¹ Bronnen, geraadpleegd door Landinfo tijdens een onderzoeksmis­sie in de hoofdstad in mei 2022, stellen dat de meeste inwoners AS vrezen. AS heeft om die reden geen grote aanwezigheid nodig in de hoofdstad om een invloed uit te oefenen op de bevolking. Wel benadrukken deze bronnen dat AS er geen vrij spel heeft. Ze wijzen erop dat regeringstroepen in alle stadsdelen aanwezig zijn en op jacht zijn naar AS-leden door onder andere de controles van voertuigen aan de checkpoints en andere veiligheidsacties.¹⁰²

3.2.2. Islamitische Staat in Irak en de Levant in Somalië (ISS)

In 2015 richt voormalig AS-lid Abdulqadir Mumim de Islamitische Staat in Irak en de Levant in Somalië (ISS) op in de federale lidstaat Puntland.¹⁰³ Deze gewapende beweging streeft naar de oprichting van een islamitische staat en wil AS als dominante gewapende oppositie vervangen.¹⁰⁴ ISS heeft zich niet gevestigd in Zuid- en Centraal-Somalië, volgens verschillende bronnen waaronder Lifos (05/2021).¹⁰⁵ Volgens het Analytical Support and Sanctions Monitoring Team van de VN (2022) heeft deze terreurgroep niet de capaciteit voor het uitvoeren van grote operaties. De acties van AS tegen ISS hebben deze groep uitgedund. Naar schatting telt ISS tussen de 200 en 280 strijders.¹⁰⁶ ISS zit (vermoedelijk) achter enkele aanslagen in de hoofdstad maar heeft een erg beperkte invloed in de stad, volgens onderzoek door Landinfo (09/2022). ISS probeert ook belastingen te innen in de hoofdstad maar Cedoca vond binnen het tijdsbestek van dit onderzoek in de geraadpleegde bronnen geen informatie over de mate waarin deze terreurgroep hierin slaagt.¹⁰⁷

3.3. Andere gewapende groepen en milities

De volgende gewapende groepen zijn ook actief in de hoofdstad: groepen onder leiding van clanoudsten, milities van de districtscommissaris, veiligheidsagenten in dienst van zakenlui,

⁹⁶ Garowe Online, 17/02/2020, [url](#); The Telegraph (Brown W.), 02/01/2020, [url](#); Brookings (Felbab-Brown. V.), 14/11/2018, [url](#); HIPS, 17/01/2020, p. 12, [url](#); Finnish Immigration Service - Country Information Service, 23/09/2020, pp. 12-13, [url](#); Ministry of Immigration and Integration - Denemarken, 07/2020, p. 8, [url](#)

⁹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 19/03/2019, p. 24, [url](#)

⁹⁸ UNSC, 10/10/2022, p. 3, [url](#)

⁹⁹ Berghof Foundation (Göldner-Ebenthal K.), 12/2019, p. 13, [url](#)

¹⁰⁰ Landinfo, 08/09/2022, pp. 9-10, [url](#)

¹⁰¹ George Washington University (GW) – Program on Extremism (Bacon T.), 07/03/2022, p. 49, [url](#)

¹⁰² Landinfo, 08/09/2022, p. 11, [url](#)

¹⁰³ HI, Global Strategy Network, 31/07/2018, p. 11, [url](#); Hansen S. J., 2019, p. 189

¹⁰⁴ OSAC, 01/05/2020, [url](#)

¹⁰⁵ Ministry of Immigration and Integration - Denemarken, 07/2020, p. 6, [url](#); Migrationsverket (Lifos), 12/05/2021, p. 14, [url](#)

¹⁰⁶ UNSC, 15/07/2022, p. 7, [url](#)

¹⁰⁷ Landinfo, 08/09/2022, p. 13, [url](#); UNHCR, 10/10/2022, p. 12, [url](#)

persoonlijke beschermingseenheden, lokale en internationale particuliere beveiligingsfirma's en buurtburgerwachten.¹⁰⁸

Volgens Ken Menkhaus, professor politieke wetenschappen aan de universiteit van Zuid-California en Somalië-expert, zijn clanmilities en beschermingstroepen, soms geformaliseerd in SNA- of SPF-eenheden, de belangrijkste bron van bescherming voor de burgers in Mogadishu. Deze milities bestaan bijna uitsluitend uit Hawiye.¹⁰⁹

Verschillende bronnen stellen dat naast het terreurgeweld in de hoofdstad er ook politiek gemotiveerd geweld plaatsvindt tussen en binnen de clans (inter- en intra-clangeweld) en crimineel geweld.¹¹⁰ Crimineel geweld is ondergerapporteerd in de verslaggeving in vergelijking met terreurgeweld, volgens de Finse COI-dienst (09/2020).¹¹¹

¹⁰⁸ Centre for Security Governance (Menkhaus K.), 27/04/2016, p. 24-31, [url](#); LSE (Jethro N.), 13/08/2020, [url](#); EASO, 07/2021, pp. 90-91, [url](#)

¹⁰⁹ EUAA, 23/02/2023, p. 111, [url](#)

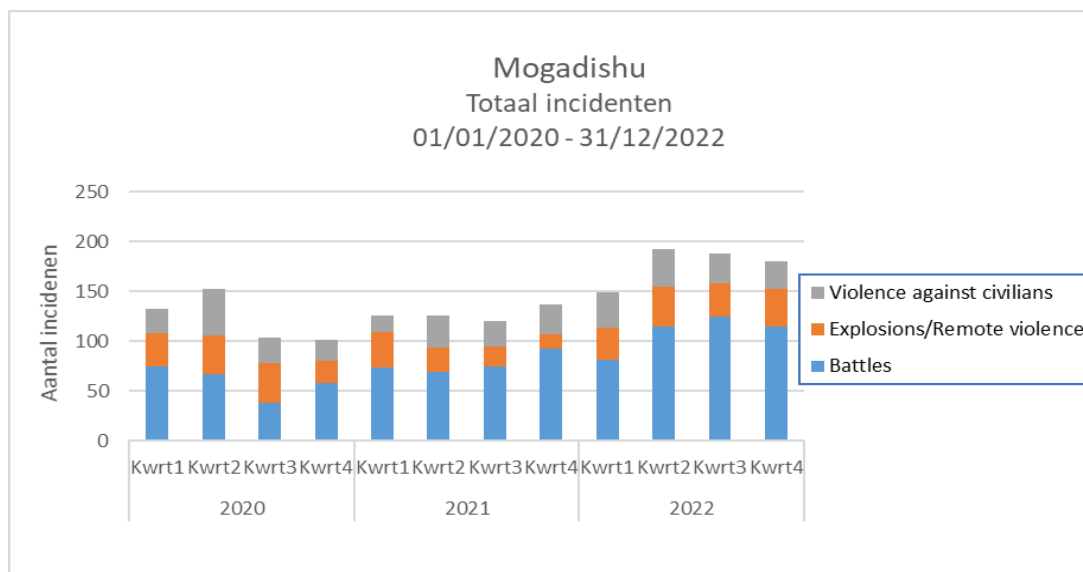
¹¹⁰ EASO, 12/2017, p. 81, [url](#); Finnish Immigration Service - Country Information Service, 23/09/2020, pp. 3, 19, [url](#)

¹¹¹ Finnish Immigration Service - Country Information Service, 23/09/2020, p. 19, [url](#)

4. Typologie van het geweld

4.1. Aantal incidenten

4.1.1. Overzicht 2020-2022

Grafiek 4 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹¹²

Volgens de door ACLED verzamelde gegevens¹¹³ nemen, ten opzichte van de geregistreerde incidenten in de periode 2020-2021, het aantal geweldincidenten toe in het laatste kwartaal van 2021 met een piek in het tweede kwartaal van 2022.¹¹⁴

4.1.2. Verslagperiode

Tijdens de eerste helft van 2022 registreert ACLED 341 incidenten in Mogadishu. Daarvan beschouwt ACLED 196 incidenten als *battles*, 72 als *explosions/remote violence* en 73 als *violence against civilians*.¹¹⁵

Voor de tweede helft van 2022 registreert ACLED een totaal van 368 incidenten in Mogadishu. Daarvan noteert ACLED 240 incidenten als *battles*, 70 als *explosions/remote violence* en 58 als *violence against civilians*.¹¹⁶

¹¹² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹¹³ ACLED neemt ook andere incidenten op, meer bepaald onder de categorieën *riots*, *protests* en *strategic developments*. Deze worden niet in dit hoofdstuk opgenomen. Een volledig overzicht van de verschillende categorieën en subcategorieën van incidenten is terug te vinden in een nota van Cedoca over de methodologie ACLED: CGVS - Cedoca, 21/05/2019, [url](#)

¹¹⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹¹⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

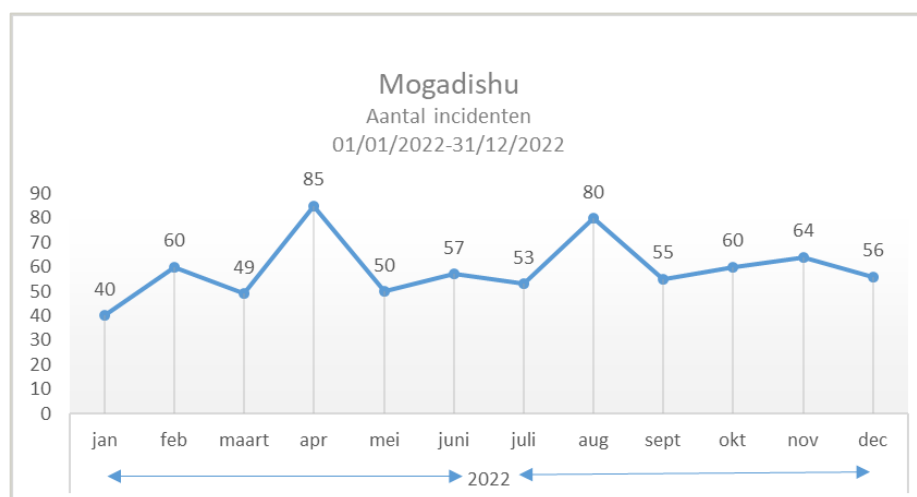
¹¹⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

Onderstaand overzicht vergelijkt het aantal incidenten tijdens deze beide verslagperiodes:

	01/01/2022 – 30/06/2022	01/07/2022 - 31/12/2022
ACLED-categorie	Incidenten	Incidenten
<i>Battles</i>	196	240
<i>Explosions/Remote violence</i>	72	70
<i>Violence against civilians</i>	73	58
TOTAAL	341	368

Tabel 1 – Tabel opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹¹⁷

Onderstaande grafiek geeft het totaal aantal door ACLED geregistreerde gewelddaden (*battles*, *explosions/remote violence* en *violence against civilians*) per maand weer voor beide verslagperiodes:

Grafiek 5 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹¹⁸

Tijdens de huidige verslagperiode, de tweede helft van 2022, volgt het aantal geweldincidenten in de hoofdstad een stijgende lijn, met een piek in augustus 2022. In vergelijking met de vorige verslagperiode tekent ACLED gemiddeld meer incidenten per maand op, namelijk 61 tegenover 56,8.¹¹⁹

4.2. Aard van de incidenten

De hieronder vermelde incidenten zijn representatief voor de aard van het geweld in Mogadishu, maar de lijst van incidenten is geenszins exhaustief. De beschikbare informatie over een incident, zoals het aantal doden en gewonden, kan per geraadpleegde bron verschillen. Sommige incidenten worden enkel door een door ACLED¹²⁰ geraadpleegde bron vermeld.

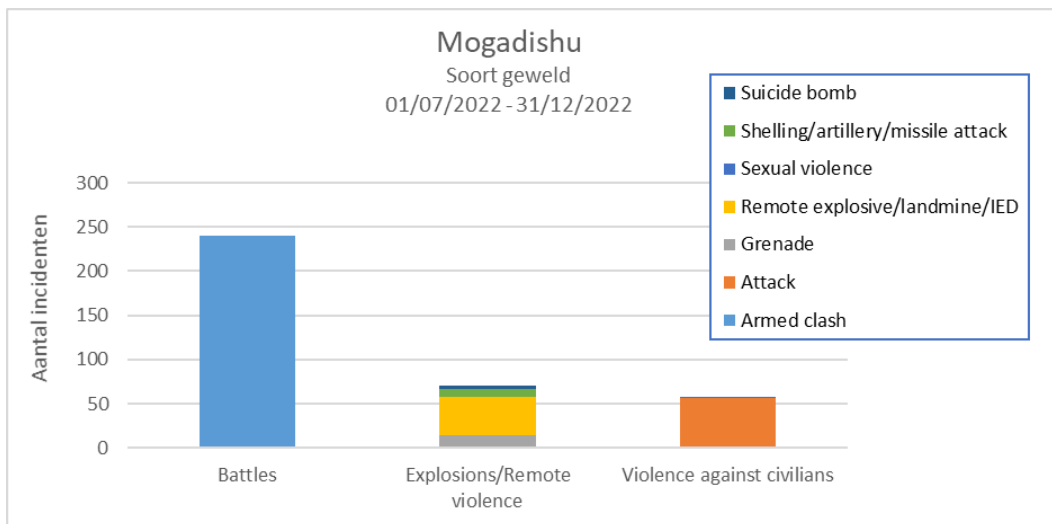
¹¹⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹¹⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

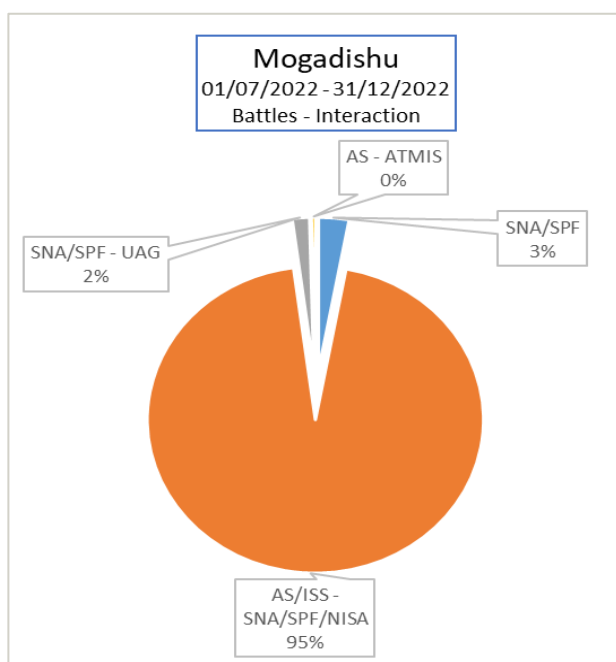
¹¹⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹²⁰ Wanneer er bij een gewelddadig incident verschillende types geweld voorkomen, registreert ACLED die gebeurtenis onder één categorie om een dubbele telling te voorkomen. Bijvoorbeeld een zelfmoordaanslag die plaatsvindt tijdens een gevecht geldt als één incident onder *battles*. Het staat dan niet geregistreerd onder de subcategorie *suicide bomb*. Bron: ACLED, 10/04/2019, pp. 16-17, [url](#)

Volgens de door ACLED verzamelde data ziet de verhouding tussen *battles*, *explosions/remote violence* en *violence against civilians* in Mogadishu er tijdens de huidige verslagperiode als volgt uit:

Grafiek 6 - Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹²¹

Grafiek 7 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data

Alle incidenten binnen de categorie *battles* (240) vallen onder de subgroep *armed clash*. Het merendeel zijn wapenfeiten tussen AS en de veiligheidsdiensten. ATMIS is betrokken bij één incident. Bij zeven incidenten gaat het om geweld tussen de veiligheidsdiensten onderling (zie grafiek 6).¹²²

De categorie *battles* bevat ook gerichte moordaanslagen op de veiligheidsdiensten (vermoedelijk) door AS.

Bij het geweld in deze categorie worden voornamelijk vuurwapens en granaten gebruikt. Granaat- en raketgranaataanvallen door AS eindigen meestal in een vuurgevecht met de veiligheidsdiensten. Ook complexe aanvallen, waarbij AS gebruik maakt van een explosief gevolgd door een vuurgevecht, registreert ACLED onder *battles*, net als *hit-and-run*-aanvallen door AS.¹²³

¹²¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹²² UAG: *unidentified armed group* in ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹²³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

Enkele voorbeelden:

- Op 6 juli 2022 breekt er een gevecht uit tussen soldaten en politieagenten in het district Hodan waarbij drie soldaten en een politieagent om het leven komen. Het motief van dit geweld is onbekend.¹²⁴
- AS gooit op 21 juli 2022 een granaat naar soldaten in een theewinkel in het district Dharkenley waarop een vuurgevecht volgt. AS claimt vier soldaten te hebben gedood en drie verwond tijdens deze terreuraanval.¹²⁵
- Op 19 augustus 2022 pleegt AS een reeks bomaanslagen voor en in het Hayat-hotel in de KM4-buurt (district Hodan) waarna terroristen het hotel bestormen. Bij het daaropvolgende zware en lange vuurgevecht in het hotel gebruiken beide zijdes raketgranaten. Na 30 uur overmeesteren de veiligheidsdiensten AS. Er komen minstens twintig mensen om het leven, waaronder regeringsfunctionarissen, zakenlui en een clanoudste. Minstens 117 mensen raken gewond, volgens de minister van Gezondheid Ali Haji Adan.¹²⁶
- AS schiet twee NISA-agenten op patrouille dood op de Bakaramarkt in het district Hawl Wadaag op 19 november 2022.¹²⁷
- Op 27 november 2022 ontploft een bomauto voor het Villa Rays-hotel, in de buurt van Villa Somalia (district Bondheere), en bestormen AS-strijders dit hotel. Een dag later beëindigen de speciale politie-eenheid Harma'ad en NISA-eenheden gezamenlijk deze belegering. Het hotel is een ontmoetingsplek, vaak voor vergaderingen, voor hoge ambtenaren van de regering, waaronder ministers, wetgevers en andere veiligheidsfunctionarissen. Sommige hoge ambtenaren wonen er ook. Minstens 8 burgers en 1 politieagent komen om het leven. Alle zes AS-strijders komen om tijdens de uren durende strijd. In de nasleep van deze aanslag vinden in januari 2023 verschillende arrestaties van regeringssoldaten, op verdenking van collaboratie met AS, plaats.¹²⁸

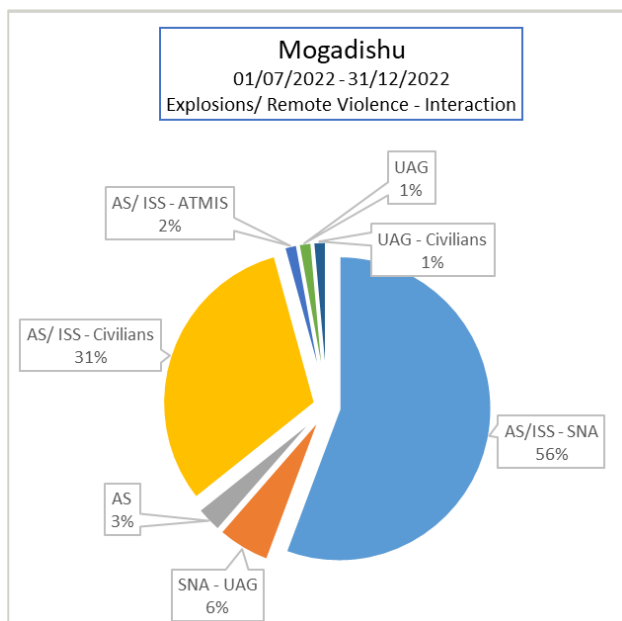
¹²⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹²⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹²⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#); Al Jazeera, 21/08/2022, [url](#); VOA (Maruf H.), 22/08/2022, [url](#); BBC, 21/08/2022, [url](#)

¹²⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹²⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#); Reuters, 28/11/2022, [url](#); Radio Dalsan, 30/11/2022, [url](#); VOA (Dhaysane M.), 28/11/2022, [url](#); BBC (Igunza E., Hancock S.), 28/11/2022, [url](#); Hiiraan, 07/01/2023, [url](#)

Grafiek 8 –Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data

Explosions/remote violence is de tweede belangrijkste categorie met 70 door ACLED geregistreerde incidenten. Het merendeel van deze gewelddaden klasseert ACLED als *remote explosive/landmine/IED* (44). Verder tellen de subcategorieën *grenade, shelling/artillery/missile attack* en *suicide bomb* respectievelijk 14, 9 en 3 incidenten.¹²⁹ (zie grafiek 6)

AS is verantwoordelijk voor de meerderheid van dit type geweld, namelijk 64 incidenten (91 %). Bij de overige geregistreerde incidenten gaat het om geweld met verschillende explosieven tussen *unidentified armed groups* (UAG) en soldaten, agenten van NISA of burgers. Bij één incident wordt een handgranaat gegooid (zie grafiek 8).¹³⁰

Enkele voorbeelden:

- Op 1 september 2022 komen mortiergranaten terecht op woonhuizen in de wijk Casa Italia (district Hamar Weyne). Drie burgers komen om, drie anderen raken gewond. De door ACLED geraadpleegde bronnen duiden AS aan als vermoedelijke dader.¹³¹
- Minstens vijftien mensen komen om bij een AS-aanslag op 25 september 2022 in het district Wadajir. Een zelfmoordterrorist laat zich ontploffen voor de ingang van het militair opleidingscentrum Generaal Dhagabadan terwijl tientallen SNA-rekruten in de rij staan voor een ochtendtraining. Minstens 20 anderen raken gewond. AS eist deze aanslag op en claimt 32 soldaten te hebben gedood.¹³²
- Op 10 oktober 2022 laat AS een *improvised explosive device* (IED) ontploffen wanneer een konvoi van het SNA passeert in het district Heliwa. Twee personen sterven waaronder een burger, drie anderen raken gewond. AS eist deze aanslag op.¹³³
- AS brengt een *remote controlled improvised explosive device* (RCIED) tot ontploffing in de Ceel Qalowbuurt (district Wadajir) op 17 oktober 2022. Hierbij komen minstens vijf burgers om het leven, zes anderen raken gewond. In deze populaire residentiële en commerciële buurt is er veel civiel verkeer, volgens de door ACLED geraadpleegde bronnen. AS eist deze aanslag op.¹³⁴
- Op 29 oktober 2022 ontploffen twee autobommen in een korte tijdspanne na elkaar nabij het ministerie van Onderwijs in the KM4-buurt aan het Zoobe-kruispunt (district Hodan). Met deze aanslag viseert AS de burgerbevolking, volgens verschillende bronnen. Het is de tweede zwaarste aanslag ooit in de hoofdstad met meer dan 120 doden en minstens 300 gewonden, waarvan de meerderheid burgers. AS verklaart het ministerie als doelwit voor zijn rol in het militaire offensief

¹²⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹³⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

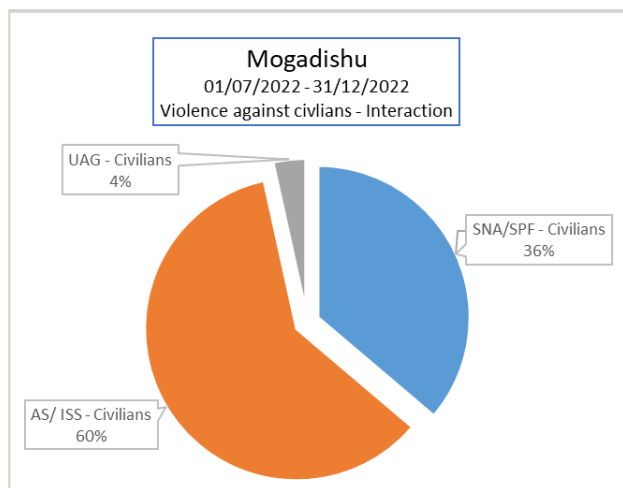
¹³¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹³² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#); Crisis 24, 25/09/2022, [url](#); Key media Online, 25/09/2022, [url](#); Garowe Online, 25/09/2022, [url](#)

¹³³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹³⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

en het Somalische onderwijscurriculum dat niet strookt met de AS-ideologie. De aanslag had plaats op de site van de zwaarste terreurdaad ooit in Somalië op 14 oktober 2017.¹³⁵

Grafiek 9 – Grafiek door Cedoca op basis van ACLED-data

Voor de ACLED-categorie *violence against civilians* registreert ACLED 58 incidenten. Op één na (*sexual violence*) klasseert ACLED deze onder de subcategorie *attacks*.¹³⁶ (zie grafiek 6) Bijna alle incidenten zijn gerichte moorden met een vuurwapen waarvan het motief niet altijd is gekend. Er vallen ook burgerdoden of gewonden wanneer veiligheidsdiensten in de lucht schieten tijdens een file. ACLED rekent moorden van soldaten in burger ook tot deze categorie.¹³⁷

Terreurgeweld tegen burgers registreert ACLED vaakst in deze categorie (60 %). AS eist het merendeel van deze incidenten op, ISS is vermoedelijk verantwoordelijk voor twee incidenten. Het leger, de politie en onbekende gewapende groepen zijn voor de overige incidenten verantwoordelijk. Eén incident wordt toegeschreven aan de speciale Gorgor-legereenheid (zie grafiek 9).¹³⁸

Enkele voorbeelden:

- AS schiet een prominente zakenman van de Habar Gedirclan dood in het district Daynile op 15 juli 2022.¹³⁹
- Op 24 oktober 2022 executeren SNA-soldaten twee burgers in het militaire kamp Iskuul Buluusiya (district Hamar Jabjab) op verdenking van AS-lidmaatschap.¹⁴⁰
- Op 30 augustus 2022 schieten AS-militanten een soldaat in burger dood wanneer hij terugkomt van het gebed in de moskee in het district Wadajir. AS claimt later deze moord.¹⁴¹
- AS schiet twee burgers neer neergeschoten op 12 november 2022 op het kruispunt Bar-Ubah (district Hawl Wadaag). De slachtoffers werken in stelplaats voor vrachtwagens die de markten in de centrale regio's bevoorraden. AS eist deze aanslag op.¹⁴²
- Op 21 november 2022 schiet een AS-militant een voormalige kandidaat voor het Lagerhuis in de deelstaat Hirshabelle dood in het district Wadajir.¹⁴³

Een analyse van de door ACLED geregistreerde incidenten geeft aan dat er twee hoofdtypes van geweld zijn in Mogadishu tijdens de huidige verslagperiode: schietincidenten (waaronder *hit-and-run-*

¹³⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#); HRW (Bader L.), 01/11/2022, [url](#); VOA (Maruf H.), 30/10/2022, [url](#); The Guardian (Burke J.), [url](#); AI, 31/10/2022, [url](#); Maruf H. (@HarunMaruf), 01/11/2022, [url](#)

¹³⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹³⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹³⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹³⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁴⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁴¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁴² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁴³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

aanvallen, 79 %) en granaataanvallen (21 %). Granaataanvallen monden soms uit in een vuurgevecht. Geïmproviseerde explosieven worden in 15 % van de geregistreerde gewelddaden gebruikt. Raketgranaten in 9 % van de incidenten en enkel in de categorie *battles*, mortiergranaten bij 2 % van de incidenten en enkel in de ACLED-categorie *explosions/remote violence*.¹⁴⁴

Volgens de ACLED-data maken de veiligheidsdiensten bij vuurgevechten in de stad enkel gebruik van vuurwapens. AS maakt daarentegen gebruik van verschillende soorten wapens:

- complexe aanvallen beginnend met een autobom en/of zelfmoorbom gevolgd door een vuurgevecht;
- *hit-and-run*-aanvallen met vuurwapens;
- granaat-, raketgranaat- en mortieraanvallen soms gevolgd door een vuurgevecht;
- geïmproviseerde explosieven;
- gerichte moorden met een vuurwapen.¹⁴⁵

Vijf IED-aanvallen en twee schietincidenten schrijft ACLED toe aan of werden opgeëist door ISS. Onbekende gewapende groepen zijn verantwoordelijk voor IED-aanvallen (5), schietincidenten (2) en vijf granaataanvallen, bijna altijd gevolgd door een vuurgevecht met de veiligheidsdiensten.¹⁴⁶

¹⁴⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁴⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁴⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

5. Doelwitten van het geweld

Bronnen stellen dat betrouwbare statistieken over burgerslachtoffers in Somalië niet beschikbaar zijn.¹⁴⁷ Somalië kent geen instituten die het aantal gewelddaden en slachtoffers registreren en statistische gegevens ter beschikking stellen.¹⁴⁸

5.1. Data

Onderstaand overzicht vergelijkt het aantal door ACLED geregistreerde dodelijke slachtoffers¹⁴⁹ in Mogadishu tijdens de vorige en de huidige verslagperiode¹⁵⁰:

ACLED-categorie	01/01/2022 – 30/06/2022		01/07/2022 – 31/12/2022	
	Incidenten	Dodelijke slachtoffers	Incidenten	Dodelijke slachtoffers
<i>Battles</i>	196	135	240	140
<i>Explosions/Remote violence</i>	72	66	70	202
<i>Violence against civilians</i>	73	66	58	54
Totaal	341	267	368	396

Tabel 2 - Tabel opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁵¹

In de eerste helft van 2022 registreerde ACLED 267 dodelijke slachtoffers in Mogadishu tegenover 396 in de tweede helft van het jaar.¹⁵²

Onderstaande grafiek toont de evolutie van het aantal gewelddadige incidenten enerzijds en het aantal dodelijke slachtoffers anderzijds gedurende heel 2022:

¹⁴⁷ AI, 22/02/2017, [url](#)

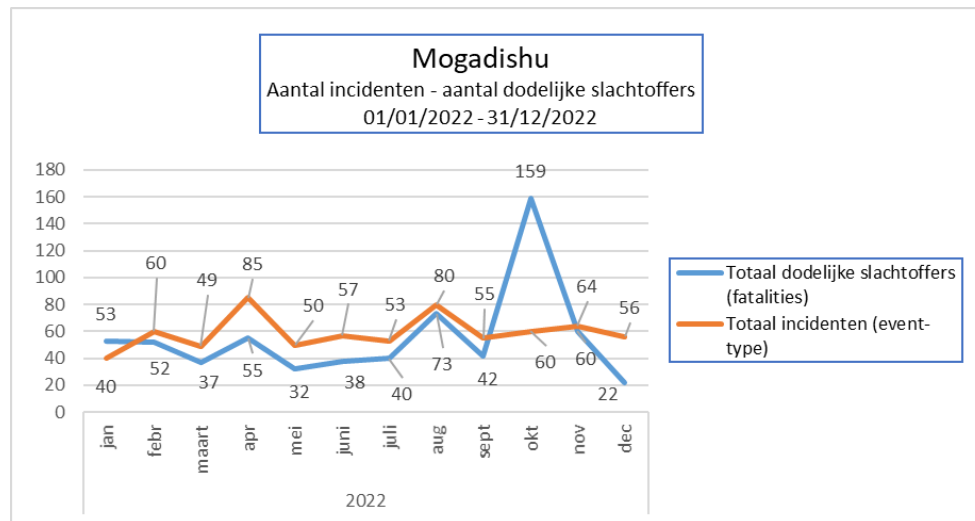
¹⁴⁸ Landinfo, 08/09/2022, p. 1, [url](#)

¹⁴⁹ Het aantal dodelijke slachtoffers dat ACLED registreert in de kolom *fatalities* omvat zowel burgerdoden als veiligheidspersoneel of militieleden. Gewonden worden niet geregistreerd. ACLED maant aan tot grote voorzichtigheid bij het gebruik van cijfers omtrent het aantal doden uit zijn eigen of enige andere databank. Zelf kan ACLED informatie over het aantal dodelijke slachtoffers niet verifiëren. De organisatie wijst erop dat van alle conflictdata, cijfers over dodelijke slachtoffers het meest vooringenomen en het minst accuraat zijn. Dergelijke informatie is gevoelig voor manipulatie door gewapende groepen en soms ook door de media, wat kan leiden tot overdrijvingen of onderrapportage. ACLED benadrukt dat de cijfers als "gerapporteerde" aantallen beschouwd moeten worden. Verder licht de organisatie toe dat de in de databank ingevoerde aantallen schattingen zijn.¹⁴⁹ Meer informatie over de werkwijze van ACLED bij het invoeren van cijfers over het aantal dodelijke slachtoffers is terug te vinden in een nota van Cedoca over de ACLED-methodologie: CGVS - Cedoca, 21/05/2019, [url](#)

¹⁵⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

Grafiek 10 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁵³

In oktober 2022 noteert ACLED het hoogst aantal dodelijke slachtoffers in de hoofdstad van heel 2022, namelijk 159. Bij de dubbele bomaanslag door AS op het ministerie van Onderwijs komen volgens ACLED overheidsfunctionarissen, journalisten, zakenlui en de twee zelfmoordterroristen om het leven.¹⁵⁴ Er tekent zich een tweede piek van dodelijke slachtoffers af in de maand augustus 2022 (80). Bij de terreuraanslag op het Hayat-hotel komen volgens ACLED onder meer overheidsfunctionarissen, zakenlui, clanoudsten, agenten van de Harma'ad-eenheid en NISA-soldaten om het leven.¹⁵⁵

In de maanden september en november 2022 vermeldt ACLED nog drie incidenten met een hoog aantal doden:

- In september 2022 vallen er zestien doden bij een zelfmoordaanslag door AS op rekruten in de buurt van het militaire opleidingscentrum Generaal Dhegabandan. ACLED beschrijft de slachtoffers als "civilians being recruited to join the military".¹⁵⁶
- Op 5 november 2022 komen bij een zelfmoordaanslag zestien personen om, burgers, soldaten en een zelfmoordterrorist, opnieuw in de buurt van het opleidingscentrum Generaal Dhegabandan.¹⁵⁷
- Eind novembre 2022 maakt AS bij een autobomaanslag op het Hayat-hotel negen dodelijke slachtoffers, waaronder burgers, soldaten, politieagenten en overheidspersoneel.¹⁵⁸

ACLED registreert gemiddeld meer dodelijke slachtoffers per maand in de huidige verslagperiode (juli-december 2022), namelijk 61,5 tegenover gemiddeld 44,5 per maand voor de vorige verslagperiode (januari-juni 2022).¹⁵⁹

¹⁵³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁵⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

5.2. Analyse

Al-Shabaab omarmt de salafistische doctrine van het takfirisme, waarbij tegenstanders worden bestempeld als afvalligen of ongelovigen. AS ziet de Somalische regering, en bij uitbreiding diegenen die daaraan verbonden zijn, als afvallig.¹⁶⁰ In die context zijn de voornaamste doelwitten van AS-terreur:

- medewerkers van de federale regering, de AU of de VN, belangrijke politici, verkiezingsafgevaardigden (*electoral delegates*) en regeringsgezinde clanoudsten;
- veiligheidspersoneel van AMISOM/ATMIS en het SNA;
- deserteurs of overlopers van AS;
- journalisten, mensenrechtenactivisten en medewerkers van ngo's;
- zakenlui die werken met de Somalische regering;
- regeringsgebouwen en faciliteiten van AMISOM/ATMIS, de AU of de VN;
- locaties waar regerings- en veiligheidspersoneel samenkomen zoals hotels en restaurants.¹⁶¹

Familieleden van deze personen kunnen ook geïdentificeerd worden, volgens verschillende bronnen die Finse COI-onderzoekers in Mogadishu raadpleegden (09/2020). Voor AS zijn dit makkelijkere, minder risicovolle doelwitten omdat deze personen minder bescherming genieten.¹⁶² Verschillende door Landinfo (10/2020) geïnterviewde bronnen stellen dat laaggeplaatste ambtenaren geen prioritair doelwit zijn voor AS. Het hoofd van een beveiligingsorganisatie staft deze bewering door erop te wijzen dat hooggeplaatste ambtenaren bescherming nodig hebben, terwijl laaggeplaatste ambtenaren verspreid in de hoofdstad leven, zelfs in Afgoye op 30 km van Mogadishu, en iedere dag pendelen van en naar het werk.¹⁶³ Lifos (05/2021) voegt hieraan toe dat bedrijven in Mogadishu die goederen leveren aan AMISOM of de regering door AS ook worden beschouwd als legitieme doelwitten.¹⁶⁴

Cafés, restaurants en hotels bezocht door ambtenaren, politici en veiligheidsdiensten zijn vaak het doelwit van AS-terreur.¹⁶⁵ Volgens verschillende bronnen zijn de inwoners van Mogadishu op de hoogte van de potentiële doelwitten van AS. Ze zullen, wanneer dit kan, deze plaatsen mijden.¹⁶⁶ AS zou, volgens verschillende bronnen, de burgers waarschuwen vooraleer ze een actie uitvoeren.¹⁶⁷ Hotels en restaurants die een potentieel doelwit zijn voor AS-geweld vallen ook op in het straatbeeld door de enorme veiligheidsmaatregelen zoals wachttorens en slagbomen aan de ingang.¹⁶⁸ Als enige bron stelt de Finse COI-dienst (10/2018) dat theehuizen en restaurants ook een doelwit vormen omdat AS ze als te Westers beschouwt.¹⁶⁹

Sommige aanvallen van AS zijn economisch van aard omdat de groepering belastinggeld en/of beschermingsgeld int bij zakenlui in Mogadishu, aldus rapporten van Landinfo (2018, 2020) en HI

¹⁶⁰ UNHCR, 17/09/2022, p. 55, [url](#)

¹⁶¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 03/2019, p. 12, [url](#); AI, 03/02/2020, p. 11, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, pp. 5, 7, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 8, 24-25, [url](#); UNHCR, 17/09/2022, pp. 55-56, [url](#)

¹⁶² Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 9, [url](#)

¹⁶³ Landinfo, 30/10/2020, p. 5, [url](#)

¹⁶⁴ Migrationsverket (Lifos), 12/05/2021, p. 15, [url](#)

¹⁶⁵ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 25, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, p. 6, [url](#)

¹⁶⁶ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 25, [url](#); Landinfo, 15/05/2018, p. 8, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 4, [url](#)

¹⁶⁷ Landinfo, 27/02/2017, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 13, [url](#)

¹⁶⁸ Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

¹⁶⁹ Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 7, [url](#)

(10/2020).¹⁷⁰ Professor Hills (09/2019) en een veiligheidsexpert in Mogadishu verklaarden aan het Finse COI-onderzoeksteam (09/2020) dat zakenlui en politici AS-strijders inhuren om concurrenten uit te schakelen.¹⁷¹

Volgens verschillende bronnen zijn burgers in het algemeen geen doelwitten van het geweld door AS.¹⁷² AS adviseert burgers¹⁷³ om uit de buurt te blijven van regeringsgebouwen en AMISOM-infrastructuren. Binnen de terreurbeweging is er ook een verschuiving van gebruik van autobommen naar het gebruik van bomgordels of -vesten. Aangezien deze meer doelgericht kunnen worden ingezet dan een autobom, stelt professor Tricia Bacon (03/2022), verbonden aan de universiteit Washington, dat dit een poging van AS kan zijn om het aantal burgerslachtoffers te beperken.¹⁷⁴ Hoewel het over het algemeen om gericht aanvallen gaat, zijn de gebruikte methoden vaak willekeurig en hebben ze geleid tot honderden burgerslachtoffers, volgens het private risicoanalysebedrijf GardaWorld.¹⁷⁵

De terreurgroep houdt weinig rekening met voorbijgangers tijdens hun terreurdaden, volgens onderzoek van Landinfo (10/2020, 09/2022).¹⁷⁶ Burgers lopen aanzienlijke risico's wanneer ze zich door de stad bewegen. De meeste stadsbewoners kunnen zich geen veilige vervoersoptie veroorloven noch drukke hotspots voor geweld zoals marktplaatsen mijden, volgens de Wereldbank (2021).¹⁷⁷

Verschillende bronnen besluiten dat, wanneer er burgerslachtoffers vallen door terreurgeweld, dit een kwestie van toeval is waarbij de burgers zich "op het verkeerde tijdstip op de verkeerde plek bevonden".¹⁷⁸

Dr. Markus Hoehne (05/2021), verbonden aan de universiteit van Leipzig en Somalië-expert¹⁷⁹, argumenteert daarentegen dat AS doelbewust burgers doodt tijdens aanslagen. Volgens Hoehne beperkt AS zich niet alleen tot het vermoorden van *high-profile*-doelwitten maar terroriseren ze regelmatig de bevolking. AS viseert burgerdoelwitten om te bewijzen dat de regering onvoldoende bescherming biedt, in tegenstelling tot lidmaatschap van AS. Bovendien doodt de terreurgroep gericht *high-profile*-personen met een vuurwapen of een autobom. Het feit dat er in Mogadishu maandelijks aanslagen gebeuren waarbij een tiental burgers omkomen en meestal enkele tientallen zwaar gewond raken, ziet Hoehne als een bewuste strategie. Hij definieert deze burgerslachtoffers niet als *collateral damage* maar als doelwitten.¹⁸⁰

In een e-mail van 6 januari 2022 antwoordt de politicoloog Ken Menkhaus op de vraag van Cedoca of AS al dan niet burgers viseert het volgende:

"Al Shabaab most definitely targets civilians. That has never been in question. The question is only who and how. AS targets individuals who criticize them and who do not pay taxes to them for assassination. AS targeted elders who took part in the 2016 indirect elections process.

¹⁷⁰ Landinfo, 15/05/2018, pp. 7-8, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, pp. 5-6, [url](#); HI, 10/2020, pp. 2, 6, [url](#)

¹⁷¹ University of North Carolina (Hills A.), 07/09/2019, p. 341, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 5, [url](#)

¹⁷² Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 24, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, p. 3, [url](#); UK Home Office, 11/2020, p. 12, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

¹⁷³ Al-Shabaabs houding ten opzichte van burgerslachtoffers komt voort uit een doctrine ontwikkeld door salafistische jihadisten. Deze houdt in dat burgers die zijn gedood in een rechtvaardige jihad martelaren zijn die naar de hemel zullen gaan. Dit ontheft al-Shabaab van schuld, verklaart waarom de groep zich nooit publiekelijk verontschuldigt voor burgerdoden en rechtvaardigt haar campagne van zinloos geweld. In: GW – Program on Extremism (Bacon T.), 07/03/2022, p. 38, [url](#)

¹⁷⁴ GW – Program on Extremism (Bacon T.), 07/03/2022, p. 30, 31, 38, 39, [url](#)

¹⁷⁵ GardaWorld, laatste update: 13/05/2022, [url](#)

¹⁷⁶ Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

¹⁷⁷ The World Bank, 2021, p. 85, [url](#)

¹⁷⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 03/2019, p. 24, [url](#); CTC (Warner J., Chapin E.), 01/02/2018, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 26, [url](#); UNHCR, 06/2021, p. 2, [url](#)

¹⁷⁹ Universität Leipzig, s.d., [url](#)

¹⁸⁰ ACCORD, 31/05/2021, pp. 11-12, [url](#)

AS has announced that it targets hotels and restaurants frequently by government officials and civil servants (they are civilians unless in the security sector) and has warned non-government civilians that if they frequent hotels and restaurants where government officials meet they too will be targeted.

What AS does not appear to do is target civilians indiscriminately – in Somalia. That is not true in Kenya, where non-Muslim Kenyan civilians (students at Garissa college, shoppers at Westgate Mall, villagers in numerous settings have been targeted by AS.”¹⁸¹

In een onderhoud met de Finse COI-dienst in maart 2020 stelt UNHCR dat de sfeer in de hoofdstad wordt gedomineerd door een constante angst voor een terroristische aanslag of vuurgeweld.¹⁸² Een onderzoeker van een Somalische denktank bevestigt dit tijdens een ontmoeting van Cedoca in oktober 2022.¹⁸³

UNHCR stelt in het beleidsdocument van september 2022 over het recht op internationale bescherming voor mensen die Somalië ontvluchten dat burgers tijdens dagelijkse economische en sociale activiteiten in de hoofdstad blootgesteld zijn aan het risico om slachtoffer te worden van een gewelddadige aanval. Het gaat hier over verplaatsingen in de stad zoals pendelen tussen de eigen woning en de werkplek, de verplaatsing naar ziekenhuizen, scholen, de markt, moskeeën, of andere plaatsen waar mensen zich verzamelen of het uitvoeren van economische activiteiten op de openbare weg (zoals straatverkopers).¹⁸⁴

De ACLED-categorie *violence against civilians* omvat gewelddadige incidenten waarbij een georganiseerde gewapende groep opzettelijk geweld gebruikt tegen ongewapende burgers. Burgers zijn volgens ACLED per definitie ongewapend en dus kwetsbaar.¹⁸⁵ ACLED rekent agenten en soldaten in burger (*off duty*) ook als burgerslachtoffers. Tijdens de huidige verslagperiode vallen bij 58 dergelijke gewelddadige incidenten in totaal 54 burgerdoden.¹⁸⁶

Burgers kunnen, als omstaander of doelwit, ook slachtoffer zijn van *explosions/remote violence*. Het totaal aantal door ACLD geregistreerde doden voor dit type geweld omvat niet uitsluitend burgers, maar ook veiligheidspersoneel en ook de verantwoordelijke zelfmoordterroristen. Bij sommige incidenten is er onvoldoende informatie over de dodelijke slachtoffers.¹⁸⁷ Voor de huidige verslagperiode registreert ACLED bij 70 dergelijke gewelddadige incidenten 202 doden, waarvan de meerderheid burgers.¹⁸⁸

De meeste burgerslachtoffers vallen in de verslagperiode bij de dubbele bomaanslag in november 2022 op het ministerie van Onderwijs die ACLED rangschikt onder de categorie *explosions/remote violence*. ACLED registreert hiervoor 121 doden en beschrijft deze aanslag als geweld gericht tegen burgers.¹⁸⁹ Verschillende bronnen benoemen deze aanslag als een gewelddaad tegen onschuldige burgers.¹⁹⁰

¹⁸¹ Menkhaus K., professor politieke wetenschappen aan de universiteit van Zuid-California en Somalië-expert, e-mail, 06/01/2022

¹⁸² Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 4, [url](#)

¹⁸³ Onafhankelijke Somalische onderzoeker, gesprek, Rome, 19/10/2022, identiteit niet meegedeeld om de veiligheid van de bron te garanderen

¹⁸⁴ UNHCR, 09/2022, pp. 12, 129, 130, [url](#)

¹⁸⁵ ACLED, 12/2017, pp. 1, 7, [url](#)

¹⁸⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁸⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁸⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁸⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

¹⁹⁰ The White House, 30/10/2022, [url](#); HRW (Bader L.), 01/1/2022, [url](#); UN, 14/11/2022, [url](#); Radio Dalsan, 30/10/2022, [url](#); AI UK, 31/10/2022, [url](#)

Volgens AI viseren de aanslagen van AS sinds 2011 vaker burgerlocaties, waaronder hotels en restaurants, waarbij duizenden burgers zijn omgekomen en gewond geraakt.¹⁹¹

De VN-commissaris voor Mensenrechten, Volker Türk, telt in 2022, voor Somalië, het hoogste aantal burgerslachtoffers sinds 2017 met een stijging van 30 % in vergelijking met 2022. De meeste doden vallen door geïmproviseerde explosieven toegeschreven aan AS. Türk kwalificeert het doelbewust doden van burgers en de vernieling van structuren onmisbaar voor de bevolking (zoals waterbronnen) als oorlogsmisdaden.¹⁹² HRW meldt in zijn jaarrapport over de mensenrechtensituatie in 2022 dat de meerderheid van de burgerslachtoffers in 2022 het leven lieten tijdens willekeurige en gerichte AS-aanvallen. Deze aanvallen namen onder meer toe na het aantreden van president Hassan Sheikh Mohamud en als gevolg van het offensief van regering en milities tegen AS.¹⁹³

6. Geografische verdeling

Mogadishu bestaat uit zeventien districten.¹⁹⁴ De verschillende districten zijn: Abdulaziz (Abdul-aziz, Cabdulcasiis, Cabdicasiis), Boondheere (Bondhere), Dayniile (Daynile, Deynil), Dharkenley, Hamar Jabjab (Xamar Jabjab), Hamar Weyne (Xamar Weyne), Hawl Wadaag (Howl Wadaag, Howlwadaag), Heliwaa (Heliwa, Huruwa, Huriwa), Hodan, Kahda, Karaan (Kaaraan), Shangaani (Shingani), Shibis, Waaberi (Waberi), Wadajir (Medina, Madina), Wardhiigley (Wardhiigleey, Warta Nabada) en Yaaqshid (Yaaqshid).¹⁹⁵

De veiligheidssituatie kan variëren naargelang het district.¹⁹⁶ Bronnen geïnterviewd door Landinfo in Mogadishu in mei 2022 stellen dat AS geen vrij spel heeft in de hoofdstad doordat de veiligheidsdiensten aanwezig zijn in ieder district en AS-leden opsporen bij de controleposten en tijdens verschillende zoekacties.¹⁹⁷ Ook wijzen de bronnen op het feit dat AS in Mogadishu een beperkte capaciteit heeft en hierdoor een keuze moet maken waarop in te zetten in de stad. Zo vond Cedoca in de geraadpleegde bronnen geen informatie die erop wijst dat AS deserteurs opspoort en doodt, hoewel het verlaten van AS voor de groep toch onaanvaardbaar is. Voetballen is verboden door AS en toch kan je dit nu in de buitenwijken regelmatig zien. Volgens diezelfde bronnen zet AS de laatste jaren vooral in op geldinzameling in de hoofdstad.¹⁹⁸

Volgens onderzoek van Somali Public Agenda (02/2022) ondervindt iedereen in de hoofdstad veiligheidsrisico's, maar het type en de intensiteit van het geweld en de verslaggeving erover verschillen naargelang de locatie. In die context deelt deze bron de stad op in drie zones: de kern, de semi-periferie en de periferie. Inwoners ervaren de dagelijkse veiligheidskwesaties verschillend naargelang de zone waarin ze wonen.¹⁹⁹

De kern bevat de omgeving rond het presidentieel paleis en de buurt dichtbij de internationale luchthaven, lokaal gekend als "veilige zone" of als "de groene zone" dankzij de zware bewaking en bescherming tegen dreigingen door het leger, ATMIS-troepen en lokale of internationale private veiligheidsbedrijven. Hier wonen onder meer hoge functionarissen, politici, regeringsleden, VN- en

¹⁹¹ AI, 31/10/2022, [url](#)

¹⁹² OHCHR, 14/11/2022, [url](#)

¹⁹³ HRW, 12/01/2023, [url](#)

¹⁹⁴ EUAA, 23/02/2023, p. 108-109, [url](#)

¹⁹⁵ Verder in dit document gebruikt Cedoca de eerst vermelde schrijfwijze: EASO, 08/2014, pp. 15-16, [url](#); UNHCR, s.d., [url](#); BFA – Oostenrijk (Tiwald A.), 12/10/2015, [url](#); Global Shelter Cluster, 2019, [url](#)

¹⁹⁶ BFA, SEM, 08/2017, p. 75, [url](#); Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 6, [url](#)

¹⁹⁷ Landinfo, 08/09/2022, p. 11, [url](#)

¹⁹⁸ Landinfo, 08/09/2022, pp. 11-12, [url](#)

¹⁹⁹ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

ngo-medewerkers. Deze zone is vaak het doelwit van terreurdaden. Veiligheidsincidenten in deze zone krijgen lokale en internationale media-aandacht.²⁰⁰

De semi-periferie is een semi-veilige zone en bevat de districten rond de Maka-al-Mukaramastraat. Hier wonen de middelhoge regeringsleden en ngo-medewerkers. Deze zone is veiliger dan de periferie door de aanwezigheid van veiligheidsdiensten en omdat vele inwoners in de regering of bij de veiligheidsdiensten werken. Zij hebben toegang tot netwerken om veiligheidskwesties te melden en de overheid tot actie te bewegen. Sterk beveiligde overheidsgebouwen, populaire cafés, restaurants en universiteiten bevinden zich in deze zone. Incidentele autobommen of zelfmoordterroristen, die soms hotels, markten en restaurants als doelwit hebben, zijn er een belangrijk veiligheidsprobleem. Incidenten zoals diefstal en afpersing komen minder vaak voor in de semi-periferie dan in de periferie.²⁰¹

De periferie wordt algemeen als onveilig ervaren door de beperkte aanwezigheid van veiligheidsdiensten. De buitenwijken voorbij de Wadnahastraat behoren tot deze zone. Zelfs laaggeplaatste overheids- en ngo-medewerkers bezoeken deze zone weinig en gaan er niet wonen. Ook lokaal overheidspersoneel, verantwoordelijk voor deze districten, wonen er niet door de veiligheidsproblemen. In deze zone komen terreuraanslagen zelden voor. De slachtoffers van geweld zijn minder zichtbaar door het gebrek aan media-aandacht en omdat deze zone geen hooggeplaatste of belangrijke inwoners kent. Geïnterviewde universiteitsstudenten geven aan dat, wanneer ze heen en weer reizen tussen de universiteit en hun thuis, hun grootste veiligheidszorgen diefstal (laptop/gsm) en de aanwezige gewapende jeugdbendes zijn. In deze zone reageren de veiligheidsdiensten zelden op de zorgen van de inwoners. Er wonen ook geen personen die een invloed zouden kunnen hebben op het veiligheidsbeleid in deze zone.²⁰²

Het veiligheidsbeleid in Mogadishu dient enkel de noden van de kern en de semi-periferie, volgens het onderzoek van Somali Public Agenda (02/2022). De focus ligt op relatief nieuwe veiligheidsdreigingen zoals (auto)bom- en zelfmoordaanslagen.²⁰³

Een vertegenwoordiger van een internationale organisatie verklaarde aan Lifos (05/2021) dat de meerderheid van de gewelddadige incidenten plaatsvinden in het centrum van Mogadishu, daar waar de regering, veiligheidsdiensten en internationale actoren gevestigd zijn.²⁰⁴ Vele hotels die het doelwit van AS-aanslagen waren, liggen in de buurt van het kruispunt KM4 en op de hoofdwegen Airport Road en Maka-al-Mukarama die de luchthaven met het presidentieel paleis Villa Somalia verbindt.²⁰⁵

Onderstaande grafiek toont, op basis van door ACLED verzamelde gegevens, de geografische verdeling van de incidenten in de hoofdstad tijdens de huidige verslagperiode. In ieder district van de stad vonden zich gewelddaden plaats, zij het in verschillende mate en in verschillende vorm:

²⁰⁰ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

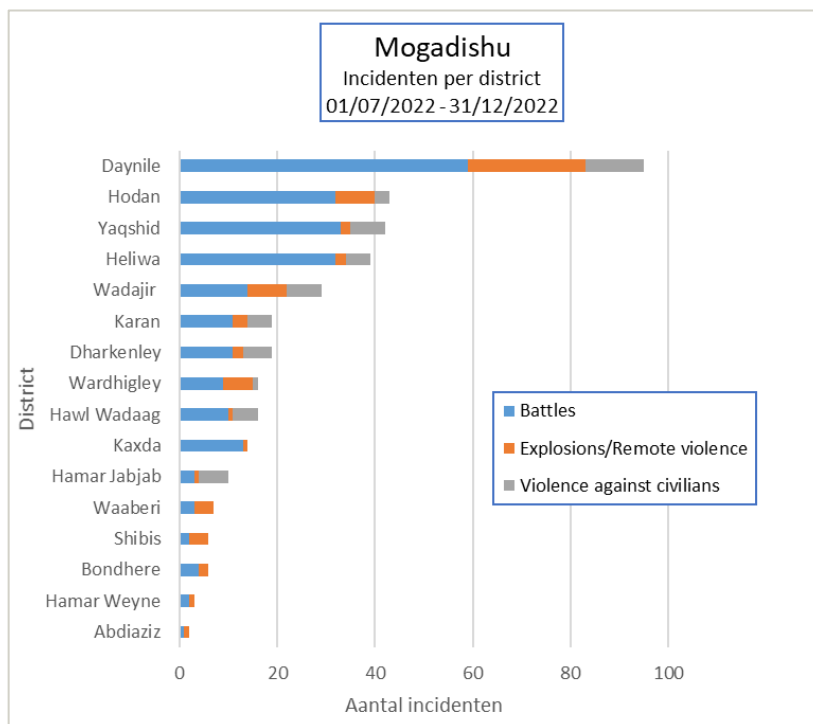
²⁰¹ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

²⁰² Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

²⁰³ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

²⁰⁴ Migrationsverket (Lifos), 12/05/2021, p. 15, [url](#)

²⁰⁵ Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

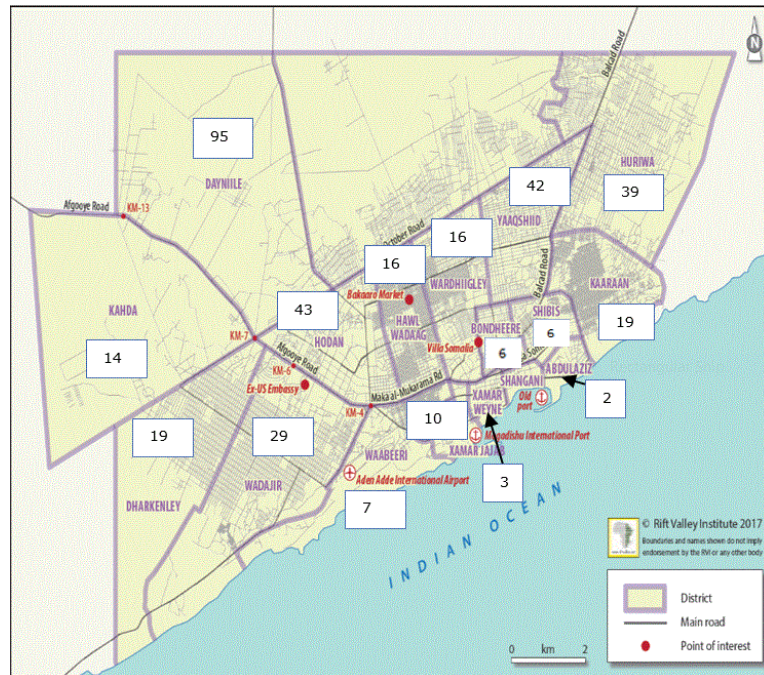
Grafiek 11 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data²⁰⁶

De meeste incidenten (95) vonden plaats in het district Dayniile, net zoals in de vorige verslagperiode.²⁰⁷ Dan volgen de de districten Hodan (43), Yaqshid (42) en Heliwa (39). Voor de districten Wadajir, Karan, Dharkenley, Wardhigley, Hawl Wadaag, Kaxda en Hamar Jabjab registreert ACLED tussen 10 en 29 incidenten. ACLED noteert tussen 2 en 7 incidenten voor de districten Waaberi, Shibis, Bondhere, Abdiaziz. Voor het district Shangaani noteert ACLED geen incidenten. Twee incidenten registreerde ACLED onder het algemeen label "Mogadishu". Hierdoor worden deze twee gewelddaden niet opgenomen in dit overzicht. ²⁰⁸

²⁰⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

²⁰⁷ CGVS - Cedoca, 09/09/2022, p. 35, [url](#)

²⁰⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

 Kaart 2 – Kaart opgemaakt door Cedoca op basis van de ACLED-data²⁰⁹

7. Verplaatsingen van de bevolking

UNHCR schat het aantal ontheemden eind februari 2022 op 2,97 miljoen. In 2022 alleen worden meer dan 1,8 miljoen Somaliërs ontheemd door een combinatie van de veiligheidssituatie en de langdurige droogte. UNHCR noemt dit een “staggering increase” in vergelijking met de 874.000 nieuwe ontheemden in 2021. De meerderheid (65 %) ontvlucht zijn thuis omwille van de droogte.²¹⁰ Vijf opeenvolgende mislukte regenseizoenen zorgen in het land voor de langstdurende droogteperiode in 40 jaar tijd.²¹¹ Volgens onderzoek van ACAPS, een onafhankelijke denktank over humanitaire noden, zijn de regio’s Banadir en Bay het meest getroffen door de droogte. Banadir vangt de meeste ontheemden door droogte op. Volgens gegevens van UNHCR en de International Organisation for Migration (IOM) is er sprake van een toename van 369 %. De meeste ontheemden komen uit de regio’s Lower Shabelle en Bay.²¹² Naar schatting leeft meer dan 40 % van de ontheemden in Mogadishu, aldus Somali Public Agenda (01/2023).²¹³

Mogadishu kent twee soorten migratiebewegingen: één naar de stad en één binnen de stad zelf.²¹⁴ Deze migratiebeweging binnen de stad speelt zich af tussen de drie districten met de meeste ontheemden enerzijds, namelijk Kahda, Hodan, Dayniile, en het stadscentrum anderzijds. Gedwongen ontruiming van de ontheemdenkampen zijn een belangrijke oorzaak.²¹⁵ Volgens UNHCR (08/2022) en de onafhankelijke denktank Rift Valley Institute (RVI) (06/2022) behoren deze uitzettingen tot de

²⁰⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 03/02/2023, [url](#)

²¹⁰ UNHCR, 23/01/2023, [url](#)

²¹¹ UNHCR, 17/02/2023, p. 2, [url](#)

²¹² ACAPS, 27/01/2023, pp. 1, 3, 5, [url](#)

²¹³ Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

²¹⁴ IIED (Bonnet C. et al.), 10/2020, p. 447, [url](#); USAID, REACH, 05/2020, p. 1, [url](#)

²¹⁵ IIED (Bonnet C. et al.), 10/2020, p. 457, [url](#); IIED (Bonnet C. et al.), 10/2019, p. 12 [url](#); IIED (Bryld E. et al), 09/2019, p. 13, [url](#); NRC, s.d., [url](#)

grootste beschermingsrisico's die ontheemden in Somalië treffen.²¹⁶ Vaak zijn dit gedwongen ontruiming door onder meer terugkerende Somaliërs die grond claimen die toebehoort aan hun onmiddellijke of uitgebreide familie. Hoewel ook het stadsbestuur sommige ontruiming beveelt, zijn privépersonen voor het merendeel verantwoordelijk.²¹⁷

7.1. Ontheemding in Mogadishu

Van juli tot 31 december 2022 telt het Protection and Return Monitoring Network (PRMN) van UNHCR 500 inwoners die in Mogadishu ontheemd worden. Volgens PRMN zoekt de meerderheid van deze IDP's (300) een ander onderkomen in de stad zelf. Anderen trekken naar de federale lidstaat Bari. De voornaamste redenen waarom mensen hun woonst ontvluchten zijn het geweld in de stad (400) en in mindere mate de droogte.²¹⁸

7.2. Ontheemden naar Mogadishu

Van de in totaal 1.123.000 nieuwe IDP's²¹⁹ in Somalië tussen juli en 31 december 2022 registreert PRMN 246.000 nieuwe ontheemden naar de regio Banadir. De droogtesituatie vormt de voornaamste reden (115.000). De rest vlucht omwille van de veiligheidsredenen.

In 2022 trekken 422.000 Somaliërs naar de hoofdstad, waarvan 305.000 omwille van de droogte en de rest omwille van de veiligheidssituatie.²²⁰

7.3. Terugkeer

Somaliërs die terugkeren uit Kenia en Jemen naar de regio Banadir en die moeilijk in hun levensonderhoud kunnen voorzien, komen in geïmproviseerde IDP-kampen terecht, volgens de VN en de Somalische National High Commission for Refugees and IDP's (NCRI).²²¹ In september 2020 opent IOM het Migration Response Centre (MRC) in Mogadishu met als doel gestrande migranten en terugkeerders te ondersteunen.²²²

Van december 2014 tot 31 december 2022 zijn volgens UNHCR in totaal 137.051 Somalische vluchtelingen vrijwillig teruggekeerd. De terugkeerders komen vooral uit Kenia (85.904) en Jemen (48.784). De meeste geregistreerde terugkeerders (57.125) verkiezen de regio Lower Juba als nieuwe thuis, gevolgd door de regio Banadir (36.388).²²³

7.3.1. Intern vluchtalternatief

UNHCR schrijft in haar beleidsdocument van september 2022 het volgende met betrekking tot de mogelijkheid van een intern vluchtalternatief (*internal flight or relocation alternative*, IFA/IRA) in Mogadishu:

²¹⁶ UNHCR, 12/08/2022, [url](#); RVI (Hagmann T. et al.), 23/06/2022, p. 20, [url](#)

²¹⁷ IDMC, 11/11/2018, p. 2, [url](#); Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 20, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 12/2021, p. 67, [url](#); IIED, 10/2019, p. 12 [url](#); IIED (Bryld E. et al), 09/2019, p. 13, [url](#); NRC, s.d., [url](#)

²¹⁸ UNHCR (PRMN), 21/02/2023, [url](#)

²¹⁹ In de vorige verslagperiode registreerde het PRMN er 809.000. In: CGVS - Cedoca, 28/02/2022, p. 38, [url](#)

²²⁰ UNHCR (PRMN), 21/02/2023, [url](#); UNHCR, 10/01/2023, [url](#)

²²¹ ReDSS, 13/05/2019, p. 17, [url](#)

²²² UN Somalia, 13/09/2020, [url](#)

²²³ UNHCR, 10/01/2023, [url](#)

“UNHR considers that given the current security, human rights economic and humanitarian situation in Mogadishu, an IFA/ IRA is generally not available in the city. [nadruk door bron]. An IFA/IRA may be available in exceptional cases, for example, for single healthy and able-bodied men of working age without identified vulnerabilities (or married couples without children where both spouses are healthy, able-bodied and of working age without identified vulnerabilities), and who belong to a local majority clan such as the Abgaal subclan of the Hawiye through which they have access to (i) shelter outside an IDP settlement and without risk of eviction, (ii) essential services such as potable water and sanitation, health care and education; and (iii) a livelihood that does not place the person at an elevated risk of the indiscriminate violence affecting Mogadishu, or proven and sustainable support to enable access to an adequate standard of living.”²²⁴

Verder stelt het VN-agentschap dat bij de evaluatie van de redelijkheid van een interne vlucht naar Mogadishu bijzondere aandacht moet gaan naar de mate waarin iemand daadwerkelijk toegang heeft tot (i) onderdak, (ii) noodzakelijke diensten (zoals drinkbaar water en sanitair, gezondheidszorg en onderwijs) en (iii) mogelijkheden om in het levensonderhoud te voorzien, of tot een bewezen en duurzame ondersteuning om toegang tot een adequate levensstandaard mogelijk te maken. UNHCR stelt dat het relevant is te kijken naar de situatie van de ontheemden in de stad. De meesten onder hen komen in de buitenwijken terecht. Bovendien kent de stad veel armoede en heeft een groot deel van de bevolking humanitaire hulp nodig. De toestroom van ontheemden zet de aanwezige diensten en middelen onder druk waardoor IDP's worstelen om in hun levensonderhoud te voorzien. Bovendien worden ontheemden geconfronteerd met gedwongen uitzettingen en een secundaire verplaatsing binnen de stad.²²⁵

IFA/IRA is volgens UNHCR niet mogelijk in gebieden die deels of volledig onder controle staan van AS, en evenmin in gebieden waar een actieve strijd woedt tussen aan de regering gelieerde troepen en AS.²²⁶

7.3.2. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Kenia

In december 2022 verblijven volgens UNHCR 288.648 Somalische vluchtelingen in Kenia. Ze maken 53,4 % uit van de totale vluchtelingenpopulatie en asielzoekers (573.508 personen) in dit land.²²⁷

De meerderheid van de Somalische vluchtelingen in Kenia verblijft in het vluchtelingenkamp Dadaab in het noordoosten van het land.²²⁸ Dit kamp ontstond in 1991 en was oorspronkelijk bedoeld voor de tijdelijke opvang van 90.000 personen.²²⁹ In december 2022 telt Dadaab 233.661 bewoners.²³⁰

In december 2014 startte UNHCR het Voluntary Repatriation Program (VRP) voor Somalische vluchtelingen in Kenia.²³¹ Via dit programma zijn tussen december 2014 en 30 december 2022 in totaal 85.904 Somalische vluchtelingen teruggekeerd waarvan de meesten naar de regio Lower Juba (54.844) en de tweede grootste groep (15.879) naar de regio Banadir.²³² Onderzoek van oktober 2020 door The Research and Evidence Facility Consortium (REF Consortium), bestaande uit de SOAS Universiteit Londen, het Global Development Institute van de Universiteit Manchester en Sahan Research, besluit dat een beduidend aantal Somaliërs die via VRP of op eigen initiatief zijn

²²⁴ UNHCR, 09/2022, p. 13, [url](#)

²²⁵ UNHCR, 09/2022, p. 13, [url](#)

²²⁶ UNHCR, 09/2022, pp. 12, 125, [url](#)

²²⁷ UNHCR, 14/02/2023, [url](#)

²²⁸ UNHCR, 14/02/2023, [url](#)

²²⁹ ReDSS, 03/07/2019, p. 1, [url](#)

²³⁰ UNHCR, 14/02/2023, [url](#)

²³¹ UNHCR, 17/07/2019, [url](#)

²³² UNHCR, 10/01/2023, [url](#)

teruggekeerd naar Somalië, soms (verschillende keren) terug naar Kenia trekken. Deze circulaire migratie wordt gevoed door de veiligheids- en economische situatie in Somalië, door tijdelijke terugkeer naar achtergebleven familieleden en door de toegang tot onderwijs van hogere kwaliteit in Kenia.²³³

De Keniaanse overheid heeft al enkele keren, in april 2015 en opnieuw in 2016, aangekondigd het Dadaab-vluchtelingenkamp te sluiten en de bewoners terug te sturen naar hun herkomstlanden.²³⁴ In april 2021 bereiken de Keniaanse overheid en UNHCR een akkoord²³⁵ over de sluiting van de vluchtelingenkampen Dadaab en Kakuma op 30 juni 2022.²³⁶ Mensenrechtenorganisaties, zoals HRW, waarschuwen dat dit geen oplossing is zolang de situatie in Somalië niet verbetert. Artsen Zonder Grenzen (AZG) (12/2021) stelt vast dat het plan beperkte opties bevat voor de meerderheid van de Somalische vluchtelingen. Ofwel keren ze terug naar Somalië, waar er nog steeds geweld en politieke instabiliteit is in combinatie met een toenemende ontheemding, de gevolgen van de klimaatverandering en een gebrekkige infrastructuur en basisdiensten, ofwel belanden ze in de illegaliteit in Kenia zonder hulp en burgerrechten. Velen hebben geen identiteitsdocumenten omdat Kenia Somalische nieuwkomers al sinds 2015 niet meer registreert. Daardoor hebben ze niet dezelfde rechten als geregistreerde vluchtelingen: ze kunnen geen internationale bescherming aanvragen en de meesten ontvangen geen humanitaire hulp.²³⁷

Tijdens de onderzoeksperiode van deze COI Focus zijn beide kampen, Dadaab en Kakuma nog steeds operationeel.²³⁸ Verschillende bronnen spreken van een toenemende vluchtelingenstroom van onder andere Somaliërs die hun land verlaten omwille van de droogte en terechtkomen in Dadaab, dat al overbevolkt is en kampt met logistieke problemen.²³⁹ Onder druk van verschillende mensenrechtenorganisaties heropent de Keniaanse regering in januari 2023 in Dadaab twee sites, gesloten in 2019, als oplossing voor het plaatsgebrek door de toegenomen vluchtelingenpopulatie.²⁴⁰

7.3.3. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Jemen

Op 30 november 2022 verblijven volgens UNHCR 69.825 Somalische vluchtelingen in Jemen. Ze maken er ongeveer 70 % uit van de totale vluchtelingenpopulatie.²⁴¹

Sinds 2017 organiseert UNHCR voor Somalische vluchtelingen in Jemen een Assisted Spontaneous Return (ASR)-programma. Zo zijn met de hulp van IOM in totaal 6.016 Somaliërs teruggekeerd. Sinds 2015 heeft UNHCR ongeveer 42.768 spontane terugkeerders uit Jemen geregistreerd. In totaal, op eigen initiatief en via het ASR-programma, keren 48.784 personen terug waarvan de meerderheid, 19.435 personen, zich in Mogadishu settelen. Voor de periode juli-december 2022 registreert UNHCR 1.297 terugkeerders met een piek van 434 personen in december 2022.²⁴²

²³³ REF Consortium (Manji F.), 10/2020, p. 7, [url](#)

²³⁴ Forced Migration Review (Owiso M.), 09/2022, [url](#)

²³⁵ Het gaat om een stappenplan voor vrijwillige terugkeer in veiligheid en waardigheid, vertrek naar derde landen en alternatieve verblijfsopties in Kenia voor bepaalde vluchtelingen uit landen van de East African Community (EAC). In: European Parliament, 14/09/2021, [url](#)

²³⁶ European Parliament, 14/09/2021, [url](#)

²³⁷ MSF, 12/2021, pp. 2-4, [url](#); HRW (Frelick B.), 13/04/2021, [url](#); Radio Ergo, 16/10/2022, [url](#)

²³⁸ UNHCR, 10/01/2023, [url](#)

²³⁹ RFI, 18/11/2022, [url](#); VOA (Yusuf M.), 10/11/2022, [url](#); UNHCR (Hujale M.), 13/12/2022, [url](#)

²⁴⁰ Garowe Online, 13/01/2023, [url](#); Star (Ombati C.), 11/01/2023, [url](#)

²⁴¹ UNHCR, last update: 30/11/2022, [url](#)

²⁴² UNHCR, 10/01/2023, [url](#)

7.3.4. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Libië

Op 1 februari 2023 verblijven er volgens UNHCR 793 Somalische vluchtelingen in Libië. Ze maken 2 % uit van de totale geregistreerde vluchtelingen- en asielzoekerspopulatie in Libië.²⁴³

UNHCR telt op 31 december 2022 een totaal van 725 terugkeerders uit Libië.²⁴⁴

7.3.5. Terugkeer vanuit de diaspora

Naar schatting leven twee miljoen Somaliërs in de diaspora, waarvan het overgrote deel in de buurlanden. De rest heeft zich voornamelijk gesetteld in de VS, het Verenigd Koninkrijk (VK), Zweden, Zuid-Afrika en de Golfstaten.²⁴⁵ Door de afwezigheid van een functionerende staat speelt de patrilineaire clanverwantschap een cruciale rol in de Somalische samenleving. Somaliërs zijn afhankelijk van dit verwantschapsnetwerk voor veiligheid en bescherming, verantwoordelijkheden en rechten alsook voor economische steun. Deze sociale connecties zijn sterk en gelden ook over de grenzen heen. Toegang hebben tot dit netwerk is van cruciaal belang voor een terugkeerder, volgens verschillende bronnen.²⁴⁶ Bronnen verduidelikten aan de Deense COI-onderzoeksdienst dat de clan de terugkeerder zal helpen naargelang diens sociale en economische status. Maar clanleden hebben zelden de financiële capaciteit om terugkerende familieleden te helpen met de opbouw van hun leven. In vele gevallen is het de dichtste familie die deze terugkeerders zal helpen. Terugkeerders zonder een netwerk, zij het directe familie of clanleden, zijn kwetsbaar. Er bestaat geen hulpinfrastructuur voor terugkeerders uit Europa zonder netwerk. De plaats waar familie of clan van de terugkeerder zich bevindt, bepaalt waar de terugkeerder zich hervestigt.²⁴⁷

Terugkeerders naar Zuid- en Centraal-Somalië ondervinden geen tegenwerking van de autoriteiten.²⁴⁸ Onderzoek van het Nederlands ministerie van Buitenlandse Zaken (11/2017) en de Deense COI-onderzoeksdienst (07/2020) stelt dat AS in het algemeen terugkeerders uit Europa meestal niet viseert, zolang ze zich maar houden aan de regels van deze terreurgroep en ze geen westers gedrag vertonen noch verspreiden. Langs de andere kant argwaant AS deze terugkeerders omdat de groepering hen verdenkt van spionage.²⁴⁹

Het Britse ministerie van Binnenlandse Zaken (01/2019) stelt dat de teruggekeerde diaspora meestal bestaat uit mensen met een netwerk of familie in de hoofdstad. Ze keren vaak terug om hun eigendommen te claimen, bedrijven op te richten, familieleden te bezoeken of te werken voor de regering. Door hun socio-economische status is deze categorie van terugkeerders zelfvoorzienend en veerkrachtig. Normaal gezien komen ze niet in dezelfde situatie terecht als de ontheemden in Mogadishu, aldus het Britse rapport.²⁵⁰

Volgens de Finse COI-dienst (10/2018) is de rol van de terugkerende Somaliërs toegenomen. Velen hebben een opleiding gevolgd in het buitenland en willen hun kennis en capaciteiten bij terugkeer ten dienste stellen van hun moederland. Ze hebben de technische vaardigheden en vaak ook het geld om een zaak op te richten, zoals een hotel of restaurant. Deze terugkeerders en hun investeringen hebben een stimulerend effect op de economie.²⁵¹ Ze zijn weliswaar niet altijd welkom omdat ze concurrentie zijn voor de Somaliërs die vaak minder financiële mogelijkheden hebben en minder goed opgeleid zijn,

²⁴³ UNHCR, laatste update: 01/02/2023, [url](#)

²⁴⁴ UNHCR, 10/01/2023, [url](#)

²⁴⁵ RVI (Kleist N., Abdi M.), 09/03/2022, p. 3, [url](#)

²⁴⁶ DIS, 07/2020, p. 16, [url](#); RVI (Kleist N., Abdi M.), 09/03/2022, p. 30, [url](#)

²⁴⁷ DIS, 07/2020, p. 16, [url](#)

²⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 23/11/2017, p. 74, [url](#)

²⁴⁹ DIS, 07/2020, p. 17, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 23/11/2017, p. 74, [url](#)

²⁵⁰ UK Home Office, 01/2019, p. 28, [url](#)

²⁵¹ Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 9, [url](#)

aldus professor Jutta Bakonyi (05/2021). Bakonyi stelt dat de terugkeer van Somaliërs uit Europa of de VS vaak niet permanent is en spreekt van een cyclische migratie. Mensen reizen heen en weer om de voordelen van beide verblijfslanden te combineren.²⁵²

8. Impact van het geweld op het dagelijkse leven

8.1. Ordehandhaving en de mogelijkheid tot bescherming van de burgers

Verschillende bronnen stellen dat de veiligheidsdiensten niet in staat zijn de bevolking te beschermen tegen terreur of crimineel geweld.²⁵³ Somaliërs wantrouwen het leger en de politie. Als reactie versterken clans en lokale gemeenschappen hun eigen (clan)milities als bescherming tegen AS maar ook tegen het SNA, aldus een onderzoek van Felbab-Brown (04/2020).²⁵⁴ Iemand die hulp zoekt bij de veiligheidsdiensten tegen een bedreiging van AS loopt een hoger risico op een vergeldingsactie van deze terreurgroep, zo verklaarde UNHCR aan de Finse COI-dienst (09/2020).²⁵⁵ Clanoudsten, invloedrijke zakenlui, milities, burgergroepen en religieuze autoriteiten kunnen een basisbeveiliging en sociaal vangnet bieden, volgens onderzoek van het onafhankelijk onderzoeksinstituut International Institute for Environment and Development (IIED) (06/2021).²⁵⁶ Vertegenwoordigers van verschillende groepen, zoals jongeren, vrouwen, (clan)oudsten, religieuze leiders en zakenlui, verenigen zich in zogenaamde *District Peace Committees*, die bijdragen aan de veiligheid in de buurt.²⁵⁷

De inwoners in Mogadishu zorgen voor hun eigen veiligheid, aldus uiteenlopende bronnen.²⁵⁸ Ze plannen hun verplaatsingen in de stad zorgvuldig, ook wanneer ze zich buiten de stad begeven. Ze gebruiken hun netwerk om *up-to-date* te blijven over de veiligheidssituatie en zo onnodige risico's te vermijden. Mensen die in de stad aankomen, raadplegen hun netwerk en identificeren de veilige hotels. De meeste inwoners blijven via sociale media op de hoogte van veiligheidsincidenten en checkpoints in de stad, volgens een lokale ngo geraadpleegd door de Finse COI-dienst (09/2020).²⁵⁹

Voor bescherming en voor politiewerk zijn de inwoners afhankelijk van hun familie en van informele, op de clan gebaseerde groepen.²⁶⁰ In vele districten zijn de milities de enige betrouwbare bron voor bescherming en maakt iedereen hiervan gebruik, inclusief de politici. De milities bieden geen bescherming tegen het terrorisme in de stad maar vullen de lokale politie-initiatieven aan.²⁶¹ In de praktijk biedt clanlidmaatschap de betrouwbaarste beveiliging voor burgers, volgens professor Hills (2018).²⁶² De clanverwantschap schrikt in hoofdzaak vooral misdrijven af, ook van regeringstroepen.²⁶³ De factoren die de mate van bescherming van een persoon bepalen, zijn onder

²⁵² ACCORD, 31/05/2021, pp. 24-25, [url](#)

²⁵³ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 3-5, 20, [url](#); RUSI (Hills A.), 2018, p. 28

²⁵⁴ Felbab-Brown V., 04/2020, p. 115, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#); Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#); Saferworld, 05/2022, p. 8, [url](#)

²⁵⁵ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#)

²⁵⁶ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

²⁵⁷ UNHCR, 06/2021, p. 2, [url](#)

²⁵⁸ RUSI (Hills A.), 2018, pp. 28-29; University of North Carolina (Hills A.), 07/09/2019, p. 340, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#)

²⁵⁹ Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 7, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 26, [url](#)

²⁶⁰ RUSI (Hills A.), 2018, p. 28; Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#)

²⁶¹ RUSI (Hills A.), 2018, pp. 30-31; Hills A., 2019, p. 5

²⁶² RUSI (Hills A.), 2018, p. 28

²⁶³ Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#)

meer de geografische locatie van de clan, de mate waarin de clan de persoon in kwestie kent en waarin deze persoon al dan niet contact heeft gehouden met zijn clan.²⁶⁴

De clan van de Hawiye is dominant in de hoofdstad, voornamelijk de subclans van de Abgaal, Habr Gidir en Murasade.²⁶⁵ Mensen verkiezen in de buurt van hun clan te wonen in de stad.²⁶⁶ Enkel de clan van de Hawiye heeft actieve clanmilities in de stad, een bijkomende factor die zijn positie in de stad versterkt, volgens een onderzoek van EUAA (09/2021). In de districten Karaan, Abdiiaziz, Shibis, Yaaqshiid en Boondheere domineert de Abgaal-subclan. De districten Shangaani en Hamar-Weyne, de oude middeleeuwse kern van de stad, zijn grotendeels bevolkt door de Benadiri, met een grote aanwezigheid van Abgaal in Shangaani en Habr Gidir in Hamar Weyne waar ze belangrijke gebouwen en terreinen in handen hebben. De districten Hamar Jabjab en Waberi zijn de meest gemengde wijken in de stad, maar wel gedomineerd door de Hawiye en de Digil-Mirifle-clanfamilie. De overige districten worden gedomineerd door een wisselende combinatie van Murasade, Habr Gidir en Abgaal in combinatie met andere Hawiye-, Digil-Mirifle- en Dir-clans en -minderheidsclans.²⁶⁷ Somaliërs van andere clans mogen er als gasten wonen, onder de bescherming van een lokale beschermheer.²⁶⁸ De meerderheid van de ontheemden behoren tot de Rahanweyne (Digil-Mirifle). Bovendien verblijven er een grote groep Bantoe en andere minderheden in Mogadishu.²⁶⁹

De Hawiye beïnvloeden het leger en het bedrijfsleven, de Darod-clan vooral de regering.²⁷⁰ Volgens bronnen die Landinfo (05/2018) consulteerde, behoort een groot deel van de bevolking en de regeringstroepen in de stad tot deze clans. In die zin kan lidmaatschap van een van die clans voldoende zijn om potentiële agressors in Mogadishu af te schrikken. Een clan kan bescherming bieden wanneer hij sterk genoeg is (of lijkt) om anderen geweld aan te doen of op kosten te jagen.²⁷¹ Hoewel de bevolking van de hoofdstad zich voor een groot deel vestigt op basis van clanverwantschap en hun loyaliteit voornamelijk bij hun eigen clan ligt, komen mensen samen, over de grenzen van de clans heen, door werk, handel, onderwijs en andere sociale omgevingen.²⁷²

Minderheidsgroepen (inclusief minderheidsclans), zoals de Bantoe, Tumaal, Reer Hamar/Benadiri en Madhiban, bevinden zich in een zwakke positie in vergelijking met de meerderheidsclans, aldus verschillende Europese COI-diensten. Zij kunnen worden uitgesloten van deelname aan overheidsinstellingen. Ze ondervinden discriminatie op de arbeidsmarkt, bij gerechtelijke procedures en openbare diensten. Ze hebben meestal geen ondersteunend netwerk zoals leden van een meerderheidsclan.²⁷³ Leden van niet-dominante clans en groepen zijn potentieel kwetsbaarder voor criminaliteit zoals diefstal en verkrachting, ook vanwege regeringstroepen. Landinfo (05/2018) heeft weliswaar geen informatie die erop wijst dat personen van niet-dominante clans in Mogadishu systematisch worden blootgesteld aan geweld.²⁷⁴

Volgens verschillende bronnen, waaronder het jaarrapport van USDOS (03/2021), treft de slechte veiligheidssituatie in Somalië in het bijzonder alleenstaande vrouwen die geen bescherming hebben

²⁶⁴ Migrationsverket (Lifos), 27/04/2018, p. 11, [url](#)

²⁶⁵ EASO, *Somalia, Key socio-economic indicators*, 09/2021, p. 13, [url](#)

²⁶⁶ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 40, [url](#)

²⁶⁷ EASO, *Somalia, Security Situation*, 09/2021, pp. 88-89, [url](#)

²⁶⁸ The World Bank, 2020, p. 23, [url](#)

²⁶⁹ EASO, *Key socio-economic indicators*, 09/2021, pp. 13-15, [url](#)

²⁷⁰ IPI (Hills A.), 11/03/2019, [url](#)

²⁷¹ Landinfo, 15/05/2018, p. 12, [url](#)

²⁷² Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#); RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 65, [url](#)

²⁷³ UK Home Office, 01/2019, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 41-42, [url](#)

²⁷⁴ Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#)

van een clannetwerk en ontheemde vrouwen en kinderen. Vrouwen uit minderheidsclans die in vluchtelingenkampen leven, zijn bijzonder kwetsbaar voor geweld en seksueel misbruik.²⁷⁵

8.2. Bewegingsvrijheid, transportmiddelen en veiligheid op de verkeersaders

Volgens een overzicht van november 2022 van de Logistics Cluster, een initiatief van het World Food Program (WFP), zijn de belangrijke verbindingswegen van Mogadishu naar Baidoa (regio Bay), naar Kismayo (Lower Juba) en naar Beledweyne (regio Hiiraan) moeilijk toegankelijk door overstromingen. De hoofdweg van Mogadishu naar Ceeldheer (Galgaduud) door Middle Shabelle is wel toegankelijk.²⁷⁶

In het algemeen krijgen mensen die zich verplaatsen in Somalië te maken met controleposten waar ze, om door te mogen, moeten betalen aan de gewapende groepering die de controlepost bemant. AS en de lokale administratie innen op deze manier de nodige inkomsten om hun activiteiten te bekostigen.²⁷⁷

De volatiele veiligheidssituatie in Mogadishu heeft een algemene impact op de mobiliteit van de inwoners omdat verplaatsingen angst en onrust veroorzaken bij de inwoners, volgens onderzoek van het EUAA (06/2022).²⁷⁸ Het openbaar vervoer in de hoofdstad bestaat uit een chaotisch functionerend busvervoer, driewielige gemotoriseerde voertuigen (*bajai*), motor- en autotaxi's en een taxi-app-dienst.²⁷⁹ In juni 2021 is de gemiddelde kost voor een rit met een minibus een halve Amerikaanse dollar, voor een taxirit tussen de 10 à 15 en voor een bajaj 2 dollar.²⁸⁰

Het tijdelijk afsluiten van straten/buurtten, veiligheidscontroles, de vele tijdelijke en permanente controleposten in de hoofdstad bemant door veiligheidsdiensten, en tijdelijke lockdowns zijn gebruikelijk in Mogadishu als veiligheidsmaatregel. Deze leiden tot files, beperkte mobiliteit en verminderde zakelijke activiteiten. De meeste controleposten bevinden zich in het stadscentrum omdat daar de ministeries en andere regeringsgebouwen liggen. Alle hoofdwegen die naar de stad leiden, hebben een controlepost, sommige bemant door veiligheidstroepen die lid zijn van een bepaalde clan. Zo zijn de politieagenten die de controlepost van het door de Abgaal bevolkte district Karaan bemannen meestal Abgaal.²⁸¹ Als veiligheidsmaatregel laten sommige controleposten enkel eigenaars van een *government ID* door. Soms kunnen enkel bezitters van een identiteitskaart die hoge ambtenaar zijn (zoals medewerkers van de presidentiële administratie en van het bureau van de eerste minister) een controlepost voorbijrijden. Zulke maatregelen beperken de mobiliteit van de burgers.²⁸²

Inwoners betalen een vergoeding om door deze checkpoints te geraken. Voor leden van gemarginaliseerde groepen is een doorgang niet altijd mogelijk, ook al hebben ze de vereiste identiteitspapieren.²⁸³ De veiligheidsdiensten vallen passanten soms lastig aan checkpoints. Automobilisten en motortaxi's kunnen beschoten worden wanneer ze een stopbevel negeren, met soms dodelijke slachtoffers tot gevolg.²⁸⁴

Djiboutiaanse, Ethiopische, Keniaanse, Oegandese, Russische, Turkse, Somalische en Qatarese luchtvaartmaatschappijen verzorgen het luchtverkeer voor zowel binnenlandse als internationale

²⁷⁵ USDOS, 31/03/2021, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 19/03/2019, p. 46, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 03/2020, p. 42, [url](#)

²⁷⁶ WFP, 24/11/2022, [url](#)

²⁷⁷ EUAA, 24/02/2023, p. 51, [url](#)

²⁷⁸ EUAA, 06/2022, [url](#)

²⁷⁹ Quartz Africa (Dahir A. L.), 01/05/2019, [url](#); EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators*, 09/2021, p. 24, [url](#)

²⁸⁰ UNHCR, 06/2021, p. 3, [url](#)

²⁸¹ The World Bank, 01/2021, p. 85, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 21-24, [url](#); HIPS, 17/01/2020, p. 2, [url](#); EUAA, 06/2022, [url](#)

²⁸² Somali Public Agenda (Adam M.), 26/02/2023, [url](#)

²⁸³ EUAA, 06/2022, [url](#); IRB Canada, 07/01/2022, [url](#)

²⁸⁴ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 23-24, [url](#)

vluchten vanop de internationale luchthaven Aden Adde in Mogadishu.²⁸⁵ Mensen reizen liever via binnenlandse vluchten dan met de bus omdat het veiliger is en niet erg duur, zo stelt Bakonyi in juli 2021.²⁸⁶ Binnenlandse vluchten kosten tussen de \$ 100 en \$ 180, volgens een rapport van 2021 door UNHCR.²⁸⁷

8.3. Economische activiteit

Als gevolg van het aanhoudende conflict en de voortdurende instabiliteit behoort Somalië tot de minst ontwikkelde landen ter wereld. In 2017 scoort Somalië wereldwijd het laagst op alle aspecten (levensverwachting, onderwijs en levensstandaard) van de Human Development Index (HDI)²⁸⁸. Er is geen recentere HDI berekend voor Somalië.²⁸⁹ Bijna 70 % van de bevolking leeft onder de internationale armoedegrens van \$ 2,15²⁹⁰ per dag en dus in extreme armoede.²⁹¹ Naar schatting leeft 71 % van de inwoners van Mogadishu in armoede, volgens cijfers van UNOCHA (12/2021).²⁹² De aanhoudende droogte vergroot de armoede en verergert reeds bestaande kwetsbaarheden, volgens het United Nations Children's Fund (UNICEF) (07/2022).²⁹³

8.3.1. Algemeen

Mogadishu blijft de belangrijkste economische hub in Somalië ondanks de chronische onveiligheid, stelt de Wereldbank (01/2021).²⁹⁴ Sinds 2013 is de economische situatie gestaag aan het verbeteren, maar de groeimarge is te klein om genoeg werk te voorzien voor de groeiende arbeidsbevolking. De economische groei gebeurt onder moeilijke omstandigheden. Een moeizaam politiek proces en kwetsbaarheid door klimaatgerelateerde schokken brengen het herstel in gevaar, volgens de Wereldbank (04/2022). In Mogadishu (en andere steden) verdient de meerderheid een inkomen in de informele economie. Werknemers zijn er laaggeschoold en er is vaak weinig werk. Voor overheidsjobs of werk in de privésector zijn connecties belangrijk. Vrouwen en jongeren zijn het vaakst werkloos. Net als de ontheemden en andere personen die geen goed persoonlijk netwerk hebben, krijgen ze minder kansen op de arbeidsmarkt.²⁹⁵ Ongeveer 25 % van de inwoners van Mogadishu tussen 15 en 64 jaar oud is tewerkgesteld, volgens een onderzoek van de Somalische federale overheid (2022).²⁹⁶

Het conflict tussen Rusland en Oekraïne en de droogte zorgen voor hogere voedsel- en olieprijs. De basisvoedselprijzen zijn in 2022 bijna verdubbeld in vergelijking met de gemiddelde prijs tussen 2016-

²⁸⁵ Mogadishu Airport – Aden Adde International Airport, s.d., [url](#); EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators*, 09/2021, pp. 21-22, [url](#)

²⁸⁶ EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators*, 09/2021, p. 22, [url](#)

²⁸⁷ UNHCR, 06/2021, p. 3, [url](#)

²⁸⁸ Het United Nations Development Programme (UNDP) ontwikkelde de HDI om te benadrukken dat de mens en zijn mogelijkheden in de samenleving het ultieme criterium moeten zijn om de ontwikkeling van een land te beoordelen, en niet alleen de economische groei. Het HDI bekijkt drie domeinen: gezondheid (levensverwachting), scholing (onderwijsloopbaan, - mogelijkheden) en levensstandaard (bruto nationaal inkomen per hoofd van de bevolking). De scores voor deze drie domeinen resulteren uiteindelijk in de HDI. Bron: UNDP, *Human Development Reports, Human Development Index (HDI)*, s.d., [url](#)

²⁸⁹ HIPS & City University of Mogadishu (Warsame A. A.), 05/2020, p. 8, [url](#); UNDP, *Human Development Reports, Human Development Data Center*, s.d., [url](#)

²⁹⁰ In mei 2022 verhoogt de Wereldbank de internationale armoedegrens van \$ 1,90 naar \$ 2.15 per dag op basis van de toegenomen kostprijs van voedsel, kledij en onderdak in lage inkomstlanden tussen 2011 en 2017. In: The World Bank, 02/05/2022, [url](#)

²⁹¹ The World Bank, 02/05/2022, [url](#); The World Bank, 22/06/2022, [url](#)

²⁹² UNOCHA, 29/12/2021, [url](#)

²⁹³ UNICEF, 24/07/2022, [url](#)

²⁹⁴ The World Bank, 01/2021, p. 52, [url](#)

²⁹⁵ IIED (Earle L.), 06/2021, pp. 4-5, [url](#); The World Bank, 14/04/2022, [url](#)

²⁹⁶ UNESCO (Federal Government of Somalia), 2022, p. 165, [url](#)

2021. De drinkwaterprijs is eind december 2022 zes keer hoger in Mogadishu dan in het begin van het jaar.²⁹⁷

Hoe beter de veiligheidssituatie in een district, hoe duurder de kosten van het levensonderhoud (waaronder de huur en grondprijs) en hoe hoger de levensstandaard er is, aldus een onderzoek van Somali Public Agenda (02/2022). Dit is een vorm van gentrificatie die de arme laag van de bevolking naar de periferie drijft.²⁹⁸

8.3.2. Werkgelegenheid

Somalië kent een jonge bevolking: 70 % is jonger dan 30 jaar.²⁹⁹ Cijfers over het aantal jongerenwerklozen in Mogadishu variëren: een bevraging door HIPS (04/2022) en onderzoek door Somali Public Agenda (01/2023) hebben het over 41 % werkloze jongeren.³⁰⁰ Het juiste netwerk en aansluiting bij de dominante clan in het gebied bepalen de mogelijkheden om de kost te verdienen. Volgens de Wereldbank (02/2021) zien werkgevers doorgaans kandidaten over het hoofd die niet de juiste connecties hebben, uit een minderheidsclan komen, arm of ontheemd zijn.³⁰¹

In Mogadishu is er bijna geen werk te vinden en de beste jobs zijn meestal ingenomen, volgens de Finse COI-dienst (09/2020). De arbeidsmarkt is zeer beperkt. Het land heeft geen tewerkstellingscreërende industrie. De groeiende bouwsector, voornamelijk gesponsord door de diaspora, is een grote werkgever maar betaalt slecht. Bovendien vinden meerderheidsclans dit werk minderwaardig. Dat verklaart waarom er vaak leden van minderheidsgroepen werken. De haven van Mogadishu zorgt voor wat werkgelegenheid. De beste jobs zijn meestal ingenomen door Somali uit de diaspora die beter opgeleid zijn dan hun landgenoten.³⁰²

Bedrijven en ontwikkelingsprojecten in de hoofdstad kampen met afpersing door de terreurgroepen, meldt EUAA (09/2021).³⁰³

Het ACRC stelt in haar onderzoek van juni 2022 dat de werkgelegenheid in de informele economie in Somalië tijdens de coronapandemie sterk afnam door de lockdowns en de beperkte bewegingsvrijheid.³⁰⁴ De economische gevolgen van COVID-19 zijn nog steeds diepgaand en wijdverbreid. Een bevraging van huishoudens door de Wereldbank (11/2021) brengt enkele verbeteringen aan het licht in vergelijking met de beginperiode van de pandemie. De totale nationale werkgelegenheidsgraad groeide tot 49 % vergeleken met 39 % tijdens de eerste golf. Ook voor de ontheemden stijgt de werkgelegenheidsgraad.³⁰⁵

8.4. Openbare diensten

EASO (12/2017) stelt dat betrouwbare gegevens over de meeste indicatoren voor de menselijke ontwikkeling (*human development indicators*) niet beschikbaar zijn of significante statistische onzekerheden bevatten.³⁰⁶ Het datacenter van het United Nations Development Programme (UNDP) heeft op 6 juni 2022 geen gegevens over deze indicatoren voor Somalië.³⁰⁷

²⁹⁷ ACAPS, 27/01/2023, pp. 3, 8, [url](#)

²⁹⁸ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

²⁹⁹ Somali Public Agenda (Adam M.), 05/01/2023, [url](#)

³⁰⁰ HIPS, 04/2022, p. 20, [url](#)

³⁰¹ The World Bank, 02/02/2021, p. 36, [url](#)

³⁰² Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 33, [url](#)

³⁰³ EUAA, 06/2022, [url](#)

³⁰⁴ ACRC, 06/2022, p. 4, [url](#)

³⁰⁵ The World Bank (Kotikula A. et al.), 11/2021, p. 6, [url](#)

³⁰⁶ EASO, 20/12/2017, p. 59, [url](#)

³⁰⁷ UNDP, *Human Development Insights*, s.d., [url](#)

De belastinginkomsten in de steden zijn zeer laag en investeringen in de infrastructuur of diensten blijven erg beperkt. De meeste diensten, waaronder onderwijs, gezondheidszorg, water, vervoer, telecommunicatie en elektriciteit, steunen op de particuliere sector of op ngo's en buitenlandse troepen. Clanoudsten, bedrijfsleiders, milities, maatschappelijke groeperingen en religieuze autoriteiten kunnen zorgen voor rudimentaire sociale vangnetten.³⁰⁸

8.4.1. Gezondheidszorg

Somalië heeft noch voldoende gezondheidspersoneel noch de nodige gezondheidsinfrastructuur. Veel mensen hebben bijgevolg geen toegang tot degelijke zorg.³⁰⁹ Er is 0,9 ziekenhuisbed beschikbaar per 1.000 inwoners. Dit is lager dan het wereldwijde gemiddelde van 2,9 bedden per 1.000 inwoners.³¹⁰ De onafhankelijke mensenrechtenexperte van de VN in Somalië, Isha Dyfan, besluit na haar officieel bezoek eind maart 2022 dat de toegang tot de gezondheidszorg gevaarlijk beperkt is in Mogadishu. Er is één regeringsziekenhuis in de stad. De bevolking moet vaak beroep doen op privéklinieken.³¹¹ Deze bieden gespecialiseerde, dure behandelingen aan. Diegenen met financiële draagkracht reizen naar het buitenland voor speciale zorg zoals kankerbehandelingen en behandelingen tegen hart- en vaatziekten.³¹² Privégezondheidszorg wordt verstrekt door commerciële initiatieven, semiopenbare ziekenhuizen (waar de overheid samenwerkt met een ander land) of door een VN- of een ngo-faciliteit.³¹³ Volgens onderzoek van de Deense COI-dienst (11/2020) is de privésector in Mogadishu tot de belangrijkste zorgverlener uitgegroeid.³¹⁴ Deze zorg is voor de meeste Somaliërs onbetaalbaar.³¹⁵ Experts beschrijven de gezondheidszorg in de hoofdstad als zorgwekkend of absoluut onvoldoende.³¹⁶ Isha Dyfan stelt dat dit leidt tot een hoge kind- en moedersterfte in de hoofdstad.³¹⁷

De vergoedingen voor de zorg zijn niet gereguleerd in Mogadishu. In principe zijn de consultaties in de ziekenhuizen gerund door de overheid en de ngo's gratis. Privéklinieken en -dokters hanteren hun eigen prijzen. Sommige ziekenhuizen maken een onderscheid op basis van de financiële draagkracht van de patiënt en zijn uitgebreide familie. Na een onderzoek beslist het management of de patiënt al dan niet gratis medische zorgen krijgt, aldus de Deense COI-dienst (11/2020).³¹⁸ Marcus Hoehne (04/2021) stelt dat over het algemeen gezondheidszorg in Somalië niet gratis is. Behandelingen in de publieke ziekenhuizen zijn goedkoper dan in de privépraktijken. Lokale artsen verklaarden aan Hoehne dat een ziekenhuisverblijf minstens \$ 5 per bed per nacht kost in een publiek ziekenhuis. Bovendien moet de patiënt ook bijbetalen voor het eten. Grote ziekenhuizen rekenen operaties niet extra aan, maar laboratoriumonderzoeken wel. Wanneer er medicijnen zijn, zijn deze gratis.³¹⁹ In Mogadishu is er een gratis ambulancedienst, Aamin 999, gerund door vrijwilligers. Deze biedt de klok rond medische interventies aan. Dit ziekenvervoer draait volledig op donaties.³²⁰

Hoewel bronnen stellen dat minderheidsgroepen zoals de Bantoe, Tumaal, Reer Hamar/Benadiri en Madhibani slachtoffer zijn van maatschappelijke uitsluiting, rechtenschendingen en gebrek aan

³⁰⁸ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³⁰⁹ Braam D. H. et al., 12/06/2021, [url](#)

³¹⁰ ACAPS, 27/01/2023, p. 4, [url](#)

³¹¹ UNSOM, 02/04/2022, [url](#)

³¹² DIS, 11/2020, p. 7, [url](#)

³¹³ DIS, 11/2020, p. 26, [url](#)

³¹⁴ DIS, 11/2020, p. 14, [url](#)

³¹⁵ DIS, 11/2020, p. 27, [url](#)

³¹⁶ EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators*, 09/2021, p. 37, [url](#); UNSOM, 02/04/2022, [url](#)

³¹⁷ UNSOM, 02/04/2022, [url](#)

³¹⁸ DIS, 11/2020, pp. 44-45, [url](#)

³¹⁹ ACCORD, 19/04/2021, [url](#)

³²⁰ UNMAS (Roberts R.), 12/12/2018, p. 30, [url](#); Africa News (Shaban A. R. A.), 02/02/2020, [url](#)

bescherming, blijkt uit EASO-onderzoek (09/2021) dat er geen op clangebaseerde discriminatie voorkomt in de zorgsector in de hoofdstad.³²¹

Het gebrek aan een functionerende gezondheidszorg en financiële middelen beperken de mogelijkheden van de overheid tijdens de pandemie.³²² Eén ziekenhuis in het land kan coronapatiënten behandelen, het De Martini-hospitaal in Mogadishu, weliswaar met beperkte middelen.³²³ De kwetsbaarste inwoners tijdens de pandemie zijn de vele ontheemden in de stad, volgens een studie van het ACRC (05/2022). De overheid is zich hiervan bewust en voert belastingvrijstellingen in op de invoer van bepaalde goederen waaronder voedsel. Toch volstaan deze maatregelen voor sommige ontheemden niet.³²⁴

De langdurige droogte leidt tot een toenemend risico op een hongersnood, onder meer in de ontheemdenkampen in de hoofdstad. De Integrated Food Security Phase Classification (IPC), een initiatief van verschillende humanitaire partners voor de verbetering van de voedselzekerheid, voedingsanalyse en besluitvorming, klasseert de voedselsituatie in de kampen als IPC-fase 4 (noodsituatie)³²⁵, de op een na ernstigste crisissituatie. Het sterftecijfer, zowel het algemene sterftecijfer (*crude death rate*) als het sterftecijfer van kinderen onder de 5 jaar (*under-five death rate*), zijn sterk gestegen in de spontane ontheemdenkampen.³²⁶ De VN-Veiligheidsraad (13/05/2022) meldt dat de nieuwe ontheemden die in Mogadishu aankomen, ondervoed zijn.³²⁷

8.4.2. Onderwijs

Sinds 1991 is er geen formeel onderwijssysteem in Somalië. Toegankelijkheid en kwaliteit zijn de twee grootste uitdagingen voor de overheid op dit gebied, volgens een studie van HI (08/2021). Tijdens de laatste drie regeringen heeft de overheid vooruitgang geboekt en ontwikkelde ze een onderwijsbeleid dat wel nog steeds niet is gepubliceerd.³²⁸ Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Hoger Onderwijs heeft echter beperkte middelen en controle over de onderwijsinstellingen in het land, volgens de Bertelsmann Stiftung (07/2020).³²⁹

Het onderwijs in de steden is voornamelijk georganiseerd door verschillende niet-gouvernementele actoren. De meeste kinderen krijgen onderwijs in religieuze scholen. Naast het reguliere schoolsysteem zijn er in Mogadishu vele *madrasas* of, in het Somali, *dugsi Quran* (koranscholen). Ouders proberen hun kinderen naar beide schoolsystemen te sturen. Diegenen die de kostprijs van het reguliere systeem niet kunnen betalen, sturen hun kinderen enkel naar de goedkopere *madrasas*. Bovendien moeten kinderen niet meteen de koranschool verlaten als de ouders niet kunnen betalen, volgens Jutta Bakonyi (09/2021).³³⁰

Mogadishu telt ongeveer 250 basisscholen (waaronder 222 privéscholen), 200 middelbare scholen en ongeveer 100 instellingen voor hoger onderwijs. Vele scholen zijn in privéhanden en kunnen onbetaalbaar zijn, zeker voor de ontheemden in de stad.³³¹ De geraadpleegde bronnen tellen tussen

³²¹ UK Home Office, 01/2019, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 41-42, [url](#); EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators*, 09/2021, p. 40, [url](#)

³²² WHO, 05/2020, p. 1, [url](#); One (Warah R.), 27/09/2021, [url](#)

³²³ One (Warah R.), 27/09/2021, [url](#); WHO, 17/08/2021, [url](#)

³²⁴ ACRC (Bukanya B. et al.), 04/2022, pp. 12-13, [url](#)

³²⁵ Het IPC hanteert vijf verschillende fases van acute voedselonderzekerheid: (1) Minimaal, (2) Stress, (3) Crisis, (4) Noodsituatie, (5) Hongersnood. In: IPC, 2022, [url](#)

³²⁶ IPC, 04/06/2022, pp. 1, 3, [url](#)

³²⁷ UNSC, 13/05/2022, p. 8, [url](#)

³²⁸ HIPS, 08/2021, pp. 6, 8, [url](#)

³²⁹ Bertelsmann Stiftung, 13/07/2020, [url](#)

³³⁰ EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators*, 09/2021, p. 42, [url](#)

³³¹ ReDSS, 13/05/2019, p. 55, [url](#); The World Bank, 08/2019, p. 4, [url](#)

de 40 en 70 universiteiten in de hoofdstad.³³² Onderzoek door HIPS (07/2020) wijst uit dat winstbejag en het gebrekkige toezicht door de overheid de aanwas van deze particuliere instellingen voor hoger onderwijs voedt.³³³ De Britse denktank Overseas Development Institute (ODI) (02/2020) stelt dat de Somali National University de enige openbare universiteit is. Alle andere zijn in privéhanden en opgericht door de diaspora, religieuze organisaties, ngo's en ondernemers. Deze instellingen overleven op studentenbijdrages.³³⁴

Volgens de voorlopige Grondwet is basis- en secundair onderwijs gratis, maar verschillende bronnen melden dat dit in realiteit niet zo is.³³⁵ De Finse COI-dienst (10/2018) stelt dat alle onderwijsvormen betalend zijn. Zelfs door ngo's gerunde scholen die beweren gratis onderwijs te verzorgen, rekenen *service fees* aan voor onder andere lesmateriaal.³³⁶ In het reguliere basisonderwijs ligt de maandelijkse kostprijs tussen de \$ 10 en \$ 50, aldus EASO (09/2021).³³⁷ Volgens een onderzoek van de koepelorganisatie Regional Durable Solutions Secretariat (ReDSS) (05/2019) sturen veel ontheemden hun kinderen daarom naar de goedkopere *madrassas*.³³⁸ Privéscholen vragen tussen de \$ 5 en \$ 500 per maand, uniformen en materiaalkosten niet inbegrepen.³³⁹

De Wereldbank (03/2021) stelt dat leraren in het basisonderwijs in Banadir slecht opgeleid zijn, zowel op pedagogisch vlak als op kennisgebied.³⁴⁰ Ook de kwaliteit van het hoger onderwijs is ondermaats, aldus HIPS en de City University of Mogadishu (07/2020).³⁴¹ Somalië kampt met een gebrek aan onderwijzend personeel. Deze job is slecht betaald en de loonbarema's zijn niet vastgelegd.³⁴²

Het basisonderwijs in IDP-kampen is over het algemeen gratis maar families moeten wel bijkomende kosten betalen voor schoolgerief en vervoer. Deze nemen toe in het secundair onderwijs dat enkel buiten de kampen beschikbaar is. Enkele internationale organisaties zoals Save the Children en Norwegian Refugee Council (NRC) ondersteunen ontheemde kinderen.³⁴³ Omdat de leerkrachten in de IDP-nederzettingen zelden een opleiding hebben genoten, ligt de kwaliteit van het onderwijs er lager.³⁴⁴

De VN-Veiligheidsraad en UNICEF wijzen erop dat de aanhoudende droogte de toegang tot onderwijs voor veel kinderen verstoort.³⁴⁵

8.4.3. Huisvesting

De bevolking van Mogadishu groeit aan in een snel tempo. De stad ervaart ook al bijna twee decennia een echte vastgoedhousse aangewakkerd door terugkerende Somaliërs en geldtransfers vanuit de diaspora.³⁴⁶

Volgens een rapport dat de Finse COI-onderzoeksdienst in 2018 publiceerde, leidt de bevolkingsgroei in de stad tot meer landconflicten. Terugkeerders eisen het land op dat ooit toebehoorde aan hun directe of uitgebreide familie. Dit leidt tot uitzettingen van ontheemden en/of leden van

³³² ODI (Pellini A. et al.), 02/2020, p. 22, [url](#); HIPS, City University of Mogadishu, 07/2020, [url](#)

³³³ HIPS, City University of Mogadishu, 07/2020, pp. 17-18, [url](#)

³³⁴ ODI (Pellini A. et al.), 02/2020, p. 22, [url](#)

³³⁵ EASO, *Somalia, Key Socio-Economic Indicators*, 09/2021, pp. 42-43, [url](#)

³³⁶ Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 33, [url](#)

³³⁷ EASO, *Somalia, Key Socio-Economic Indicators*, 09/2021, p. 42, [url](#)

³³⁸ ReDSS, 13/05/2019, p. 55, [url](#)

³³⁹ EASO, *Key Socio-Economic Indicators*, 09/2021, p. 42, [url](#)

³⁴⁰ The World Bank, 10/03/2021, p. 7, [url](#)

³⁴¹ HIPS, City University of Mogadishu, 07/2020, pp. 17-18, [url](#)

³⁴² HIPS, 08/2021, p. 10, [url](#)

³⁴³ IDMC, 01/2020, p. 34, [url](#)

³⁴⁴ IDMC, 01/2020, p. 36, [url](#)

³⁴⁵ UNSC, 13/05/2022, p. 8, [url](#); UNICEF, 24/07/2022, [url](#)

³⁴⁶ IIED (Earle L.), 06/2021, p. 5, [url](#)

minderheidsgroepen en minderheidsclans . Er bestaat geen wettelijk kader om deze gronddisputen te regelen.³⁴⁷

Mogadishu kent de hoogste prijzen voor huisvesting, grond en onroerend goed in heel Somalië, afhankelijk van de geografische locatie, veiligheid, investeringen, wegeninfrastructuur en beschikbaarheid van basisvoorzieningen, faciliteiten en diensten.³⁴⁸

De grondprijs in Mogadishu is sinds 2012 naar schatting vertienvoudigd, aldus een rapport van IIED van januari 2019. Verschillende factoren verklaren die stijging: de verwarring over het eigendomsrecht door het gebrek aan een officiële regelgeving, de onrechtmatig verwerving van openbare gronden door particulieren, de instroom van IDP's en de toename van het aantal terugkeerders. Ten slotte is er ook de aanwezigheid van buitenlanders, waaronder de internationale ontwikkelingsorganisaties, die zich hoge prijzen kunnen veroorloven voor onroerend goed.³⁴⁹

Door de zwakke economie, onvoorspelbare en dure grondprijzen en het lage inkomen voor vele gezinnen zijn vele inwoners genoodzaakt iets te huren. Ook de huurprijzen zijn echter torenhoog. Dit komt door de veiligheidssituatie in sommige delen van de stad, de toenemende bevolking, de welstellende diaspora en de snelle urbanisatie. De meest beveiligde buurten, Wadajir, Hodan en Waberi, zijn de duurste districten om een woning te huren en te leven, volgens Somali Public Agenda (01/2023).³⁵⁰ De scherpe prijzenpolitiek op de huurmarkt treft vooral het arme deel van de bevolking, waaronder de ontheemden. Het zorgt ook voor een gentrificatie die dit deel van de bevolking naar de rand van de stad duwt waar het onveiliger is (door onder meer gewelddadige jeugdbendes), waar weinig werk is en een groot risico bestaat op gedwongen uitzetting.³⁵¹ Vele huishoudens met een laag inkomen verhuizen naar de rand van de stad. Sommige gaan uiteindelijk in IDP-nederzettingen wonen omdat dit het enige onderdak is dat ze zich kunnen veroorloven.³⁵²

Het Somalische patriarchale normen- en waardensysteem creëert een ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Vrouwen hebben een beperkte toegang tot huisvesting en zijn afhankelijk van mannen voor grondbezit, het huren van een woonst of tijdelijk onderdak. Ze hebben minder economische mogelijkheden om op eigen houtje te huren en minder toegang tot relevante persoonlijke netwerken die noodzakelijk zijn voor het verkrijgen van een woonst.³⁵³ Dit maakt alleenstaande of gescheiden vrouwen, weduwes en eenoudergezinnen geleid door vrouwen kwetsbaar.³⁵⁴

Negatieve beeldvorming bemoeilijkt de toegang tot huisvesting voor jonge, alleenstaande mannen, aldus IIED (09/2019). Ze dragen vaak het stigma dat ze problemen kunnen veroorzaken of dat ze zich zouden aansluiten bij AS.³⁵⁵

8.4.4. Dienstverlening (water en elektriciteit)

De waterdistributie is niet in handen van de overheid maar van privébedrijven, humanitaire organisaties en ngo's.³⁵⁶ Hoewel de dienstverlening in de steden beter is dan op het platteland, is er een aanzienlijke ongelijkheid tussen de verschillende steden. Mogadishu heeft de beste toegang tot de diverse diensten. In de hoofdstad heeft, volgens de Wereldbank (2020), bijna ieder huishouden

³⁴⁷ Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 20, [url](#); IIED (Earle L.), 06/2021, p. 5, [url](#)

³⁴⁸ UNHCR, 06/2021, pp. 7,8, [url](#)

³⁴⁹ IIED (Kamau C. et al.), 01/2019, p. 3, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 12, [url](#)

³⁵⁰ Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

³⁵¹ Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

³⁵² IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 15, [url](#); Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

³⁵³ IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 36, [url](#)

³⁵⁴ IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, pp. 35, 36, 39, [url](#)

³⁵⁵ IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, pp. 35-37, [url](#)

³⁵⁶ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

toegang tot leidingwater.³⁵⁷ De Finse COI-dienst (09/2020) wijst erop dat het leven in Mogadishu in het algemeen duur is. De basisdienstverlening, zoals water, is niet gratis.³⁵⁸ Arme huishoudens in de steden hebben over het algemeen geen toegang tot leidingwater en zijn afhankelijk van ondiepe putten, volgens IIED (06/2021).³⁵⁹

Enkel privébedrijven voorzien elektriciteit bij gebrek aan een nationaal netwerk. Bijna alle huishoudens in Mogadishu hebben tot 20 uur per dag elektriciteit in huis.³⁶⁰ Deze is wel bij de duurste ter wereld.³⁶¹ Sommige informele nederzettingen gebruiken zonne-energie.³⁶²

De mate van toegang tot diensten hangt volgens de Wereldbank (2020) af van de clanverwantschap. Zo bevoorraden andere waterbedrijven die eigendom zijn van subgroepen van de Hawiye de noordelijke, centrale en zuidelijke delen van Mogadishu.³⁶³

8.5. Ontheemden

De meeste ontheemden (en armen) in Mogadishu leven in informele kampen, in achtergestelde buurten, op een openbaar of privéterrein, uitgebaat door privépersonen, gekend als *gatekeepers*. Een web van lokale machtsstructuren beheert de hele informele nederzettingeninfrastructuur en de inkomende migratie in Mogadishu, volgens het RVI (06/2022). Deze machtsstructuren zijn geënt op de dominante clan in het district en bestaan uit landeigenaars, districtsambtenaren, zakenlui en *gatekeepers*.³⁶⁴ Geen enkel ontheemdenkamp in Somalië heeft een formeel statuut. Er bestaan geen door de regering of VN beheerde kampen die ontheemden gegarandeerd onderdak, veiligheid en diensten aanbieden.³⁶⁵ Het Deense adviesbureau Tana Copenhagen (2020) en de Bertelsmann Stiftung (04/2020) noemen de situatie in deze nederzettingen erbarmelijk, catastrofaal. De huisvesting bestaat voornamelijk uit zelfontworpen constructies met golfplaten of de zogenaamde *buuls*, tijdelijke onderkomens gemaakt van stokken, plastic en stof. Er zijn geen ondersteunende structuren die de ontheemden in staat stellen toegang te krijgen tot diensten.³⁶⁶

De geraadpleegde bronnen geven verschillende cijfers over het aantal informele nederzettingen in de stad, tussen 480 en 700.³⁶⁷ Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken (12/2021) noemt de ontheemdenkampen de facto sloppenwijken die zich steeds meer concentreren aan de buitenrand van steden, buiten het bereik van infrastructuur en basisvoorzieningen.³⁶⁸ Naast een meerderheid van ontheemden leven er in deze *settlements* ook economische migranten zoals armen, terugkeerders en vluchtelingen uit buurlanden (Ethiopiërs en Jemenieten).³⁶⁹ Tana Copenhagen (10/2020) merkt op dat in Mogadishu het IDP-label niet wordt gebruikt conform de VN-richtlijnen. Arme nieuwkomers zonder familie in de hoofdstad krijgen ook het etiket van IDP terwijl ze eerder *urban poor residents* zijn.³⁷⁰

³⁵⁷ The World Bank, 2020, pp. 46-47, [url](#)

³⁵⁸ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 32, [url](#)

³⁵⁹ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³⁶⁰ The World Bank, 2020, p. 48, [url](#)

³⁶¹ IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 28, [url](#)

³⁶² IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 29, [url](#)

³⁶³ The World Bank, 2020, p. 101, [url](#)

³⁶⁴ RVI (Hagmann T. et al.), 23/06/2022, pp. 20-21, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, pp. 6, 19, 28, [url](#)

³⁶⁵ Global Health Action (Morrison J. M. et al.), 06/09/2021, [url](#)

³⁶⁶ Tana Copenhagen (Bonnet C. et al.), 2020, p. 451, [url](#); Bertelsmann Stiftung, 13/07/2020, p. 30, [url](#)

³⁶⁷ BRA, 01/2019, p. 5, [url](#); IIED (Bonnet C., Bryld E.), 28/01/2019, [url](#); The Guardian (Hujale M.), 27/01/2020, [url](#); Refugees International (Yarnell M.), 12/2019, p. 13, [url](#)

³⁶⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 12/2021, p. 67, [url](#)

³⁶⁹ IIED (Bonnet C., Bryld E.), 28/01/2019, [url](#); Landinfo, 15/05/2018, p. 9, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 7, [url](#)

³⁷⁰ IIED (Bonnet C. et al.), 10/2020, p. 451, [url](#)

De toestroom van IDP's, die maar moeizaam in het eigen levensonderhoud kunnen voorzien, zet de beschikbare middelen en diensten in Mogadishu onder druk. Ontheemden staan verder nog blootgesteld aan gedwongen uitzettingen en secundaire verplaatsingen in de stad, aldus UNHCR (09/2022).³⁷¹ De meeste IDP's behoren tot groepen die weinig invloed kunnen uitoefenen, met name de Digil-Mirifle-clan en ook Somalische Bantoe uit het zuiden van het land.³⁷²

Verschillende districten in de stad zijn niet toegankelijk voor humanitaire hulp. De meerderheid van de bevolking in Mogadishu kampt met voedselonzekerheid en de stad kent de hoogste ondervoedingscijfers onder IDP's, volgens EASO (09/2021).³⁷³ Banadir vangt de meeste ontheemden door droogte op. In 2022 nam dit aantal op korte tijd toe waardoor de al precare voedselzekerheid verder afnam en het risico op een hongersnood toenam.³⁷⁴ Ook door de stijgende voedselprijzen is voedsel moeilijker toegankelijk. Bovendien zijn de meeste IDP's veehouders of landbouwers, die door de droogte aan inkomensverlies leden. Hierdoor zijn ze erg behoeftig wanneer ze in een ontheemdenkamp aankomen. Drie op vier IDP's hebben een budget van minder dan \$ 1,9 per dag.³⁷⁵ Het Famine Early Warning Systems Network (FEWS) voorspelt hongersnood (IPC fase 5) in de IDP-kampen in Mogadishu in april-juni 2023.³⁷⁶ Volgens gegevens van de VN wordt in augustus 2022 één kind per minuut met ernstige acute ondervoeding naar een ziekenhuis gebracht.³⁷⁷

Ontheemden hebben in de steden minder toegang tot diensten, aldus de Wereldbank (2020).³⁷⁸ AI stelt dat de meerderheid van de ontheemden leven in overbevolkte kampen met onvoldoende toegang tot schoon water, sanitair en gezondheidszorg.³⁷⁹ In Mogadishu kampen deze kampen sinds 2021 met een watertekort, onvoldoende sanitair en ondermaatse hygiënische omstandigheden. Vele ontheemden leven in zelfgemaakte shelters. Door de stijging van IDP's in 2022 en het gebrek aan donaties is er voor recente toekomers nog minder onderdak beschikbaar. Velen leven in overbevolkte shelters. Andere IDP's verblijven in informele kampen waar ze vaak in de buitenlucht moeten leven zonder de nodige *emergency shelter/non food items* zoals dekens, klamboes en keukengerei.³⁸⁰

Vrouwen en kinderen, en vooral gezinnen met een vrouwelijk gezinshoofd, voelen zich onveilig in een ontheemdenkamp, volgens een studie van UNHCR en NRC (11/2022). De zelfgemaakte shelters bieden onvoldoende bescherming. Het gebrek aan politieposten, verlichting en gendergescheiden sanitair maakt misbruik en geweld mogelijk.³⁸¹ Vrouwen en kinderen in IDP-kampen zijn uiterst kwetsbaar voor verkrachting. De daders blijven ongestraft. *Gatekeepers* eisen seks in ruil voor voedsel en diensten.³⁸² Het tekort aan sanitaire voorzieningen en de hoge waterprijs doet vrouwen en meisjes grote afstanden afleggen om water te halen, waardoor ze meer risico lopen op gendergerelateerd geweld, volgens het IOM (10/2022).³⁸³

³⁷¹ UNHCR, 17/09/2022, p. 13, [url](#)

³⁷² EUAA, 24/02/2023, p. 110, [url](#)

³⁷³ EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators*, 09/2021, pp. 18, 29, [url](#)

³⁷⁴ ACAPS, 27/01/2023, pp. 1, 3, [url](#)

³⁷⁵ ACAPS, 27/01/2023, pp. 3, 6, 7, [url](#)

³⁷⁶ ACAPS, 27/01/2023, p.3, [url](#)

³⁷⁷ ACAPS, 27/01/2023, p. 5, [url](#)

³⁷⁸ The World Bank, 2020, p. 49, [url](#)

³⁷⁹ AI, 21/07/2020, [url](#)

³⁸⁰ ACAPS, 27/01/2023, pp. 3-5, [url](#)

³⁸¹ UNHCR, NRC, 17/11/2022, [url](#)

³⁸² USDOS, 12/04/2022, [url](#)

³⁸³ IOM, 28/10/2022, [url](#)

Samenvatting

De veiligheidssituatie in Somalië blijft onstabiel. Verschillende bronnen, waaronder de VN-Veiligheidsraad, beschouwen de terreurgroep AS als een ernstige bedreiging voor de vrede en veiligheid in het land. AS is de zichtbaarste bron van onveiligheid in Somalië maar niet de enige. Chronische conflicten tussen gemeenschappen en politieke conflicten blijven een belangrijke destabiliserende factor. Volgens ACLED-gegevens vinden de meeste veiligheidsincidenten tijdens de huidige verslagperiode plaats in de regio Banadir, gevolgd door Lower Shabelle en Lower Juba.

Tijdens de verslagperiode verklaart de nieuwe president Hassan Sheikh Mohamud de oorlog aan AS met onder andere een militair offensief in de regio's Hiraan, Bay, Bakool, Galgaduud en Middle Shabelle. De regelmaat van de gevechten tussen AS en de regeringstroepen en hun bondgenoten komt de tweede helft van 2022 in een stroomversnelling. Bronnen stellen ook een toename vast van gewelddaden tegen burgers. Deze worden gezien als vergeldingsacties van AS voor het militaire offensief.

Ook in Mogadishu is er sprake van een toename van terreuraanvallen. AS voert tijdens de verslagperiode drie zware aanslagen uit in de stad, waarvan twee in het meest beveiligde gedeelte van de stad. De zwaarste bomaanslag, gericht tegen het ministerie van Onderwijs aan het drukke KM4-kruispunt, vindt plaats in oktober 2022. Hierbij sterven minstens 120 mensen, vooral burgers, en raken er meer dan 300 gewond. Het is de tweede zwaarste terreuraanslag ooit in Mogadishu.

De door ACLED geregistreerde gewelddaden gaan in stijgende lijn met een piek in augustus 2022. In vergelijking met de vorige verslagperiode tekent ACLED in de huidige verslagperiode gemiddeld meer incidenten per maand op, namelijk 61 tegenover 56,8.

Mogadishu is tijdens de verslagperiode het toneel van schietincidenten tussen AS en de veiligheidstroepen. ACLED registreert ook schietpartijen tussen soldaten en politieagenten en tussen de veiligheidsdiensten en onbekende gewapende groepen. Daarnaast gebeuren er gerichte moorden met vuurwapens, terreuraanslagen met geïmproviseerde explosieven (autobommen en zelfmoordvesten), granaat-, raketgranaat- en mortieraanvallen.

Een analyse van de door ACLED geregistreerde incidenten geeft aan dat er twee hoofdtypen van geweld zijn in Mogadishu tijdens de verslagperiode: schietincidenten (79 %), waaronder *hit-and-run*-aanvallen, en granaataanvallen (21 %), die soms uitmonden in een vuurgevecht. Geïmproviseerde explosieven worden in 15 % van de geregistreerde gewelddaden gebruikt.

AS voert in Mogadishu gerichte moorden en terreuraanslagen uit tegen onder meer binnenlandse overheidsambtenaren, de aanwezige veiligheidsdiensten, verkiezingsafgevaardigden, clanoudsten, zakenlui, hotels, politiekantoren, controleposten, het ministerie van Onderwijs, militaire infrastructuur en aan het drukke kruispunt KM4. ACLED registreert ook terreurgeweld waar ISS vermoedelijk verantwoordelijk voor is.

Naast deze terreurgroepen zijn de aanwezige veiligheidsdiensten, clanmilities en onbekende gewapende groepen verantwoordelijk voor het geweld.

Officiële cijfers over incidenten en (burger)slachtoffers in Mogadishu zijn niet beschikbaar. Burgers worden soms doelbewust geviserd (bijvoorbeeld ambtenaren, zakenlui, politieagenten *off duty*) of worden als *collateral damage* slachtoffer van het geweld (voorbijgangers bij een bomexplosie of hotelgasten tijdens een AS-aanval). ACLED registreert voor de categorie *violence against civilians* in totaal 54 burgerdoden voor 58 incidenten. Het geweld dat ACLED noteert onder *explosions/remote violence* telt 202 doden, de meerderheid burgers, voor 70 incidenten. ACLED registreert gemiddeld meer dodelijke slachtoffers per maand in de huidige verslagperiode (juli-december 2022), namelijk 61,5 tegenover gemiddeld 44,5 per maand voor de vorige verslagperiode (jan-juni 2022).

Verschillende bronnen waarschuwen dat de focus op het terreurgeweld in de hoofdstad andere vormen van geweld aan de aandacht onttrekt. Het is ook niet altijd duidelijk wie effectief verantwoordelijk is voor het geweld noch wat het motief is. Deze bronnen wijzen op het wanbeheer, de corruptie, de clanrivaliteit, de slechte coördinatie binnen de veiligheidsdiensten en het gebrek aan civiele controle. Tijdens de ordehandhaving doen zich misbruiken voor. Er heerst een klimaat van straffeloosheid. AS is diep geïnfiltreerd in de veiligheidsdiensten, die er niet in slagen de burgerbevolking afdoende te beschermen tegen het (terreur)geweld. Bovendien heerst er een wantrouwen tegen deze diensten. Hierdoor staan burgers in voor hun eigen veiligheid en bescherming en beroepen ze zich op clanoudsten, invloedrijke zakenlui, milities, burgergroepen, religieuze autoriteiten, privé-milities en AS. De clan van de Hawiye is dominant in de hoofdstad, voornamelijk de subclans van de Abgaal, Habar Gidir en Murasade, en enkel zij hebben milities actief in de hoofdstad. Somali van andere clans kunnen bescherming genieten van een lokale beschermheer. De clan waartoe een persoon behoort, biedt geen bescherming tegen indirect geweld ("being at the wrong place at the wrong time"), tegen een aanval van een onbekende dader of tegen een aanslag van AS, aldus verschillende bronnen. Wel kan de clan als afschrikkingsmiddel dienen voor gewelddadige misdrijven.

Verschillende bronnen stellen dat iedereen in de stad geconfronteerd wordt met veiligheidsrisico's. Het soort geweld, de intensiteit ervan en de verslaggeving erover verschilt naargelang de locatie. De meeste van de door ACLED geregistreerde gewelddaden vonden in de verslagperiode plaats in Dayniile, gevolgd door de districten Yaaqshiid, Hodan en Dharkenley.

Eind februari 2022 schat UNHCR het aantal ontheemden in Somalië op 2,97 miljoen. Door de droogte neemt de ontheemding op grote schaal toe. De regio Banadir vangt met 40 % van het totale aantal het hoogste aantal ontheemden op in het hele land. Ze leven verspreid over naar schatting 700 informele nederzettingen samen met andere kwetsbare groepen: economische vluchtelingen en armen. Terugkeerders uit de diaspora, uit Kenia, Libië en Jemen, settelen zich ook meestal in de hoofdstad. Uit armoede en bij gebrek aan netwerk belanden sommigen onder hen in de IDP-nederzettingen. Ontheemden leven in illegale, geïmproviseerde kampen, beheerd door privépersonen (*gatekeepers*). Deze kampen concentreren zich nu steeds meer aan de rand van de stad, buiten het bereik van infrastructuur en basisvoorzieningen.

Mogadishu blijft de belangrijkste economische hub, ondanks de chronische onveiligheid. Sinds 2013 is de economische situatie gestaag aan het verbeteren maar de groeimarge is te klein om genoeg werk te voorzien voor de groeiende arbeidsbevolking. Het economische herstel vertraagt, en de armoede stijgt, door natuurrampen (sprinkhanenplaag, overstromingen, droogte) en de gevolgen van de coronapandemie. De arbeidsmarkt is zeer beperkt. De meerderheid van de inwoners verdienen een inkomen via de informele economie. De oorlog in Oekraïne en de droogte zorgen voor stijgende voedsel- en olieprijsen. Dagelijks komen nieuwe ontheemden uit de door droogte geteisterde gebieden, wat de druk op de schaarse hulpbronnen vergroot. Gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting en dienstverlening in de hoofdstad zijn ondermaats. De droogte treft ontheemden, die al in een kwetsbare positie zitten, zwaar. Ze lijden disproportioneel onder werkloosheid, de hoge voedsel- en olieprijsen en gebrek aan water, sanitaire voorzieningen en gezondheidszorg.

Bibliografie

Rechtstreekse contacten

Menkhaus K., professor politieke wetenschappen aan de universiteit van Zuid-California en Somalië-expert, e-mail, 06/01/2022, kemenkhaus@davidson.edu

Onafhankelijke Somalische onderzoeker, gesprek, Rome, 19/10/2022, identiteit niet meegedeeld om de veiligheid van de bron te garanderen

Geschreven en audiovisuele bronnen

ACAPS, *Somalia, Impact of drought: Banadir and Bay Regions*, 27/01/2023, https://www.acaps.org/sites/acaps/files/products/files/20230127_acaps_thematic_report_horn_of_africa_analysis_somalia_impact_of_drought_banadir_and_bay_regions_update.pdf [geraadpleegd op 21/02/2023]

Africa Center for Strategic Studies, *Fatalities from Militant Islamist Violence in Africa Surge by Nearly 50 Percent*, 06/02/2023, <https://africacenter.org/spotlight/fatalities-from-militant-islamist-violence-in-africa-surge-by-nearly-50-percent/> [geraadpleegd op 27/02/2023]

Africa News (Shaban A. R. A.), *Somalia's free ambulance appeals for \$6.454 to clear impounded vehicles*, 02/02/2020, <https://www.africanews.com/2020/02/02/somalia-s-free-ambulance-appeals-for-6454-to-clear-impounded-vehicles/> [geraadpleegd op 16/06/2021]

African Cities Research Consortium (ACRC) (Earle L.), *Mogadishu City: Scoping study*, 08/2021, https://www.african-cities.org/wp-content/uploads/2021/08/ACRC_Mogadishu_City-Scoping-Study.pdf [geraadpleegd op 24/02/2022]

African Development Bank Group (AFDB), *Somalia Economic Outlook. Recent Macroeconomic and Financial Developments*, laatste update: 2022, <https://www.afdb.org/en/countries-east-africa-somalia/somalia-economic-outlook> [geraadpleegd op 01/09/2022]

African Research Consortium (Sverdlík A. et al.), *Towards a comparative understanding of community-led and collaborative responses to Covid-19 in Kampala, Mogadishu and Nairobi*, 06/2022, https://www.african-cities.org/wp-content/uploads/2022/06/ACRC_Working_Paper_5_June_2022.pdf [geraadpleegd op 25/08/2022]

African Transition Mission In Somalia (ATMIS), *Homepage* [website], laatste update: 2023, <https://atmis-au.org/> [geraadpleegd op 25/01/2023]

African Union Mission in Somalia (AMISOM), *Sector 1 profile Mogadishu*, 25/08/2016, <http://amisom-au.org/wp-content/uploads/2013/11/Sector-1-Mogadishu.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]

African Union Mission in Somalia (AMISOM), *Ugandan Formed Police Unit saluted for distinguished service to Somalia*, 30/07/2019, https://amisom-au.org/wp-content/cache/page_enhanced/amisom-au.org/2019/08/ugandan-formed-police-unit-saluted-for-distinguished-service-to-somalia/index.html [geraadpleegd op 16/06/2021]

Agence France-Presse (AFP) via The East African, *From Amisom to Atmis: Will new AU mission in Somalia succeed?*, 01/04/2022, <https://www.theeastafrican.co.ke/tea/news/east-africa/from-amisom-to-atmis-will-new-au-mission-in-somalia-succeed-3768488> [geraadpleegd op 14/02/2023]

Al Jazeera, *UN authorises new AU mission in Somalia to dislodge armed groups*, 01/04/2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/1/un-authorises-new-au-mission-in-somalia-to-dislodge-armed-groups> [geraadpleegd op 02/02/2023]

Al Jazeera, *Somalia elects Hassan Sheikh Mohamud as new president*, 15/05/2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/15/somalia-elects-hassan-sheikh-mohamud-as-president> [geraadpleegd op 06/02/2023]

- Al Jazeera, *Somali forces end al-Shabab siege at Mogadishu hotel*, 21/08/2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/8/21/somali-forces-end-al-shabab-siege-at-mogadishu-hotel-report> [geraadpleegd op 14/02/2023]
- Al Jazeera, *At least 100 killed, 300 hurt in 'heinous' Mogadishu car bombings*, 30/10/2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/10/30/hundreds-killed-wounded-in-heinous-mogadishu-car-bombings> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Amnesty International (AI), *Annual report 2016/17 (covering 2016)*, 22/02/2017, http://www.ecoi.net/local_link/336580/466224_en.html [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Amnesty International (AI), *Somalia: Internally displaced people surviving by "the grace of God" amidst COVID-19*, 21/07/2020, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/07/somalia-internally-displaced-people-surviving-by-the-grace-of-god-amidst-covid19/> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Amnesty International (AI), *Somalia: Al-Shabaab must urgently stop carrying out attacks against civilians*, 31/10/2022, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/10/somalia-al-shabab-attacks/> [geraadpleegd op 23/01/2023]
- Amnesty International (AI) UK, *Somalia: Al-Shabaab must stop 'appalling and senseless' attacks on civilians*, 31/10/2022, <https://www.amnesty.org.uk/press-releases/somalia-al-shabaab-must-stop-appalling-and-senseless-attacks-civilians> [geraadpleegd op 16/02/2023]
- Andalou Agency (AA) (Dhaysane M., Aktas T.), *Somali lawmakers urge dialogue to curb terrorism*, 15/05/2022, <https://www.aa.com.tr/en/africa/somali-lawmakers-urge-dialogue-to-curb-terrorism/2588324> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Regional Overview, Africa, 26 november – 2 december*, s.d., <https://acleddata.com/2022/12/07/regional-overview-africa-26-november-2-december-2022/> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Data Africa, Somalia*, via export tool geraadpleegde update, 13/02/2023, <https://www.acleddata.com/data/> [geraadpleegd op 10/02/2023]
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Codebook*, 10/04/2019, <https://www.acleddata.com/download/2827/> [geraadpleegd op 20/05/2019]
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED). Guide for Media Users*, 10/04/2019, <https://www.acleddata.com/download/2820/> [geraadpleegd op 20/05/2019]
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Coding review Process*, 10/04/2019, <https://www.acleddata.com/download/3705/> [geraadpleegd op 21/05/2019]
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Dashboard* [gebruikte filters: Event type: Battles, Explosions/ Remote Violence, Violence against civilians, Region: Somalia, Event Date: 01/01/2022-31/12/2022], s.d., <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard> [geraadpleegd op 10/02/2023]
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Dashboard* [gebruikte filters: Event type: Battles, Explosions/ Remote Violence, Violence against civilians, Region: Banadir, Event Date: 01/01/2020-31/12/2022], s.d., <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard> [geraadpleegd op 10/02/2023]
- Associated Press (AP) (Faruk O., Larson K.), *War in Ukraine adds to food price hikes, hunger in Africa*, 30/05/2022, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-moscow-black-sea-5fbafb9ea7403a5071f696f66c390180> [geraadpleegd op 02/02/2023]
- Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), *Somalia: Al-Schabaab und Sicherheitslage; Lage von Binnenvertriebenen und Rückkehrer-innen; Schutz durch staatliche und nicht-staatliche Akteure. Dokumentation zum COI-Webinar mit Markus Höhne und Jutta Bakonyi am 5. Mai 2021* [Somalië: Al-Shabaab en de veiligheidssituatie; locatie van intern ontheemden en repatrianten; Bescherming door statelijke en niet-statelijke actoren. Documentatie voor het COI-webinar met Markus Höhne en Jutta Bakonyi op 5 mei 2021], 31/05/2021, https://www.ecoi.net/en/file/local/2052555/20210531_COI-Webinar+Somalia_ACCORD_Mai+2021.pdf [geraadpleegd op 24/02/2023]

- Bakonyi J., Chonka P., Stuvoy K., *War and city-making in Somalia: Property, power and disposable lives in Political Geography*, Volume: 73, 2019, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0962629819300071> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Banadir Regional Administration (BRA), *Internally Displaced Person and Refugee Returnees Policy*, 01/2019, <https://www.refworld.org/pdfid/5cb4953e4.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- BBC, *Xiisadda Hiiraan: Maxay yihiin ciidamada Haramacadka ee Beledweyne loo daabulay? [De crisis in Hiran: waarom worden de Haram'ad-troepen ingezet in Beledweyne?]*, 16/12/2020, <https://www.bbc.com/somali/51702312> [geraadpleegd op 28/02/2023]
- BBC, *Turkiga oo oo ka hadlay eedeynta loo jeediyay ee ku aaddan Haramcad iyo Gorgor [Turkije heeft gesproken over de beschuldigingen tegen de Haram'ad en de Gorgor]*, 18/05/2021, <https://www.bbc.com/somali/war-57160171>
- BBC, *Somalia hotel siege: More than 20 die in al-Shabab attack*, 21/08/2022, <https://www.bbc.com/news/world-africa-62621205> [geraadpleegd op 14/02/2023]
- BBC (Igunza E., Hancock S.), *Somalia Villa Rays attack: Siege ends leaving eight civilians dead*, 28/11/2022, <https://www.bbc.com/news/world-africa-63773425> [geraadpleegd op 14/02/2023]
- Benadir Regional Administration (BRA), *Maamulka Gobolka Banaadir iyo D/Hoose Ee Xamar [Benadir Regional Administration and Mogadishu Municipality]*, s.d., <https://bra.gov.so/about-benaadir/> [geraadpleegd op 23/01/2023]
- Berghof Foundation (Göldner-Ebenthal K.), *Salafi jihadi armed groups and conflict (de-)escalation*, 12/2019, https://www.berghof-foundation.org/fileadmin/user_upload/2019_SJAG_CaseStudy_ALShabaab.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Bertelsmann Stiftung, *BTI Transformation Index, Somalia, Country Report 2020*, 13/07/2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2029540/country_report_2020_SOM.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Braam D. H. et al., *Lockdowns, lives and livelihoods: the impact of COVID-19 and public health responses to conflict affected populations - a remote qualitative study in Baidoa and Mogadishu, Somalia in Conflict and Health*, Volume 15, Artikel 47, 12/06/2021, <https://conflictandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13031-021-00382-5> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Brookings (Felbab-Brown. V.), *Testimony, Developments In Somalia*, 4/11/2018, <https://www.brookings.edu/testimonies/developments-in-somalia/> [geraadpleegd op 14/03/2022]
- Brookings (Felbab-Brown V.), *Somalia's challenges in 2023*, 27/01/2023, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2023/01/27/somalias-challenges-in-2023/> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (BFA) (Tiwald A.), *Analyse der Staatendokumentation. Somalia. Lagekarten zur Sicherheitslage. Situation Maps: Security Situation [Analyse van staatsdocumentatie. Somalië. Kaarten van de veiligheidssituatie. Situatiekaarten: veiligheidssituatie]*, 12/10/2015, http://www.ecoi.net/file_upload/1729_1445329638_soma-analyse-lagekarten-2015-10-12-endversion.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (BFA), Staatssekretariat für Migration (SEM), *Sicherheitslage in Somalia. Bericht zur österreichisch-schweizerischen FFM [Veiligheidssituatie in Somalië. Verslag over de Oostenrijks-Zwitserse FFM]*, 08/2017, http://www.ecoi.net/file_upload/5209_1502195321_ffm-report-somalia-sicherheitslage-onlineversion-2017-08-ke.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Center on International Cooperation (CIC) (Keating M., Abshir S.), *The Politics of Security In Somalia*, 04/2018, https://cic.nyu.edu/sites/default/files/politics_of_security_in_somalia_2018_final_0.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Centre for Security Governance (CSG) (Menkhaus K.), *Non-State Security Providers and Political Formation in Somalia*, 27/04/2016, https://secgovcentre.org/wp-content/uploads/2016/11/NSSPs_in_Somalia_April2016.pdf [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Combating Terrorism Center at West Point (CTC) (Gaid S.), *The 2022 Somali Offensive Against al-Shabaab: Making Enduring Gains Will Require Learning from Previous Failures*, in *Sentinel*, Volume: 15 Issue: 11,

- 09/12/2022, <https://ctc.westpoint.edu/the-2022-somali-offensive-against-al-shabaab-making-enduring-gains-will-require-learning-from-previous-failures/> [geraadpleegd op 08/02/2023]
- Combating Terrorism Center at West Point (CTC) (Hansen S. J.), *Can Somalia's New Offensive Defeat al-Shabaab?*, in *Sentinel*, Volume: 16 Issue: 1, 01/2023, <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2023/01/CTC-SENTINEL-012023.pdf> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) - Cedoca, *Nota. ACLED: methodologie*, 21/05/2019, https://www.cgva.be/sites/default/files/content/download/files/nota_acled-methodologie_20190521.pdf [geraadpleegd op 21/05/2019]
- Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) - Cedoca, *COI Focus Somalië. Veiligheidssituatie in Mogadishu. Update*, 09/09/2022, <https://www.cgvs.be/nl/landeninfo/veiligheidssituatie-mogadishu-7> [geraadpleegd op 20/02/2023]
- Congressional Research Service (CRS), *In Focus: Al-Shabaab*, 16/01/2020, <https://fas.org/sqp/crs/row/IF10170.pdf> [geraadpleegd op 02/06/2021]
- Counter Extremism Project, *Somalia: Extremisms and Terrorism*, 20/03/2020, <https://www.counterextremism.com/node/13547/printable/pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Crisis 24, *Suspected suicide bombing reported in Wadajir District of Mogadishu, Somalia, the morning Sept. 25*, 25/09/2022, <https://crisis24.garda.com/alerts/2022/09/somalia-suspected-suicide-bombing-reported-in-wadajir-district-of-mogadishu-the-morning-sept-25> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- DIS, Landinfo, 08/05/2013, [url](#);
- Danish Immigration Service (DIS), *South and Central Somalia: security situation, forced recruitment, and conditions for returnees*, 07/2020, <https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landenotater/South-and-Central-Somalia--Security-Situation-Forced-Recruitment-and-Conditions-for-Returnees.pdf?la=en-GB&hash=47AA678260633225D090F9CEEC4FCBFC8418469> [geraadpleegd op 02/06/2021]
- Danish Immigration Service (DIS), *Somalia. Health System*, 11/2020, https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landenotater/COI_report_somalia_health_care_nov_2020.pdf?la=en-GB&hash=3F6C5E28C30AF49C2A5183D32E1B68E3BA52E60C [geraadpleegd op 16/06/2021]
- European Asylum Support Office (EASO), *Country of Origin Information report, South and Central Somalia Country overview*, 08/2014, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/COI-Report-Somalia.pdf> [geraadpleegd op 26/05/2021]
- European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country of Origin Information Report Somalia Security situation*, 20/12/2017, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/publications/coi-somalia-dec2017r.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- European Asylum Support office (EASO), *Somalia Actors*, 07/2021, https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/2021_07_EASO_COI_Report_Somalia_Actors.pdf [geraadpleegd op 27/03/2023]
- European Asylum Support office (EASO), *Somalia, Security Situation*, 09/2021, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2021_09_EASO_COI_Report_Somalia_Security_situation_new_AC.pdf [geraadpleegd op 23/001/2023]
- European Asylum Support office (EASO), *Somalia, Targeted Profiles*, 09/2021, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2021_09_EASO_COI_Report_Somalia_Targeted_profiles.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]
- European Asylum Support office (EASO), *Somalia. Key socio-economic indicators, Country of Origin Report*, 09/2021, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2021_09_EASO_COI_Report_Somalia_Key_socio_economic_indicators_AC.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]
- European Parliament, *MOTION FOR A RESOLUTION, with request for inclusion in the agenda for a debate on cases of breaches of human rights, democracy and the rule of law pursuant to Rule 144 of the Rules of Procedure, on the situation in Kakuma refugee camp in Kenya*, 14/09/2021, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0454_EN.html [geraadpleegd op 30/08/2022]

European Union Asylum Agency (EUAA), *Country Guidance Somalia 2022. Benadir/Mogadishu*, laatste update: 06/2022, <https://euaa.europa.eu/country-guidance-somalia-2022/benadirmogadishu> [geraadpleegd op 06/09/2022]

European Union Agency for Asylum (EUAA), *Somalia Security Situation*, 23/02/2023, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-02/2023_02_COI_Report_Somalia_Security_Situation_EN.pdf [geraadpleegd op 24/02/2023]

Felbab-Brown V., *The Problem with Militias in Somalia: Almost Everyone Wants Them Despite Their Dangers, in Hybrid Conflict, Hybrid Peace: How Militias and Paramilitary Groups Shape Post-conflict Transitions*, New York: United Nations University, 04/2020, <https://i.unu.edu/media/cpr.unu.edu/post/3895/HybridConflictSomaliaWeb.pdf> [geraadpleegd op 16/06/2021]

Finnish Immigration Service, *Fact Finding Mission to Mogadishu and Nairobi in January 2018*, 05/10/2018, https://migri.fi/documents/5202425/5914056/Somalia_Fact_Finding+Mission+to+Mogadishu+and+Nairobi+January+2018.pdf/2abe79e2-baf3-0a23-97d1-f6944b6d21a7/Somalia_Fact_Finding+Mission+to+Mogadishu+and+Nairobi+January+2018.pdf.pdf [geraadpleegd op 26/05/2021]

Finish Immigration Service, *Somalia: Fact-Finding Mission to Mogadishu in March 2020*, 23/09/2020, <https://migri.fi/documents/5202425/5914056/Somalia+Fact-Finding+Mission+to+Mogadishu+in+March+2020.pdf/2f51bf86-ac96-f34e-fd02-667c6ae973a0/Somalia+Fact-Finding+Mission+to+Mogadishu+in+March+2020.pdf?t=1602225617645> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Forced Migration Review (Owiso M.), *Incoherent policies and contradictory priorities in Kenya*, 09/2022, <https://www.fmreview.org/issue70/owiso> [geraadpleegd op 22/02/2023]

GardaWorld, *Somalia Country Report. Security*, laatste update: 13/05/2022, <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/somalia> [geraadpleegd op 27/03/2023]

Garowe Online, *Somali court slaps Mogadishu official with 3 year sentence over link with Al-Shabaab*, 17/02/2020, <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-court-slaps-mogadishu-official-with-3-year-sentence-over-al-shabaab-links> [geraadpleegd op 02/06/2021]

Garowe Online, *Somalia: Al-Shabaab targets military training base; 15 dead*, 25/09/2022, <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-al-shabaab-targets-military-training-base-15-dead> [geraadpleegd op 15/02/2023]

Garowe Online, *Kenya changes tune on refugees, as two camps in Dadaab are re-opened*, 13/01/2023, <https://www.garoweonline.com/en/world/africa/kenya-changes-tune-on-refugees-as-two-camps-in-dadaab-are-re-opened> [geraadpleegd op 22/02/2023]

George Washington University (GW) – Program on Extremism (Bacon T.), *Inside the Minds of Somalia's Ascendant Insurgents: An Identity, Mind, Emotions and Perceptions Analysis of Al-Shabaab*, 07/03/2022, https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs2191/f/Al-Shabaab-IMEP_Bacon_March-2022.pdf [geraadpleegd op 27/02/2023]

Global Camp Coordination and Camp Management Cluster (CCCM), *Somalia - Mogadishu Dayniile and Khada Verified IDP Sites, Oktober 2022*, 01/11/2022, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96991> [geraadpleegd op 24/02/2023]

Global Health Action (Morrison J. M. et al.), *Forced evictions and their social and health impacts in Southern Somalia: a qualitative study in Mogadishu Internally Displaced Persons (IDP) camps*, 06/09/2021, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8425757/> [geraadpleegd op 21/02/2023]

Global Shelter Cluster, *Overview Banadir*, 2019, <https://www.sheltercluster.org/hub/banadir> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Hansen S. J., *Horn Sahel and Rift, Fault- lines of the African Jihad*, Londen: Hurst & Company publishers, 2019

Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), Rift Valley Institute (RVI) (Bradbury M., Abdirashid H.), *Land Matters in Mogadishu: Settlement, ownership and displacement in a contested city*, 17/02/2017, <http://www.heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2017/02/Land-Matters-in-Mogadishu-RVI-Rift-Valley-Forum-and-HIPS-2017.pdf> [geraadpleegd op 23/01/2023]

- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), City University of Mogadishu, *Somalia's Education Sector, Fostering Skills Through a Demand-driven Education System*, 07/2020, <http://www.heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2020/08/Education-HCDM-REPORT-.pdf> [geraadpleegd op 24/02/2023]
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), *Structural Impediments to Reviving Somali's Security Forces*, 04/2021, <https://heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2021/04/Structural-Impediments-to-Security-English-version-April-17-Final-.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2023]
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), *The Education We Need: Addressing Challenges in Curriculum, Teaching, Assessment & Administration*, 08/2021, <https://heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2021/08/The-Education-We-Deserve-1.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2023]
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), *Youth Unemployment and Security In Somalia: Prioritizing Jobs For Achieving Stability*, 04/2022, <https://heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2022/04/Final-Final-Youth-Unemployment-Report-April-10-English-Version.pdf> [geraadpleegd op 07/07/2022]
- Hiraal Institute (HI), *A Losing Game: Countering Al-Shabab's Financial System*, 10/2020, <https://hiraalinstitute.org/wp-content/uploads/2020/10/A-Losing-Game.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Hiraal Institute (HI), The Global Strategy Network, *The Islamic State in East Africa*, 31/07/2018, <https://hiraalinstitute.org/wp-content/uploads/2018/10/The-Islamic-State-in-East-Africa.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Hiiraan, *Somalia launches standardized secondary schools curriculum*, 02/09/2020, https://hiiraan.com/news4/2020/Sept/179789/somalia_launches_standardized_secondary_schools_curriculum.aspx [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Hiiraan, *US sanctions Al Shabaab financiers and arms traffickers*, 17/10/2022, https://www.hiiraan.com/news4/2022/Oct/188291/us_sanctions_al_shabaab_financiers_and_arms_traffickers.aspx [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Hiiraan, *Somali authorities block al-Shabaab bank accounts*, 06/11/2022, https://www.hiiraan.com/news4/2022/Nov/188583/somalia_says_it_seized_al_shabaab_bank_accounts.aspx?utm_source=dvtr.it&utm_medium=twitter [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Hiiraan, *Mogadishu cleric arrested for espousing pro-Shabaab messages*, 15/11/2022, https://www.hiiraan.com/news4/2022/Nov/188717/mogadishu_cleric_arrested_for_espousing_pro_shabaab_messages.aspx?utm_source=dvtr.it&utm_medium=twitter [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Hiiraan, *Soldiers arrested for collaborating with al Shabaab during Hotel Villa Rays attack*, 07/01/2023, https://www.hiiraan.com/news4/2023/Jan/189385/pm_barre_soldiers_arrested_for_collaborating_with_al_shabaab_during_hotel_villa_rays_attack.aspx?utm_source=dvtr.it&utm_medium=twitter [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Horn Observer, *Somalia: NISA briefly detains three SJS officials at Aden Adde Airport, gunmen attack local media editor in Mogadishu*, 24/12/2022, <https://hornobserver.com/articles/1915/Somalia-NISA-briefly-detains-three-SJS-officials-at-Aden-Adde-Airport-gunmen-attack-local-media-editor-in-Mogadishu> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Human Rights Watch (HRW) (Frelick B.), *Closing Camps Won't Solve Kenya's Refugee Problem*, 13/04/2021, <https://www.hrw.org/news/2021/04/13/closing-camps-wont-solve-kenyas-refugee-problem> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Human Rights Watch (HRW) (Bader L.), *Somalia Reeling from Devastating Attack on Education Ministry. A-Shabab Car Bombings Leave at least 121 dead, Hundreds Wounded*, 01/11/2022, <https://www.hrw.org/news/2022/11/01/somalia-reeling-devastating-attack-education-ministry> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Human Rights Watch (HRW), *World Report 2023: Somalia*, 12/01/2023, <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/somalia> [geraadpleegd op 08/02/2023]
- Immigration and Refugee Board of Canada (IRB), *Somalia: Update to SOM200233 on entry and exit requirements at land borders and airports, including documentation required; whether there are checkpoints for domestic and international travel; whether there are travel agencies that facilitate travel within and outside*

Somalia (2018–January 2022), 07/01/2022, <https://irb-cisr.gc.ca/en/country-information/rir/Pages/index.aspx?doc=458548&pls=1> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Institute for Security Studies Africa (ISS Africa) (Dessu Meressa K.), *Is the AU mission in Somalia changing in name only? The mandate and capacity of a new operation should allow robust engagement to deal with underlying political conflicts*, 29/03/2022, <https://issafrica.org/iss-today/is-the-au-mission-in-somalia-changing-in-name-only> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Institute for Security Studies Africa (ISS Africa), *Peace and Security Council Report*, 06/2022, <https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/psc-147.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2023]

Integrated Food Security Phase Classification (IPC), *IPC Acute Food Insecurity Classification*, 2022, <https://www.ipcinfo.org/ipcinfo-website/ipc-overview-and-classification-system/ipc-acute-food-insecurity-classification/en/> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Integrated Food Security Phase Classification (IPC), *Somalia faces increased Risk of Famine as acute food insecurity, malnutrition and mortality worsen*, 04/06/2022, https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/Somalia%20Updated%20IPC%20and%20Famine%20Risk%20Analysis%20Technical%20Release%20Final%20-%204%20Jun%202022.pdf [geraadpleegd op 28/02/2023]

Integrated Food Security Phase Classification (IPC), *Nearly 8.3 million people across Somalia face Crisis (IPC phase 3) or worse acute food insecurity outcomes, Famine (IPC 5) is projected in three areas*, 13/12/2022, <https://fews.net/sites/default/files/documents/reports/Multi-Partner%20Technical%20Release%20on%20Updated%20IPC%20Analysis%20for%20Somalia%20for%20October%202022%20to%20June%202023%20Final%20-%2028English%29%20-%2013%20Dec%202022.pdf> [geraadpleegd op 23/01/2023]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *UnSettlement : Urban Displacement in the 21st century*, 11/11/2018, <https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/inline-files/201811-urban-displacement-mogadishu.pdf>

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Measuring the costs of internal displacement on IDPs and hosts: Case studies in Eswatini, Ethiopia, Kenya and Somalia*, 01/2020, [202001-cost-of-displacement-africa-case-studies.pdf](https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/inline-files/202001-cost-of-displacement-africa-case-studies.pdf) (reliefweb.int) [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Crisis Group (ICG) (Mahmood O.), *A welcome Chance for a Reset in Somalia*, 31/05/2022, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/somalia/welcome-chance-reset-somalia> [geraadpleegd op 06/02/2023]

International Crisis Group (ICG), *Crisiswatch Digest, Somalia, August 2022*, 09/2022, <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2022-09/somalia-august-2022.pdf> [geraadpleegd op 08/02/2023]

International Crisis Group (ICG), *Crisiswatch Digest, Somalia, October 2022*, 11/2022, <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2022-11/somalia-october-2022.pdf> [geraadpleegd op 08/02/2023]

International Crisis Group (ICG), *Crisiswatch Digest, Somalia, November 2022*, 12/2022, <https://www.crisisgroup.org/sites/default/files/2022-12/somalia-november-2022.pdf> [geraadpleegd op 03/02/2023]

International Institute for Environment and Development (IIED) (Bryld E. et al.), *Shelter provision in Mogadishu, Understanding politics for a more inclusive city*, 09/2019, <https://pubs.iied.org/pdfs/10877IIED.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Institute for Environment and Development (IIED), *Access to shelter and services for low-income groups: lessons from Hawassa, Mogadishu and Nairobi on the politics of informal settlements and shelter access*, 10/2019, https://regionaldss.org/wp-content/uploads/2019/11/Synthesis-report_Oct.pdf [geraadpleegd op 08/09/2022]

International Institute for Environment and Development (IIED) (Bonnet C. et al.), *Inclusive Shelter provision in Mogadishu in Environment & Urbanization*, Vol 32, N° 2, 10/2020, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0956247820942086> [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Institute for Environment and Development (IIED) (Earle L.), *Mogadishu: City Scoping Study*, 06/2021, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Mogadishu%20-%20City%20Scoping%20Study%20%28June%202021%29.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Organization for Migration (IOM), *Nothing to Eat or Drink, Nowhere to Sleep: Rapid Assistance Critical to Families' Survival as They Face Displacement in Somalia*, 28/10/2022, <https://storyteller.iom.int/stories/nothing-eat-or-drink-nowhere-sleep-rapid-assistance-critical-families-survival-they-face> [geraadpleegd op 28/02/2023]

International Peace Institute (IPI) (Hills A.), *Somalia's Security Challenges Complicate Transfer of Responsibility to Government*, 11/03/2019, <https://theglobalobservatory.org/2019/03/somalia-security-challenges-complicate-transfer-government/> [geraadpleegd op 28/02/2023]

International Peace Institute (IPI) (Blyth F.), *Transitioning to National Forces in Somalia: More Than an Exit for AMISOM*, 22/04/2019, https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2019/04/1904_Transitioning-in-Somalia.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]

Internal Peace Institute (IPI) – Global Observatory (Robinson C.), *Rising Politicization Risks Splitting Somalia National Army*, 17/03/2021, <https://theglobalobservatory.org/2021/03/rising-politicization-risks-splitting-somali-national-army/> [geraadpleegd op 27/02/2023]

Key media Online, *Suicide bombing kills 11 at military camp in Somalia's capital*, 25/09/2022, <https://www.keydmedia.net/news/suicide-bombing-kills-11-at-military-camp-in-somalias-capital> [geraadpleegd op 15/02/2023]

London School of Economics and Political Science (LSE) (Jethro N.), *Private Military and Security Companies and the Political Marketplace in Mogadishu*, 13/08/2020, <https://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/Conflict-Research-Programme/crp-memos/Norman-private-military-mogadishu-final.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Maruf H. (@HarunMaruf), *BREAKING: Death toll from Oct 29 bombings in Mogadishu has risen again, to 121 with 333 others injured; ten people are still missing - health minister Dr. Ali Haji Adam told @voasomali#Somalia* [Twitter post], 01/11/2022, <https://twitter.com/HarunMaruf/status/1587440968780943362?s=20&t=XqSu4Qa3AMkpcDocvqkJPw> [geraadpleegd op 16/02/2023]

Médecins sans frontières (MSF), *In search of Dignity: Refugees in Kenya face reckoning*, 12/2021, <https://msf.or.ke/en/magazine/kenya-urgent-solutions-needed-refugees-camps-close-0> [geraadpleegd op 03/02/2022]

Middle East Institute (MEI), *Far from a benefactor, the Turkish government is exploiting Somalia's fragility*, 21/10/2021, <https://www.mei.edu/publications/far-benefactor-turkish-government-exploiting-somalias-fragility> [geraadpleegd op 27/02/2023]

Migrationsverket (Lifos), *Landinformation: Somalia – säkerhetssituationen 2020, version 1.2. [Landeninformatie: Somalia - veiligheidssituatie 2020, versie 1.2.]*, 12/05/2021, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2050622/210512301.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Migrationsverket (Lifos), *Landinformation: Somalia. Säkerhetssituationen 2021-2022 (version 2.0) [Landeninformatie: Somalië. Veiligheidssituatie 2021-2022 (versie 2.0)]*, 18/05/2022, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=46480> [geraadpleegd op 04/07/2022]

Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Gecorrigeerde versie algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal Somalië*, 23/11/2017, https://www.ecoi.net/en/file/local/1419105/1226_1512376193_correctie-aab-zuid-en-centraal-somalie-2017-def-zvb.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]

Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Algemeen Ambtsbericht, Zuid- en Centraal-Somalië*, 19/03/2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/03/19/algemeen-ambtsbericht-zuid--en-centraal-somalie-2019> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Algemeen Ambtsbericht Somalië*, 12/2021, <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/ambtsberichten/2021/12/21/algemeen-ambtsbericht-somalie-december-2021/algemeen-ambtsbericht-somalie-21122021.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2022]

Ministry of Immigration and Integration - Denemarken, *South and Central Somalia: security situation, forced recruitment, and conditions for returnees*, 07/2020, <https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landenotater/South-and-Central-Somalia--Security-Situation-Forced-Recruitment-and-Conditions-for-Returnees.pdf?la=en-GB&hash=47AA678260633225D090F9CEEC4FCEBFC8418469> [geraadpleegd op 02/06/2021]

Ministry of Planning, Investment and Economic Development - Somalia, *Somalia National Development Plan, 2020-2024*, 24/12/2019, <http://mop.gov.so/wp-content/uploads/2019/12/NDP-9-2020-2024.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Mogadishu Airport – Aden Adde International Airport, *Airline directory*, s.d., <https://mogadishuairport.com/airport-information/airline-directory/> [geraadpleegd op 16/06/2021]

National Intelligence and Security Agency (NISA) (@HSNQ_NISA), *In a planned security operation in Mogadishu, our Special Forces have apprehended 10 Al shabab terrorists, seized three different houses they were secretly operating, their weapons and vehicles they were using* [Twitter post], 16/09/2022, https://twitter.com/HSNQ_NISA/status/1570835475275083777 [geraadpleegd op 27/02/2023]

New Vision (Ssjoba E.), *Field Police in Somalia decry old vehicles*, 08/11/2019, https://www.newvision.co.ug/new_vision/news/1510235/field-police-somalia-decry-vehicles [geraadpleegd op 16/06/2021]

Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo), *Somalia: Security challenges in Mogadishu*, 15/05/2018, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/06/Report-Somalia-Security-challenges-in-Mogadishu-May-2018-1.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo), *Somalia: Vold i Mogadishu og utvikling siden 2012* [*Somalië: Geweld in Mogadishu en ontwikkelingen sinds 2012*], 30/10/2020, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2040562/Respons-Somalia-Vold-i-Mogadishu-og-utvikling-siden-2012-30102020-1.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo), *Somalia: The security situation in Mogadishu and al-Shabaab's influence in the city*, 08/09/2022, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/12/Query-response-Somalia-The-security-situation-in-Mogadishu-and-al-Shabaabs-influence-in-the-city-08092022.pdf> [geraadpleegd op 23/01/2023]

Norwegian Refugee Council (NRC), *Eviction Graphs*, s.d., <https://evictions.nrcsystems.net/evictions.php> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Office of the United Nations High Commissioner Human Rights (OHCHR), *Somalia: Türk decries steep rise in civilian casualties amid surge in Al-Shabaab attacks*, 14/11/2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/11/somalia-turk-decries-steep-rise-civilian-casualties-amid-surge-al-shabaab#:~:text=Other%20casualties%20have%20resulted%20from,to%20Somalia's%20Ministry%20of%20Health> [geraadpleegd op 08/02/2023]

One (Warah R.), *COVID_19 had exposed Somalia's dire healthcare system*, 27/09/2021, <https://www.one.org/africa/blog/covid19-somalia-dire-healthcare/> [geraadpleegd op 22/02/2022]

Open Data Institute (ODI) (Pellini A. et al.), *Research in Somalia, Opportunities for Cooperation*, 02/2020, https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/research_in_somalia_opportunities_for_cooperation.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]

Overseas Security Advisory Council (OSAC), *Somalia 2020- Crime & Safety Report*, 01/05/2020, <https://www.osac.gov/Country/Somalia/Content/Detail/Report/4a1550e6-cc18-40d9-b587-18946f742968> [geraadpleegd op 06/06/2021]

Oxford University Press (Ingiriis M. H.), *Predatory politics and personalization of power: The abuses and misuses of the National Intelligence and Security Agency (NISA) in Somalia*, 22/01/2020, <https://academic.oup.com/afraf/advance-article-abstract/doi/10.1093/afraf/adz027/5714018?redirectedFrom=fulltext> [geraadpleegd op 16/06/2021]

Quartz Africa (Dahir A. L.), *Mogadishu now has its first motorcycle hailing app*, 01/05/2019, <https://qz.com/africa/1609973/somalia-motorcycle-hailing-app-go-launched-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 16/06/2021]

- Raad Peace Research Institute (RPRI) (Hussein Gaas M., Hansen S. J.), *Ending 'Forever War' in Somalia: Negotiating with Al-Shabaab* in *Raad Policy Brief*, 2:2022, 08/2022, <https://usercontent.one/wp/www.rapri.org/wp-content/uploads/2022/08/RAAD-POLICY-BRIEFEnding-Forever-War-in-Somalia.pdf?media=1661392862> [geraadpleegd op 07/02/2023]
- Radio Dalsan, *Arab League condemns Al-Shabaab attack on Somali education ministry*, 30/10/2022, <https://www.radiodalsan.com/en/78138/2022/10/arab-league-condemns-al-shabaab-attack-on-somali-education-ministry/> [geraadpleegd op 16/02/2023]
- Radio Dalsan, *Bodies of gunmen who stormed Villa Rays Hotel recovered*, 30/11/2022, <https://www.radiodalsan.com/en/79121/2022/11/bodies-of-gunmen-who-stormed-villa-rays-hotel-recovered/> [geraadpleegd op 14/02/2023]
- Radio Ergo, *New Somali refugees in Kenya's Dadaab camps lack status and aid*, 16/10/2022, <https://radioergo.org/en/2022/10/new-somali-refugees-in-kenyas-dadaab-camps-lack-status-and-aid/> [geraadpleegd op 22/02/2023]
- Radio France International (RFI), *Somali refugees in Kenya: critical situation in Dadaab camp*, 18/11/2023, <https://www.rfi.fr/fr/afrique/20221118-r%C3%A9fugi%C3%A9s-somaliens-au-kenya-situation-critique-dans-le-camp-de-dadaab> [geraadpleegd op 22/02/2023]
- Regional Durable Solutions Secretariat (ReDSS), *Solutions analysis update 2019: Case study on lessons learnt and practices to support (re)integration programming – Mogadishu, Baidoa and Kismayo*, 13/05/2019, https://regionaldss.org/wp-content/uploads/2019/05/ReDss_Solutions_Analysis_EFA_080519.pdf [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Regional Durable Solutions Secretariat (ReDSS), *Dadaab Solutions Paper*, 03/07/2019, <https://regionaldss.org/wp-content/uploads/2019/07/ReDSS-Dadaab-solutions-paper-April-2019.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2022]
- Refugees International (Yarnell M.), *Durable Solutions in Somalia: Moving From Policies to Practice for IDPs in Mogadishu*, 16/12/2019, <https://www.refugeesinternational.org/reports/2019/12/13/durable-solutions-somalia-moving-from-policies-practice-for-idps-mogadishu> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Reuters (Sheikh A.), *Gunfire erupts in Mogadishu as Somali government forces seal off street*, 19/02/2021, <https://www.reuters.com/article/uk-somalia-politics-idUKKBN2AJ0OI> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Reuters, *Somalia's PM rejects proposed presidential term extension*, 27/04/2021, <https://www.reuters.com/world/africa/residents-somalias-capital-flee-amid-splits-within-security-forces-2021-04-27/> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Reuters, *Somali troops overpower militants to end hotel siege*, 28/11/2022, <https://www.reuters.com/world/africa/gunfire-heard-inside-besieged-hotel-somalia-capital-2022-11-28/> [geraadpleegd op 14/02/2023]
- Rift Valley Institute (RVI) (Kleist N., Abdi M.), *GLOBAL CONNECTIONS. Somali diaspora practices and their effects*, 09/03/2022, <https://riftvalley.net/sites/default/files/publication-documents/Global%20connections%20Somali%20Diaspora%20Practices%20and%20their%20Effects%20.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Rift Valley Institute (RVI) (Hagmann T. et al.), *Commodified Cities. Urbanization and Public Goods in Somalia*, 23/06/2022, <https://riftvalley.net/sites/default/files/publication-documents/rvi-commodified-cities-report-2022-en.pdf> [geraadpleegd op 21/02/2023]
- Rift Valley Institute (RVI), Somali Dialogue Platform, *Policy options for resolving the status of Mogadishu*, 17/09/2022, <https://riftvalley.net/sites/default/files/publication-documents/SDP%E2%80%A6Policy%E2%80%A6MogadishuStatus%E2%80%94EN%E2%80%94A01.pdf> [geraadpleegd op 23/01/2023]
- Royal United Services Institute for Defense and Security Studies (RUSI) (Hills A.), *Making Mogadishu Safe: Localisation, Policing and Sustainable Security*, Abingdon: Routledge Journals, 2018
- Saferworld, *No Shortcuts to Security. Learning from responses to armed conflicts involving proscribed groups*, 05/2022, <https://www.saferworld.org.uk/resources/publications/1389-no-shortcuts-to-security> [geraadpleegd op 30/08/2022]

- Security on the Move (Bakonyi J.), *Four Somali cities*, 28/08/2018, <https://securityonthemove.co.uk/four-somali-cities/> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Shabelle Media Network, *160 Uganda Police Officers Leave Mogadishu*, 01/08/2018, <https://www.radioshabelle.com/160-ugandan-police-officers-leave-mogadishu/> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Shabelle Media Network, *NISA conducts a security operation in Mogadishu*, 05/07/2022, <https://shabellemedia.com/nisa-conducts-a-security-operation-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Shabelle Media Network, *NISA nabs Al-Shabaab suspects in Mogadishu sweep*, 20/11/2022, <https://shabellemedia.com/nisa-nabs-al-shabaab-suspects-in-mogadishu-sweep/> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Shabelle Network, *NISA steps up security operation in Mogadishu*, 03/12/2022, <https://shabellemedia.com/nisa-steps-up-security-operation-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Somali Dispatch, *Somali Government targets Al Shabaab accounts*, 07/11/2022, <https://www.somalidispach.com/latest-news/somali-government-targets-al-shabaab-accounts/> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Somali Public Agenda, *Whose Security? A Tale of Three Cities in Mogadishu*, 27/02/2022, <https://somalipublicagenda.org/whose-security-a-tale-of-three-cities-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Somalia Public Agenda (Adam M.), *Youth Employability: Is the Quality deficit of higher education contributing to youth unemployment in Mogadishu?*, 05/01/2023, <https://somalipublicagenda.org/youth-employability-is-the-quality-deficit-of-higher-education-contributing-to-youth-unemployment-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 28/02/2023]
- Somali Public Agenda (Adam M.), *Mogadishu's Spiraling House Rents: Causes, Consequences, and Possible Solutions*, 29/01/2023, <https://somalipublicagenda.org/mogadishu-spiraling-house-rents-causes-consequences-and-possible-solutions/> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Somali Public Agenda (Adam M.), *Urban Mobility Complexities in Mogadishu*, 26/02/2023, <https://somalipublicagenda.org/urban-mobility-complexities-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 28/02/2023]
- Stanford University, *Al-Shabaab*, laatste update: 07/01/2019, <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/al-shabaab> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Tana Copenhagen (Bonnet C. et al.), *Inclusive shelter provision in Mogadishu*, 2020, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0956247820942086> [geraadpleegd op 14/01/2022]
- The Guardian (Hujale M.), *Mogadishu left reeling as conflict and climate shocks spark rush to capital*, 27/01/2020, <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jan/27/mogadishu-left-reeling-as-climate-and-conflict-spark-rural-exodus> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- The Guardian, *Mogadishu car bombs leave 'scores of civilian casualties'*, 29/10/2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/29/mogadishu-car-bombs-leave-scores-of-civilian-casualties-somalia> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- The Guardian (Burke J.), *Somali President vows to continue 'war' against Islamic extremists*, 30/10/2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/30/car-bombings-kill-at-least-100-in-mogadishu-says-somali-president> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- The New York Times (Latif Dahir A.), *Twin Car Explosions Kill More than 20 in Somalia*, 05/01/2023, <https://web.archive.org/web/20230206153754/https://www.nytimes.com/2023/01/05/world/africa/car-explosions-somalia-al-shabab.html> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Research & Evidence Facility (REF) Consortium (Manji F.), *Circular refugee returns between Kenya and Somalia: a rapid review*, 10/2020, <https://blogs.soas.ac.uk/ref-hornresearch/files/2020/12/REF-Rapid-Review-Circular>Returns.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- The Africa Report (Fooday A.), *Is Somalia's three-pronged approach winning the war against Al-Shabaab*, 08/02/2023, <https://www.theafricareport.com/281999/is-somalias-three-pronged-approach-winning-the-war-against-al-shabaab/> [geraadpleegd op 03/03/2023]

The Star (Ombati C.), *Why Kenya reopened two refugee camps in Dadaab*, 11/01/2023, <https://www.the-star.co.ke/news/2023-01-11-why-kenya-re-opened-two-refugee-camps-in-dadaab/> [geraadpleegd op 22/02/2023]

The Telegraph (Brown W.), *Somalis protest against al-Shabaab terror group as anger prompts rare apology for bombing that killed 90*, 02/01/2020, <https://www.telegraph.co.uk/news/2020/01/02/somalis-protest-against-al-shabaab-terror-group-anger-prompts/> [geraadpleegd op 02/06/2021]

The Wall Street Journal (Philips M. M.), *U.S. Military Urges Biden to Place Commandos in Somalia as Militant Threat Worsens, Trump administration pulled out Americans who had been training Somali forces in the fight against al Qaeda affiliate*, 10/03/2022, https://www.wsj.com/articles/u-s-military-urges-biden-to-place-commandos-in-somalia-as-militant-threat-worsens-11646914851?mod=world_major_3_pos5 [geraadpleegd op 04/07/2022]

The Washington Post (Hourel K.), *Uprising by Somali clans puts al-Qaeda-linked militants on the defensive*, 14/12/2022, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/12/14/somalia-clans-shabab-president-mohamud/> [geraadpleegd op 08/02/2023]

The White House, *Statement by National Security Advisor Jake Sullivan on the Terrorist Attack in Somalia*, 30/10/2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/30/statement-by-national-security-advisor-jake-sullivan-on-the-terrorist-attack-in-somalia/> [geraadpleegd op 17/02/2023]

The World Bank, *Federal Republic of Somalia, Somalia Security and Justice Sector*, 01/2017, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/644671486531571103/pdf/Somalia-Security-and-justice-sector-public-expenditure-review.pdf> [geraadpleegd op 28/05/2021]

The World Bank, *Somalia Economic Update*, 08/2019, <http://documents.worldbank.org/curated/en/811231567610111001/pdf/Somalia-Economic-Update-Fourth-Edition-Building-Education-to-Boost-Human-Capital.pdf> [geraadpleegd op 16/06/2021]

The World Bank, *Somalia Urbanization Review. Fostering Cities as Anchors of Development*, 2020, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/35059/SOMALIA%20URBANIZATION%20REVIEW.pdf?sequence=7&isAllowed=y> [geraadpleegd op 08/09/2022]

The World Bank, *Improving access to jobs for the poor and vulnerable in Somalia*, 02/02/2021, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/540261609935995160/pdf/Improving-Access-to-Jobs-for-the-Poor-and-Vulnerable-in-Somalia.pdf> [geraadpleegd op 31/05/2021]

The World Bank (Kotikula A. et al.), *COVID_19 High Frequency Phone Survey Wave 2 Brief*, 11/2021, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/355581639111187536/pdf/Somalia-COVID-19-High-Frequency-Phone-Survey-Second-Wave-Brief.pdf> [geraadpleegd op 04/07/2022]

The World Bank, *Somalia. Overview*, 14/04/2022, <https://www.worldbank.org/en/country/somalia/overview> [geraadpleegd op 28/02/2023]

The World Bank, *Factsheet, An adjustment to global poverty lines*, 02/05/2022, <https://www.worldbank.org/en/news/factsheet/2022/05/02/fact-sheet-an-adjustment-to-global-poverty-lines#2> [geraadpleegd op 30/08/2022]

The World Bank, *World Bank to Support Somalia's Drought Response through Cash Transfers to 500.000 Households*, 22/06/2022, <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/06/22/world-bank-to-support-somalia-s-drought-response-through-cash-transfers-to-500-000-households> [geraadpleegd op 30/08/2022]

United Kingdom Home Office, *Country Policy and Information Note, Somalia: Majority clans and minority groups in south and central Somalia*, 01/2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/773526/Somalia_-_Clans_-_CPIN_V3.0e.pdf [geraadpleegd op 08/09/2022]

United Kingdom Home Office, *Country Policy and Information Note. Somalia (South and Central): Security and humanitarian situation*, 11/2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2040613/Somalia-Sec_Hmtn_Sitn_-_CPIN_-_v5.0e.pdf [geraadpleegd op 02/06/2021]

- United Nations Somalia, *More help for Vulnerable Migrants*, 13/09/2020, <https://somalia.un.org/en/91243-more-help-vulnerable-migrants-somalia-iom-opens-migration-response-centre-mogadishu> [geraadpleegd op 02/02/2023]
- United Nations (UN), *Somalia: Human rights chief decries steep rise in civilian casualties*, 14/11/2022, <https://news.un.org/en/story/2022/11/1130552> [geraadpleegd op 16/02/2023]
- United Nations (UN), *Security Council Reauthorizes African Union Mission in Somalia for Three Months, Unanimously Adopting Resolution 2614 (2021), Permanent Representative Reaffirms Government's Commitment to Transition Plan as Only Roadmap for Mission's Exit Strategy*, 21/12/2021, <https://press.un.org/en/2021/sc14746.doc.htm#:~:text=The%20Security%20Council%20today%20adopted,security%20forces%20early%20next%20year> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- United Nations Assistance Mission in Somalia (UNSOM), *A new way to educate in Somali Schools starts in August*, 24/07/2018, <https://unsom.unmissions.org/new-way-educate-somali-schools-starts-august> [09/02/2022]
- United Nations Assistance Mission in Somalia (UNSOM), *United Nations Independent Expert on the Human Rights Situation in Somalia, Ms. Isha Dyfan, upon conclusion of official visit to Somalia*, 02/04/2022, <https://unsom.unmissions.org/united-nations-independent-expert-human-rights-situation-somalia-ms-isha-dyfan-upon-conclusion> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- United Nations Children's Fund (UNICEF), *Somalia Drought Crisis: Education Snapshot, July 2022*, 24/07/2022, <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/somalia/infographic/impact-drought-crisis-education-july-2022> [geraadpleegd op 06/09/2022]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Reports. Human Development Insights. Sub-Saharan Africa*, s.d., <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Reports, Human Development Data Center*, s.d., <https://hdr.undp.org/en/data> [geraadpleegd op 22/02/2022]
- United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Reports, Human Development Index (HDI)*, s.d., <https://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> [geraadpleegd op 22/02/2022]
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (Federal Government of Somalia), 2022, <https://data.humdata.org/dataset/6a2cb42f-83f6-44f5-af2a-d8cf6ba651a6>
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *With renewed hope, Somali refugees opt for voluntary repatriation*, 17/07/2019, <https://www.unhcr.org/ke/15797-with-renewed-hope-somali-refugees-opt-for-voluntary-repatriation.html> [geraadpleegd op 02/02/2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Area of Return, Information Brochure, Mogadishu, 2020*, 06/2021, https://help.unhcr.org/kenya/wp-content/uploads/sites/29/2021/06/UNHCR_AreaReturnBrochure_Mogadishu_2020.pdf [geraadpleegd op 28/02/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Internally Displaced Regional Overview, East and Horn of Africa, and the Great Lakes Region January - June 2022*, 12/08/2022, <https://data.unhcr.org/es/documents/details/94800> [geraadpleegd op 26/08/2022]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Operational Data Portal. Yemen*, last update: 30/11/2022, <https://data.unhcr.org/en/country/yem> [geraadpleegd op 23/02/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (Hujale M.), *Somalis flee drought and conflict to Kenya's Dadaab camps*, 13/12/2022, <https://www.unhcr.org/news/stories/2022/12/6398407e4/somalis-flee-drought-conflict-kenyas-dadaab-camps.html> [geraadpleegd op 22/02/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Somalia Monthly Refugee Returnee Report - 31 December 2022*, 10/01/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98020> [geraadpleegd op 21/02/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Internal Displacement Monitored by Protection & Return Monitoring Network (PRMN), December 2022*, 10/01/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98019> [geraadpleegd op 21/02/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *UNHCR Somalia: Operational Update (1-31 December 2022)*, 23/01/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98265> [geraadpleegd op 20/02/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Operational Data Portal. Refugee Situations. Libya*, laatste update: 01/02/2023, <https://data.unhcr.org/en/country/lby> [geraadpleegd op 24/02/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Kenya Statistics and Infographics as of 31 December 2022*, 14/02/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98752> [geraadpleegd op 22/02/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *East and Horn of Africa and the Great Lakes Region: Operational Update: October – December 2022*, 17/02/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/98903> [geraadpleegd op 20/02/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) - Protection and Return Monitoring Network (PRMN), via databank geraadpleegde update: 21/02/2023, <https://data.unhcr.org/ar/dataviz/1> [geraadpleegd op 21/02/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *International Protection Considerations with Regard to People Fleeing Somalia*, 17/09/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2078808/6308b1844.pdf> [geraadpleegd op 22/02/2023]

United Nations Mine Action Service (UNMAS) (Roberts R.), *Victim Assistance Assessment Report*, 12/12/2018, https://unsos.unmissions.org/sites/default/files/unmas_victim_assistance_report_2018.pdf.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]

United Nations Mine Action Service (UNMAS), *Explosive Hazard Analyses Report, 2020 Annual Report*, 2021, https://www.unmas.org/sites/default/files/unmas_somalia_annual_report_2020.pdf [geraadpleegd op 25/08/2022]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Somalia - Population Living in Poverty*, 29/12/2021, <https://data.humdata.org/dataset/6a2cb42f-83f6-44f5-af2a-d8cf6ba651a6> [geraadpleegd op 02/02]

United Nations Security Council (UNSC), *Situation in Somalia, report of the Secretary-General*, 11/11/2021, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2021_944_E.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]

United Nations Security Council (UNSC), *Situation in Somalia*, 13/05/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2073538/N2233663.pdf> [geraadpleegd op 06/07/2022]

United Nations Security Council (UNSC), *Situation in Somalia - Report of the Secretary-General (S/2022/665)*, 01/09/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2078696/N2257941.pdf> [geraadpleegd op 08/02/2023]

United Nations Security Council (UNSC), *Letter dated 10 October 2022 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia addressed to the President of the Security Council (S/2022/754)*, 10/10/2022, <https://reliefweb.int/report/somalia/letter-dated-10-october-2022-chair-security-council-committee-pursuant-resolution-751-1992-concerning-somalia-addressed-president-security-council-s2022754-enar> [geraadpleegd op 27/02/2023]

United States Agency for International Development (USAID), REACH, *Somalia, Market feasibility study*, 05/2020, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/reach_som_situation-overview_mogadishu-market-feasibility-study_may2020.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]

United States Department of State (USDOS), *Country Report on Human Rights Practices 2017 - Somalia*, 20/04/2018, <https://www.ecoi.net/en/document/1430094.html> [geraadpleegd op 16/06/2021]

United States Department of State (USDOS), *Country Report on Human Rights Practices 2018 - Somalia*, 13/03/2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2004190.html> [geraadpleegd op 16/06/2021]

United States Department of State (USDOS), *2021 Country Reports on Human Rights Practices- Somalia*, 12/04/2022, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/somalia/> [geraadpleegd op 24/02/2023]

United States Department of Treasury, *Treasury Designates al-Shabaab Financial Facilitators*, 17/10/2022, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1028> [geraadpleegd op 15/02/2023]

Universität Leipzig, Dr. Markus Hoehne, Research Fellow, s.d., <https://www.uni-leipzig.de/en/profile/mitarbeiter/dr-markus-hoehne/> [geraadpleegd op 02/06/2021]

University of North Carolina (Hills A.), *Monitoring Mogadishu*, in *Surveillance & Society*, 17 (3/4), 07/09/2019, <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/surveillance-and-society/article/view/8604> [geraadpleegd op 16/06/2021]

VICE (Goldbaum C.), *Exclusive: Massive military base buildup suggests the U.S. shadow war in Somalia is only getting bigger*, 03/05/2018, https://www.vice.com/en_ca/article/xw7nw3/somalia-is-looking-like-another-full-blown-us-war [geraadpleegd op 08/09/2022]

Voice of America (VOA) (Maruf H.), *Somali PM Vows Accountability after Deadly Hotel Attack*, 22/08/2022, <https://www.voanews.com/a/somali-pm-vows-accountability-after-deadly-hotel-attack/6712021.html> [geraadpleegd op 14/02/2023]

Voice of America (VOA) (Dhaysane M.), *Somalia's President Vows 'Total War' Against al-Shabab*, 24/08/2022, <https://www.voanews.com/a/somalia-s-president-vows-total-war-against-al-shabab/6714508.html> [geraadpleegd op 08/02/2023]

Voice of America (VOA) (Dhaysane M.), *Somali President Fires Mayor of Mogadishu, appoints Replacement*, 07/09/2022, https://www.voanews.com/a/somali-president-fires-mayor-of-mogadishu-appoints-replacement/6735094.html?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter [geraadpleegd op 15/02/2023]

Voice of America (VOA) (Yusuf M.), *Kenya's Dadaab Camp Braces for Increased Somali Refugee Arrivals*, 10/11/2022, <https://www.voanews.com/a/kenya-s-dadaab-camp-braces-for-increased-somali-refugee-arrivals-/6828718.html> [geraadpleegd op 22/02/2023]

Voice of America (VOA) (Dhaysane M.), *Security Forces in Somalia End Al-Shaha Siege*, 28/11/2022, <https://www.voanews.com/a/al-shabab-militants-holed-up-in-mogadishu-hotel/6852777.html> [geraadpleegd op 14/02/2023]

World Food Program (WFP), *Somalia, Fysical Constraint Map*, 24/11/2022, https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/loqcluster-production-files/public/2022-11/SOM_OP_FloodAccessConstraints_A3P_20221124.pdf [geraadpleegd op 28/02/2023]

World Health Organisation (WHO), *Working with an expanded network of national and international partners to address COVID-19*, 05/2020, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:aovTA7m3UrMJ:https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/country-case-studies/somalia-c19-case-study-20-may.pdf%3Fsfvrsn%3Dc7d6eea1_2%26download%3Dtrue+&cd=38&hl=nl&ct=clnk&gl=be [geraadpleegd op 16/06/2021]